ALGEMEEN VERSLAG VAN DEN STAAT

VAN HET

MIDDELBAAR EN LAGER ONDERWIJS

VOOR

EUROPEANEN EN MET DEZEN GELIJKGESTELDEN

IN

NEDERLANDSCH-INDIË

OVER

1890

Samengesteld uit de verslagen van het College van Curatoren van het Gymnasium Willem III, van de Commissiën van toezicht der Hoogere Burgerscholen te Semarang en te Soerabaja, van den Directeur der Burgeravondschool ter laatstgenoemde plaats, van de Inspecteurs van het Lager Onderwijs, van het Bestuur der Normaalschool en van de ambachtsschool te Batavia.

BATAVIA
LANDSDRUKKERIJ
1891.

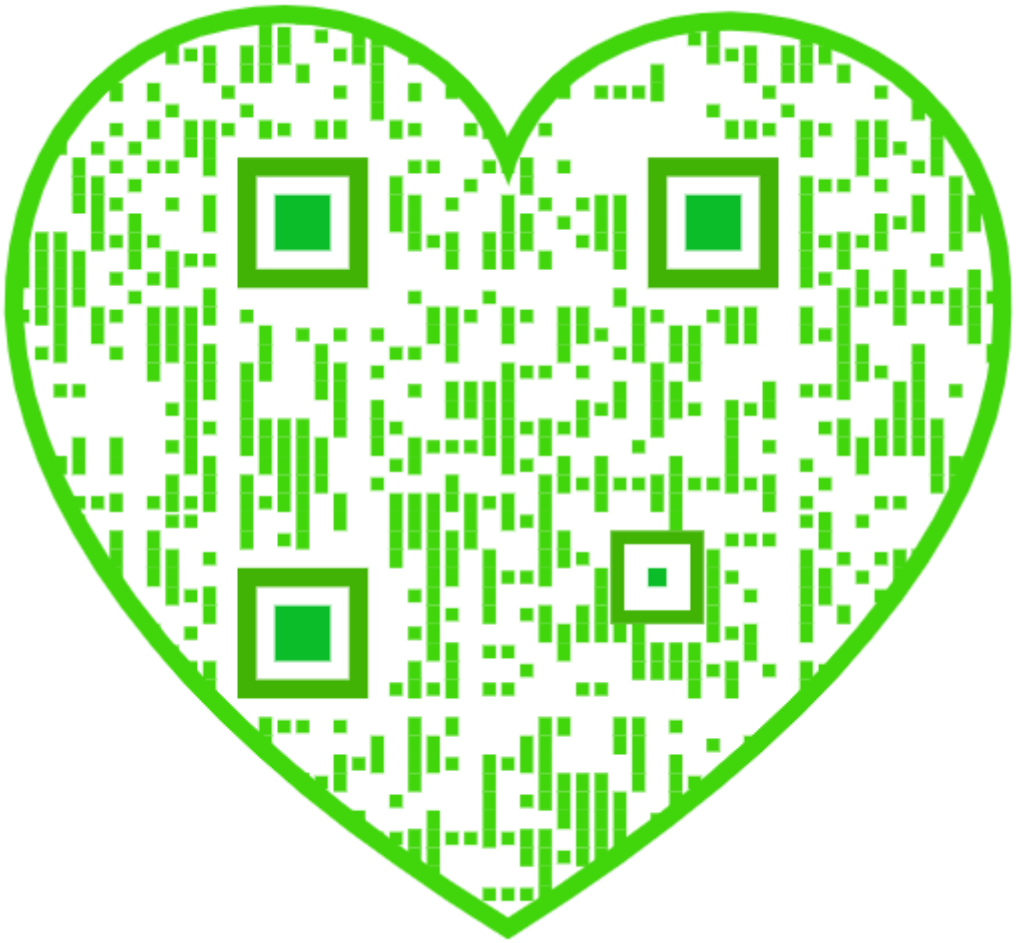

INHOUD.

A.

MIDDELBAAR ONDERWIJS.

BLADZ.

I. Algemeene mededeelingen.... 1
A. Omvang 1
B. Uitgaven en ontvangsten 1
C. Onderwijzend personeel 2
D. Leerlingen 2
1. Aantal 2
2. Ontleding der cijfers 3
3. Resultaten van het onderwijs 3
a. Eindexamen 3
b. Overgangsexamens 4
c. Toelatingsexamens 4
d. Recapitulatie 4
4. Verdeeling in studiejaren 5
Batavia 5
Semarang 5
Soerabaja 5
5. Staking der studiën 6
6. Redenen dier staking 6
E. Schoolverzuim 6
F. Beschikking over bijzondere ondersteuningsfondsen 6
G. Niet-Europeesche leerlingen 7
H. Gedrag en ijver der leerlingen 7
Verzamelingen, bibliotheken en gebouwen 7

BLADZ.

II. Inrichtingen van Onderwijs 7

GYMNASIUM WILLEM III TE BATAVIA.

Afdeelingen A Hoogere Burgerschool en B Inrichting voor de Indische Taal-, Land- en Volkenkunde 7
1. Algemeene mededeelingen 7
a. Toezicht en beheer 7
b. Onderwijzend personeel 8
c. Geneeskundige behandeling van het personeel 11
2. Bibliotheek en verzamelingen 11
3. Gebouwen 11
4. Siamfonds 11
5. Leerlingen 12
Afdeeling A. Hoogere Burgerschool 12
1. Aantal 12
2. Vermeerdering en vermindering vóór de vacantie 12
3. Resultaten der examens 13
a. Overgangsexamens 13
b. Herexamens 14
c. Toelatingsexamens 14
d. Toelating van oud-leerlingen, enz 14
4. Vermeerdering en vermindering na de vacantie 15
5. Mutatien 16
6. Herkomst der leerlingen 18
7. Leeftijd 18
8. Schoolverzuim, gedrag en ijver 19
9. Eindexamen 20
Afdeeling B. Inrichting voor de Indische Taal-, Land- en Volkenkunde 20
1. Aantal. Vermeerdering en vermindering vóór de vacantie 20
2. Aantal leerlingen na de vacantie 21
3. Herkomst der leerlingen 21
4. Resultaten van het onderwijs 21
5. Mutatiën 22
6. Inschrijving van officieren 22

HOOGERE BURGERSCHOOL MET DRIEJARIGEN CURSUS VOOR MEISJES TE BATAVIA.

1. Algemeene mededeelingen 22

BLADZ.

2. Leerlingen ... 24
a. Aantal ... 24
b. Vermeerdering en vermindering vóór de vacantie ... 24
c. Resultaten der examens ... 25
1. Overgangsexamens ... 25
2. Eindexamen ... 25
3. Toelatingsexamens ... 25
d. Aantal leerlingen bij het begin van den nieuwen cursus ... 25
e. Vermeerdering en vermindering na de vacantie ... 26
f. Leeftijd ... 26
g. Schoolverzuim, gedrag en ijver ... 26
3. Bibliotheek en verzamelingen ... 27

HOOGERE BURGERSCHOOL MET VIJFJARIGEN CURSUS TE SEMARANG.

1. Algemeene mededeelingen ... 27
a. Toezicht en beheer ... 27
b. Onderwijzend personeel ... 27
2. Leerlingen ... 28
a. Aantal ... 28
b. Vermeerdering en vermindering vóór de vacantie ... 28
c. Resultaten der examens ... 28
1. Overgangsexamens ... 28
2. Eindexamen ... 29
3. Toelatingsexamens ... 29
d. Aanwezig bij den aanvang van den cursus 1890/91 ... 29
e. Aanwezig op ultimo 1890 ... 30
f. Splitsing in parallel-klassen ... 31
g. Schoolverzuim, gedrag en ijver. Ondersteunde leerlingen ... 31
3. Bibliotheek en verzamelingen ... 32
4. Gebouwen ... 32

WILHELMINA-SCHOOL TE SEMARANG.

1. Algemeene mededeelingen ... 32
a. Toezicht en beheer ... 32
b. Programma en dienstregeling ... 32
c. Onderwijzend personeel ... 33

BLADZ.

2. Leerlingen ... 33
a. Aantal ... 33
b. Vermeerdering en vermindering vóór de vacantie ... 34
c. Resultaten der examens ... 34
1. Overgangsexamens ... 34
2. Toelatingsexamens ... 34
d. Aantal leerlingen bij het begin van den nieuwen cursus en op het einde van het verslagjaar ... 34
e. Gedrag en ijver ... 35
3. Schoolgebouw, leermiddelen, enz ... 35
4. Geldmiddelen ... 35

INRICHTINGEN VOOR MIDDELBAAR ONDERWIJS MET DE HOOGERE BURGERSCHOOL TE SEMARANG IN VERBAND STAANDE ... 35

HOOGERE BURGERSCHOOL MET VIJFJARIGEN CURSUS TE SOERABAJA.

1. Algemeene mededeelingen ... 35
a. Toezicht en beheer ... 35
b. Onderwijzend personeel ... 36
2. Leerlingen ... 36
a. Aantal ... 36
b. Vermeerdering en vermindering vóór de vacantie ... 36
c. Resultaten der examens ... 37
1. Overgangsexamens ... 37
2. Eindexamen ... 37
3. Toelatingsexamens ... 38
d. Aanwezig bij den aanvang van den nieuwen cursus ... 38
e. Splitsing der klassen in parallel-afdeelingen ... 39
f. Vermeerdering en vermindering na de opening van den nieuwen cursus ... 39
g. Leeftijd ... 40
h. Schoolverzuim ... 40
i. Gezondheidstoestand ... 41
j. IJver en gedrag ... 41
3. Bibliotheek en verzamelingen ... 41
Gebouwen ... 41

BURGERAVONDSCHOOL TE SOERABAJA.

1. Algemeene mededeelingen ... 41
a. Toezicht en beheer ... 41

BLADZ.

b. Onderwijzend personeel ... 42
2. Leerlingen ... 42
a. Aantal ... 42
b. Indeeling ... 43
c. Vermeerdering en vermindering na de opening van den nieuwen cursus ... 43
d. Aard der gekozen bestemming ... 45
e. Leeftijd ... 45
f. Plaatsing van leerlingen bij fabrieken en werkplaatsen ... 45
g. Gedrag, ijver en schoolverzuim ... 46
3. Verzamelingen ... 46
4. Meubilair en verlichtingsmiddelen ... 46
5. Gebouwen ... 47

NAAMLIJST DER DIRECTEUREN EN LEERAREN DER HOOGERE BURGERSCHOLEN IN NEDERLANDSCH-INDIE.

Gymnasium Willem III te Batavia ... 48
Hoogere Burgerschool te Semarang ... 50
Hoogere Burgerschool te Soerabaja ... 50
Hoogere Burgerschool voor Meisjes te Batavia ... 51

B.

LAGER ONDERWIJS VOOR EUROPEANEN EN MET DEZEN GELIJKGESTELDEN.

§ 1. Mededeelingen van algemeenen aard ... 53
» 2. Toezicht op het lager onderwijs ... 54
» 3. Akten van bekwaamheid tot het geven van onderwijs ... 55
» 4. Opleiding van onderwijzers ... 55
» 5. Getal en aard der scholen ... 57
» 6. Omvang van het onderwijs ... 64
» 7. Onderwijzend personeel ... 66
» 8. Getal en aard der leerlingen ... 70
» 9. Schoollokalen, onderwijzerswoningen, schoolmeubelen, leermiddelen, schoolbibliotheken ... 72
Uitgaven en ontvangsten van het openbaar lager onderwijs in Ned.-Indie gedurende 1890 ... 37

BLADZ

Specificatie der ontvangsten en uitgaven, genoemd onder 1a. *c.*, *d.* en *e.* in den staat van uitgaven en ontvangsten 74

BIJLAGEN.

1a. A. Uitslag der akte-examens 118
» B. Getal en aard der scholen in Nederlandsch-Indie onder ultimo December 1890. 119
» C. Onderwijzend personeel bij de lagere scholen in Nederlandsch-Indie onder ultimo December 1890 121
» D. Nominatieve staat der inspecteurs, onderwijzers, onderwijzeressen en kweekelingen bij het openbaar lager onderwijs in Nederlandsch-Indie onder ultimo December 1890 125
» E. Mutatiën onder het onderwijzend personeel van de openbare lagere scholen in Nederlandsch-Indie, gedurende het jaar 1890 150
» F. Staat van den ouderdom der kinderen van Europeanen en met dezen gelijkgestelden, die onder ultiom December 1890 de openbare lagere scholen in Nederlandsch-Indië bezochten 156
» G. Staat van den ouderdom der kinderen van Europeanen en met dezen gelijkgestelden, die onder ultimo December 1890 de bijzondere scholen in Nederlandsch-Indië bezochten 160
» H. Staat van den ouderdom der kinderen van Europeanen en met dezen gelijkgestelden, die onder ultimo December 1890 alle lagere scholen in Nederlandsch-Indië bezochten 162
» I. Staat van het onderwijzend personeel en van de leerlingen aan de openbare lagere scholen in Nederlandsch-Indie, onder ultimo December 1890 166
» K. Staat van het onderwijzend personeel en de leerlingen aan de bijzondere lagere scholen in Nederlandsch-Indie, onder ultimo December 1890 178
» L. Reglement voor de normaalscholen te Batavia en Soerabaja ter voorbereiding tot het examen voor de akte van bekwaamheid als hoofdonderwijzer of hoofdonderwijzeres bij het lager onderwijs 182

A.

MIDDELBAAR ONDERWIJS.

I. ALGEMEENE MEDEDEELINGEN.

A. Omvang.

Het aantal inrichtingen voor middelbaar onderwijs onderging geene verandering.

B. Uitgaven en ontvangsten.

De volgende tabel geeft een overzicht van de kosten der Gouvernements inrichtingen van middelbaar onderwijs gedurende de twee laatstverloopen jaren en van de daartegenover staande ontvangsten aan schoolgelden over hetzelfde tijdvak.

INRICHTINGEN.	UITGAVEN (BEHALVE VOOR DE GEBOUWEN). *a)*		ONTVANGSTEN WEGENS SCHOOLGELDEN.	
	1889. (Verb. opgaven).	1890. (Voorl. opgaven).	1889. (Verb. opgaven).	1890. (Voorl. opgaven).
Gymnasium Willem III te Batavia { afd. A, hoogere burgerschool...	*f* 155760 —	*f* 152338 —	*f* 15124 —	*f* 17854 —
Gymnasium Willem III te Batavia { afd. B, inrichting voor de Indische taal-, land- en volkenkunde...	» 26400 —	» 34100 —	» 6480 —	» 7220 —
Transporteeren...	*f* 182160 —	*f* 186438 —	*f* 21604 —	*f* 25074 —

INRICHTINGEN.	UITGAVEN (BEHALVE VOOR DE GEBOUWEN). *a*)		ONTVANGSTEN WEGENS SCHOOLGELDEN.	
	1889. (Verb. opgaven).	1890. (Voorl. opgaven).	1889. (Verb. opgaven).	1890. (Voorl. opgaven).
Per transport....	*f* 182160 —	*f* 186438 —	*f* 21604 —	*f* 25074 —
Hoogere burgerschool voor meisjes te Batavia....	» 30574 —	» 26835 —	» 6135 —	» 7395 —
Hoogere burgerschool te Semarang.....	» 107087 —	» 110967 —	» 10982 —	» 11432 —
Hoogere burgerschool te Soerabaja.....	» 118586 —	» 120205 —	» 13638 —	» 13557 —
Burgeravondschool te Soerabaja	» 13145 —	» 14250 —	— *b*) —	— *b*) —
Te zamen....	*f* 451552 —	*f* 458695 —	*f* 52359 —	*f* 57458 —

a) Aan onderhoud en herstelling van gebouwen enz. werd in 1890 besteed *f* 4567.— tegen *f* 4200.— in 1889.

b) Aan deze inrichting wordt gratis onderwijs gegeven.

C. Onderwijzend personeel.

In den loop van het verslagjaar waren de mutatiën onder de leeraren, vooral aan het Gymnasium *Willem III* te *Batavia*, vrij talrijk. Ook elders deed zich eenige wisseling in het personeel voor.

In de lessen van tijdelijk afwezige leeraren werd naar gelang der omstandigheden voorzien door het overig onderwijzend personeel en door de directeuren der hoogere burgerscholen, zoodat het onderwijs in het algemeen weinig stoornis ondervond.

D. Leerlingen.

1. Aantal.

Het aantal leerlingen, waarmede de lessen aan de hoogere burgerscholen voor jongens in de laatste vijf leerjaren aanvingen, wordt vermeld in de volgende tabel.

HOOGERE BURGERSCHOOL TE	AANWEZIG BIJ DEN AANVANG VAN DEN CURSUS:				
	1886/87.	1887/88.	1888/89.	1889/90.	1890/91.
Batavia	116	115 (1)	123	124	155
Semarang	103 (2)	86	85 (2)	96 (4)	98
Soerabaja	129 (5)	110 (3)	113 (1)	107 (1)	106 (1)
Totaal	348 (8)	311 (4)	321 (1)	327 (5)	359 (1)

Onder deze opgaven zijn begrepen zoowel de gewone leerlingen als de toehoorders en de leerlingen voor enkele vakken; het aantal dezer laatsten is naast de getallen tusschen haakjes afzonderlijk gemeld.

2. Ontleding der cijfers.

Blijkens bovenstaande tabel werden de lessen van den cursus 1890/91 geopend met 359 leerlingen.

Daaronder zijn begrepen 2 toehoorders en 1 leerling voor enkele vakken, voor wier toelating op de hoogere burgerscholen het afleggen van examens niet vereischt wordt.

Van de overige 356 hadden 237 het onderwijs in het afgeloopen schooljaar bijgewoond, terwijl er 119 nieuwe leerlingen waren, waarvan 108 het toelatingsexamen hadden afgelegd en 11 van dat examen waren vrijgesteld als oud-leerlingen eener Nederlandsche of Nederlandsch-Indische hoogere burgerschool.

3. Resultaten van het onderwijs.

a. *Eindexamen.*

Aan het in 1890 afgenomen eindexamen der hoogere burgerscholen in *Nederlandsch-Indië* onderwierpen zich 29 jongelieden, van welke 24 aan de eischen voldeden en 5 werden afgewezen. In 1889 werd dit examen door 21 leerlingen afgelegd; van deze slaagden toen 20.

b. *Overgangsexamens.*

Aan de overgangsexamens namen deel 258 leerlingen, van welke 164 of 63.57 pct. tot eene hoogere klasse werden bevorderd. Voor 1889 waren deze cijfers 254 en 189, zoodat toen het aantal overgaanden 74.4 pct. bedroeg.

c. *Toelatingsexamens.*

Voor de toelatingsexamens hadden zich aangemeld 204 jongelieden. Van hen slaagden 119 of 58.33 pct., tegen 105 van de 162 in 1889, toen de verhouding was 64.8 pct.

d. *Recapitulatie.*

Van den uitslag der in 1890 gehouden toelatings-, overgangs- en eindexamens wordt een overzicht gegeven in de volgende tabel, waar tevens is bekend gesteld hoeveel leerlingen van vorige leerjaren en hoeveel nieuwe leerlingen bij de hervatting der lessen op de drie hoogere burgerscholen voor jongens waren ingeschreven.

Hoogere burgerschool te:	Eindexamen van den cursus 1889/90 *a*)		Overgangsexamens tot den cursus 1890/91.		Toelatingsexamens tot den cursus 1890/91.				Van de in het toelatingsexamen geslaagden hebben zich als leerlingen inschrijven:		Bij het begin van den cursus 1890/91 waren als gewone leerlingen ingeschreven:		
					Voor de laagste klasse.		Voor eene hoogere klasse.						
	Geëxamineerd.	Geslaagd.	Geëxamineerd.	Geslaagd.	Geëxamineerd.	Geslaagd.	Geëxamineerd.	Geslaagd.	Van hen die voor de laagste klasse geslaagd waren.	Van hen die voor eene hoogere klasse geslaagd waren.	Leerlingen van den vorigen cursus.	In het toelatingsexamen geslaagden en oud-leerlingen die zich opnieuw lieten inschrijven.	Te zamen.
Batavia ..	12	10	97	69	87	56	2	2	56	1	90	64	154
Semarang	4	4	76	50	42	26	—	—	26	—	70	27	*b*) 97
Soerabaja.	13	10	85	45	73	35	—	—	25	—	77	28	105
Te zamen	29	24	258	164	202	117	2	2	107	1	237	119	*b*) 356

a) Het verslag betreffende dit examen is gedrukt als bijvoegsel tot de Javasche Courant van 22 Juli 1890.

b) Hieronder 5 Javanen. Bij de hoogere burgerscholen te ***Batavia*** en ***Soerabaja*** waren op bedoeld tijdstip geen leerlingen van niet-Europeeschen landaard ingeschreven.

4. Verdeeling in studiejaren.

De verdeeling der leerlingen over de verschillende studiejaren was op de ondervermelde tijdstippen als volgt:

VERDEELING DER LEERLINGEN.	AANTAL LEERLINGEN				
	waarmede de cursus 1889/90		bij het begin van den cursus 1890/91 aanwezig.	in 1890	
	begon.	eindigde.		op 1 Januari.	op 31 December.
BATAVIA.					
1e studiejaar *a*)	39	36	71	39	70
2e id. *b*)	33	23	35	28	32
3e id.	22	16	14	20	14
4e id.	16	14	20	14	21
5e id.	12	11	14	12	14
Toehoorders	2	1	1	3	1
Te zamen	124	101	155	116	152
SEMARANG.					
1e studiejaar *b*)	34	31	34	32	32
2e id.	29	25	29	24	24
3e id.	12	10	19	10	19
4e id.	11	9	9	9	9
5e id.	6	—	6	4 *c*)	7
Toehoorders	—	—	1	—	1
Leerlingen voor enkele vakken	4	1	—	2	—
Te zamen	96	76	98	81	92
SOERABAJA.					
1e studiejaar *b*)	37	31	33	32	34
2e id. *b*)	30	27	35	28	35
3e id.	18	18	16	19	16
4e id.	7	8	11	8	11
5e id.	13	13	10	13	9
Toehoorders	1	1	—	1	—
Leerlingen voor enkele vakken	1	1	1	1	1
Te zamen	107	99	106	102	106

a) Gesplitst in drie parallel-klassen.

b) Gesplitst in twee parallel-klassen.

c) Deze 4 leerlingen van het 5de studiejaar lieten zich op het einde van het 1e kwartaal van 1890 als gewone leerlingen afschrijven, ten einde verder in slechts enkele vakken de lessen te volgen.

5. Staking der studiën.

De 24 leerlingen, die een diploma van afgelegd eindexamen verwierven, verlieten in 1890 de drie hoogere burgerscholen. Voorts staakten in den loop of bij de sluiting van den in dat jaar geëindigden cursus 57 hunne studiën aan die inrichtingen, nl. 25 te *Batavia*, 17 te *Semarang* en 15 te *Soerabaja*.

6. Redenen dier staking.

Van de onder § 5 genoemde 57 leerlingen, waren er 12 die naar *Nederland* vertrokken; 6 die naar eene andere hoogere burgerschool overgingen, 9 die zich voor aspirant-officier wenschten te bekwamen, 7 die in 's lands burgerlijken dienst overgingen, 1 die in militairen dienst trad, 6 die wegens ziekte, 1 wegens onvoldoende aanleg en 4 wegens financieele omstandigheden hunne studiën staakten, 2 die op landelijke ondernemingen en fabrieken, 5 die bij den handel geplaatst werden, 1 die op verzoek van den Prins Pakoe Alam zich ging bekwamen voor officier bij diens legioen, 1 die onder andere leiding zijne studiën voortzette en 2 die zonder bekende redenen zich lieten afschrijven.

E. Schoolverzuim.

Te *Batavia* bedroeg het schoolverzuim in 1890 4.8 pct., te *Semarang* 4.33 pct. en te *Soerabaja* 3.6 pct., tegen 4.6, 4.38 en 3.4 pct. in 1889.

In het vervolg van dit verslag worden omtrent het schoolverzuim verdere bijzonderheden medegedeeld.

F. Beschikking over bijzondere ondersteuningsfondsen.

Aan 11 leerlingen te *Batavia* en 4 te *Semarang* werd voor korteren of langeren tijd voor het bekostigen van hunne studiën steun verleend door bijdragen uit het Siamfonds en uit de beide particuliere studiefondsen (het »Studiefonds voor onbemiddelde leerlingen van goeden

aanleg" te *Batavia* en het te *Semarang* gevestigde »Studiefonds *Midden-Java*").

Omtrent het Siamfonds vindt men nog nadere mededeelingen onder II, Inrichtingen van Onderwijs, bladzijde 11 § 4.

G. Niet-Europeesche leerlingen.

Alleen te *Semarang* waren bij het begin van den cursus 1890/91 5 niet-Europeesche leerlingen (Javanen) ingeschreven. De hoogere burgerscholen te *Batavia* en *Soerabaja* werden op dat tijdstip alleen door Europeesche leerlingen bezocht.

H. Gedrag en ijver der leerlingen.

In het algemeen mochten gedrag en ijver der leerlingen bevredigend genoemd worden. Bijzonder gunstig onderscheidden zich het 3de, 4de en 5de studiejaar aan de school te *Batavia*, waar nagenoeg alle leerlingen hunne examens met goed gevolg aflegden.

I. Verzamelingen, bibliotheken en gebouwen.

Deze werden in goeden staat onderhouden. De verzamelingen werden naar behoefte uitgebreid en de bibliotheken met nieuwe werken aangevuld. Nadere mededeelingen volgen bij de paragrafen hieronder.

II. INRICHTINGEN VAN ONDERWIJS.

Gymnasium Willem III te Batavia.

Afdeelingen A Hoogere Burgerschool en B Inrichting voor de Indische taal-, land- en volkenkunde.

1. Algemeene mededeelingen.

a. *Toezicht en beheer.*

De heer H. Van Lokhorst, sedert Juli 1887 lid van het College van Curatoren, werd in November 1890, op verzoek, wegens vertrek

naar *Europa*, als zoodanig eervol ontslagen, terwijl in zijne plaats benoemd werd de heer Dr. C. GUTTELING, eerste stadsgeneesheer te *Batavia*.

b. *Onderwijzend personeel.*

In het personeel van leeraren der afdeeling voor de Indische taal-, land- en volkenkunde kwam ook dit jaar geen verandering.

Aan deze afdeeling was het aantal lessen, die door de leeraren wegens wettige verhindering verzuimd werden, iets grooter dan in vorige jaren. Verzuimd werden in het geheel 32 lessen, d. i. $2^1/_2$ percent van de lessen, die volgens het programma te geven zijn.

De afdeeling »Hoogere Burgerschool" bleef ook dit jaar niet vrij van moeilijkheden door ontstentenis en wisseling van personeel. Zoo moest gezorgd worden voor de verklaring van 368 lesuren, die openvielen wegens lichte ongesteldheid, ziekte of andere reden van verhindering der leeraren.

Er werden namelijk verzuimd:

In Januari	18	lessen	vóór de groote vacantie 161.
» Februari	45	»	
» Maart	29	»	
» April en Mei	69	»	
In Juli	13	lessen	na de groote vacantie 207.
» Augustus	51	»	
» September	28	»	
» October	12	»	
» November	82	»	
» December	21	»	

In het geheel als boven 368 lessen, tegen 470 in 1889; of van al de te geven lessen ongeveer 2.9 percent, tegen $3^1/_2$ percent in 1889.

Het waarnemen van lessen door de beschikbare leeraren, het bijeenvoegen van klassen of klassen-afdeelingen en het opgeven van

studiewerk aan de leerlingen waren de gewone middelen, waardoor in elk bijzonder geval getracht werd in de open lessen te voorzien. Vielen deze bij het begin of het einde van den dagelijkschen schooltijd, of konden zij daarheen verschoven worden dan werd, zoo noodig, aan eene of meer klassen een uur vrijaf gegeven.

Voorts onderging de hoogere burgerschool in 1890 eene groote wisseling van personeel. Er werden namelijk buitenlandsche verloven verleend aan de navolgende leeraren:

in April 1890 aan den heer W. L. MEGELINK, leeraar in de moderne talen en geschiedenis, een op 10 Mei ingegaan verlof voor den tijd van één jaar, wegens meer dan vijftien jaren onafgebroken dienst;

in Juni 1890 aan den leeraar in de wis- en natuurkundige wetenschappen Dr. H. ONNEN, een verlof van zes maanden wegens meer dan twaalf jaren onafgebroken dienst en

om dezelfde reden een verlof van twee jaren aan den heer E. VAN DER MAATEN, leeraar in de Fransche, Duitsche en Engelsche talen en hare letterkunde. Deze laatste twee verloven gingen in op den **8sten Juni.**

Eindelijk viel op den 5sten Juli de betrekking open van leeraar in de wiskunde en het boekhouden ingevolge de benoeming van den titularis H. C. VAN RUIJVEN tot inspecteur van het lager onderwijs.

Binnen een tijdsverloop van twee maanden waren alzoo vier vacaturen ontstaan, waarin bij Gouvernements-besluiten van 25 Juni N°. 19 en 29 Juni N°. 2, voorzien werd door de navolgende benoemingen:

1e van den heer H. MEIJLL, ambtenaar op non-activiteit, voormalig leeraar aan deze hoogere burgerschool en laatst inspecteur van het lager onderwijs, tot leeraar in de Fransche, Duitsche en Engelsche talen en hare letterkunde;

2e van den heer K. L. VAN SCHOUWENBURG, ambtenaar op non-activiteit, voormalig leeraar aan deze inrichting en laatst directeur van de hoogere burgerschool te *Semarang*, tot waarnemend leeraar in de geschiedenis en aardrijkskunde, en

3e van den voormaligen leeraar aan deze inrichting P. INKLAAR, die juist van buitenlandsch verlof was teruggekeerd, tot leeraar in de wiskunde.

Voor den leeraar Dr. H. ONNEN was binnen een bekwamen tijd geen geschikt plaatsvervanger te vinden, weshalve het College van Curatoren de aan zijne betrekking verbonden lessen voorloopig opdroeg: voor de wiskunde aan de leeraren P. INKLAAR, W. A. REUHL en Dr. A. J. VERWEIJ en, voor de natuurkunde en cosmographie aan den directeur der inrichting en den leeraar Dr. C. PH SLUITER.

In het onderwijs is aldus tijdelijk voorzien tot het eind van November, toen de heer ONNEN, na ommekomst van zijn verlof, opnieuw in zijne vorige betrekking benoemd werd en onverwijld zijne lessen hervatte.

Het onderwijs in boekhouden, opengevallen door het vertrek van den leeraar VAN RUIJVEN, werd door het College aan den leeraar Mr. H. MOUNIER opgedragen, in ruil met eenige lessen in geschiedenis, welke de tijdelijke leeraar VAN SCHOUWENBURG op zich kon nemen.

Eene maand binnenlandsch verlof wegens ziekte, dat aan den leeraar Dr. C. PH. SLUITER verleend werd, viel nagenoeg geheel in de groote vacantie, en veroorzaakte dus weinig stoornis in den geregelden gang der lessen.

In de maand September van het verslagjaar verleende het College van Curatoren aan den onderwijzer in de gymnastiek J. E. N. SEIJLER op verzoek wegens vertrek naar *Europa*, eervol ontslag uit zijne betrekking en belastte voorloopig met het geven van lessen in dat vak den heer L. DINGER.

De heeren Mr. H. MOUNIER en L. G. GERHARD, waarvan de eerste belast was met de waarneming der betrekking van leeraar in de geschiedenis en staatswetenschappen en de tweede met die van leeraar in de moderne talen, meer bijzonder voor de Nederlandsche taal en letterkunde, werden in Juli 1890 tot vast leeraar in die vakken benoemd

c. *Geneeskundige behandeling van het personeel.*

Op 1 Januari 1890 hadden nog 6 leeraren of geëmployeerden met hunne wettige gezinnen aanspraak op vrije geneeskundige behandeling, in verband waarmede de toelage aan den geneesheer J. C. Th. Scheffer, volgens de in 1886 aangenomen regeling voor 1890 bepaald werd op *f* 60.— 's maands.

Wegens de bovenvermelde mutatiën is het aantal dezer leeraren of geëmployeerden onder ultimo December 1890 ingekrompen tot 3, n. l. de leeraren Dr. H. Cretier en Dr. C. Ph. Sluiter benevens de amanuensis Th. Van der Meer.

2. Bibliotheek en verzamelingen.

Behalve de tijdschriften, waarop de inrichting geabonneerd is, werden voor de bibliotheek enkele nieuwe boekwerken aangekocht, en daarin ook opgenomen present-exemplaren van sommige der van Regeeringswege gedrukte boek- en plaatwerken. Ten behoeve van het onderwijs in de aardrijkskunde werden eenige nieuwe wandkaarten aangekocht.

3. Gebouwen.

Aan het onderhoud der gebouwen werd de noodige zorg besteed.

Tusschen den tuin van het Gymnasium *Willem III* en het erf ten Zuiden daarvan, dat tot 1885 toen het met de daarop staande huizen werd verkocht tot het terrein der inrichting behoorde, werd, in den vorm van eene heining van stekeldraad, eene voldoende afscheiding gemaakt.

Bovendien werd tot betere afsluiting van het erf aan de rivierzijde eene schutting, eveneens van stekeldraad, gezet en de Zuideringang van deuren voorzien.

4. Siamfonds.

Bij den aanvang van het verslagjaar genoten twee leerlingen, één van het 5e studiejaar der hoogere burgerschool, de andere van het 2e studiejaar der inrichting voor de Indische taal-, land- en volkenkunde,

de rente van dit fonds, gevormd uit de in 1871 door den Eersten Koning van *Siam* gedane schenking van *f* 10.000.—. De eerstbedoelde leerling legde met goed gevolg het eindexamen der hoogere burgerschool af; doch de andere, die zich aan het groot-ambtenaars-exemen onderwierp, is daarin niet geslaagd.

Het College van Curatoren, hetwelk het bestuur over het Siamfonds uitoefent, heeft sedert in beginsel besloten om de ondersteuning voortaan te beperken tot leerlingen der hoogere burgerschool, waarom aan twee leerlingen van deze afdeeling, één van het 1e en de andere van het 2e studiejaar, met ingang van het nieuwe schooljaar, ieder de helft der rente van het fonds ten deel viel.

5. Leerlingen.

Afdeeling A. Hoogere Burgerschool.

1. Aantal.

Blijkens het vorig verslag waren de leerlingen onder ult°. 1889 op de volgende wijze over de verschillende klassen verdeeld:

1e studiejaar	.....	39	leerlingen,
2e »	.....	28	»
3e »	.....	20	»
4e »	.....	14	»
5e »	.....	12	»
2e »	.....	1	toehoorder in 3 vakken,
3e »	.....	1	» » alle »
5e »	.....	1	» » 1 vak.
	Totaal.....	116	leerlingen,

allen Europeanen of daarmede gelijkgestelden.

2. Vermeerdering en vermindering vóór de vacantie.

Van 1 Januari tot de sluiting van het schooljaar werden geen nieuwe leerlingen aangenomen, terwijl 25 leerlingen de inrichting verlieten, waarvan 3 uit het 1e, 5 uit het 2e, 5 (waaronder de toehoorder) uit het 3e en 12 (waaronder de toehoorder) uit het 5e studiejaar.

Van deze leerlingen zijn:

3 naar *Nederland* vertrokken om daar hunne studiën voort te zetten;

2 bij den handel;

3 als klerk op een gouvernements bureau, en

1 bij den post- en telegraafdienst geplaatst:

1 n.l. de toehoorder uit het 3e studiejaar als leerling in het 4e studiejaar toegelaten;

1 als kweekeling bij het gouvernement aangesteld;

1 overgegaan naar de hoogere burgerschool te *Soerabaja*;

10 geslaagd in het eindexamen;

1 wegens gebrek aan vlijt;

1 wegens voortdurende ziekte en

1 zonder opgave van reden van school gegaan.

De cursus sloot dus met 91 leerlingen, waaronder 1 toehoorder. In het geheel werden de lessen in het schooljaar 1889/90 bijgewoond door 127 leerlingen, zijnde 2 meer dan in het vorige en 8 meer dan in het schooljaar 1887/88.

3. Resultaten der examens.

a. *Overgangsexamens.*

Van de 98 leerlingen, die de laagste vier studiejaren op het eind van het schooljaar bezochten, werden tot hoogere studiejaren bevorderd:

van de	39	leerlingen	in het	1e	studiejaar	23	onvoorwaardelijk,
						2	voorwaardelijk,
						14	niet;
»	»	26	»	»	2e »	10	onvoorwaardelijk,
						4	voorwaardelijk,
						12	niet;
»	»	19	»	»	3e »	13	onvoorwaardelijk,
						5	voorwaardelijk,
						1	niet;
»	»	14	»	»	4e »	12	onvoorwaardelijk,
						1	voorwaardelijk,
						1	niet.

b. *Herexamens.*

Van de 12 leerlingen, die zich aan een herexamen moesten onderwerpen, verliet 1 van het 2e studiejaar de inrichting. De overigen legden het examen met goed gevolg af.

Werkelijk werden dus bevorderd:

studiejaar:	aantal leerlingen:	bevorderd:	percentage:
1e	39	25	64.1
2e	25	13	52
3e	19	18	94.7
4e	14	13	92.9

of over het geheel 71.1 pct., tegen
75.1 » in 1889,
74.2 » » 1888,
71.1 » » 1887,
68.7 » » 1886,
53.5 » » 1885,
65.3 » » 1884.

c. *Toelatingsexamens.*

Voor de toelatingsexamens, gehouden op 19 Mei en volgende dagen, hadden zich 87 candidaten voor het 1e, 1 candidaat voor het 2e en 1 candidaat voor het 4e studiejaar aangemeld, van welke slaagden: 56 voor het 1e en de 2 candidaten voor de hoogere studiejaren. Zij allen, met uitzondering echter van den candidaat voor het 2e studiejaar, lieten zich als leerling inschrijven.

De in het 4e studiejaar toegelaten leerling had in het afgeloopen schooljaar de lessen in het 3e studiejaar als toehoorder bijgewoond.

d. *Toelating van oud-leerlingen, enz.*

Tot het 4 studiejaar keerde een oud-leerling terug, die in 1885, na zijne bevordering tot het 5e studiejaar, de inrichting had verlaten.

Voorts werden ingeschreven:

voor het 1e studiejaar 1 gewezen leerling van de h. b. school *Semarang* en

" " " 1 " " " " " " " *Soerabaja*,

" " 2e " 1 " " " " " " " *Apeldoorn* en

" " " 1 " " " " " " " *Semarang*,

" " 3e " 1 " " " " " " " *Soerabaja* en

" " 4e " 1 " " " " " " " *Soerabaja*.

De toehoorder die in den afgeloopen cursus eenige vakken in het 2e studiejaar had bijgewoond, verkreeg voor 4 vakken vergunning daarmede in het 3e studiejaar voort te gaan.

Bij den aanvang van het schooljaar 1890/91 waren dus aanwezig:

leerlingen van het vorige schooljaar (waaronder de toehoorder) 91

leerlingen, die aan het toelatingsexamen voldaan hadden 57

oud-leerlingen of leerlingen afkomstig van andere hoogere burgerscholen 7

Totaal ..... 155 leerlingen,

welke over de vijf studiejaren aldus verdeeld waren:

1e studiejaar 71 leerlingen,

2e " 35 "

3e " 14 "

4e " 20 "

5e " 14 "

5e " 1 leerling toehoorder in 4 vakken,

Totaal als boven... 155 leerlingen.

Het 1e studiejaar bleef in 3 en het 2e in 2 parallel-afdeelingen gesplitst.

Vermeerdering en vermindering na de vacantie.

Gedurende de eerste 6 maanden van het schooljaar (van 7 Juli tot ultimo December) nam het aantal leerlingen met 3 toe en met 6 af.

Van de toegelatenen werd 1, als gewezen leerling van de hoogere burgerschool te *Soerabaja*, voor het 1e en 1 als gewezen leerling van

de hoogere burgerschool te *'s-Gravenhage*, voor het 4e studiejaar ingeschreven. Ofschoon deze leerling op die school reeds tot het 5e studiejaar bevorderd was, maakte hij van zijn recht om in die klasse plaats te nemen geen gebruik, doch vond het raadzamer hier nog eenmaal de lessen in het 4e studiejaar te volgen.

De derde der toegelatenen die in het 4e studiejaar plaats nam, was een oud-leerling die zich in October had laten afschrijven in de hoop binnen kort het toelatingsexamen tot de voorbereidende klasse der militaire school te *Meester-Cornelis* te kunnen afleggen, doch daarin teleurgesteld werd, daar hij wegens lichaamsgebreken voor den militairen dienst ongeschikt werd verklaard.

Van de 6 leerlingen, die de hoogere burgerschool verlieten, behoorden 2 tot het 1e, 3 tot het 2e en 1 — dezelfde die zich in December op nieuw liet inschrijven — tot het 4e studiejaar. Van de 5 overigen zijn:

2 met hunne ouders naar *Soerabaja* vertrokken;

1 bij den handel en

1 als stuurmansleerling geplaatst, terwijl

1 de inrichting wegens ziekte moest verlaten.

Aan het eind van het verslagjaar bedroeg alzoo het aantal leerlingen 152, waarvan in het:

1e	studiejaar	70	leerlingen,
2e	»	32	»
3e	»	14	»
4e	»	21	»
5e	»	14	»
3e	»	1	leerling toehoorder in 4 vakken,
Totaal.....		152	leerlingen,

zijnde 36 meer dan aan het eind van het vorige verslagjaar.

5. Mutatiën.

De verschillende mutatiën in het aantal leerlingen gedurende het verslagjaar, worden in bijzonderheden aangegeven in de volgende tabel.

OMSCHRIJVING.	LEERLINGEN EN TOEHOORDERS.						
	1e studie-jaar.	2e studie-jaar.	3e studie-jaar.	4e studie-jaar.	5e studie-jaar.	Toe-hoor-ders (1).	Totaal.
Ultimo van het vorige verslagjaar..	39	28	20	14	12	[2]1 [3]1 [5]1	116
» Januari 1890.....	39	28	19	14	12	[2]1 [3]1 [5]1	115
» Februari »	39	28	19	14	12	[2]1 [3]1 [5]1	115
» Maart »	39	27	19	14	12	[2]1 [3]1 [5]1	114
» April »	39	26	19	14	12	[2]1 [3]1	112
» Mei en Juni »	36	25	16	14	1	[2]1	91
Toegelaten van 1 Januari tot 1 Juli.	—	—	—	—	—	—	—
Verlieten de inrichting van 1 Januari tot 1 Juli.....	3	5	4	—	11	[3]1 [5]1	25
In den cursus 1889/90 werden de lessen bijgewoond door.....	40	34	22	16	12	[2]1 [3]1 [5]1	127
Namen deel aan de overgangsexamens.	39	26	19	14	—	—	98
Namen geen deel aan de overgangs-examens.....	—	—	—	—	—	—	—
Bevorderd werden.....	25	13	18	13	—	—	69
Niet bevorderd werden.....	14	13	1	1	—	—	29
Bij het eindexamen { slaagden.....	—	—	—	—	10	—	10
Bij het eindexamen { werden afgewezen	—	—	—	—	2	—	2
Leerlingen van het vorige schooljaar op 7 Juli 1890.....	13	33	13	17	14	[3]1	91
Toelatingsexamen: { candidaten....	87	1	—	1	—	—	89
Toelatingsexamen: { geslaagd.....	56	1	—	1	—	—	58
Toelatingsexamen: { afgewezen.....	31	—	—	—	—	—	31
Van de geslaagden kwamen op de inrichting.....	56	–	—	1	—	—	57
Oud-leerlingen keerden terug.....	—	—	—	1	—	—	1
Werden toegelaten gewezen leerlingen van andere hoogere burgerscholen.	2	2	1	1	—		6
Op 7 Juli 1890 waren ingeschreven.....	71	35	14	20	14	[3]1	155
Ultimo Juli 1890	70	35	14	20	14	[3]1	154
» Augustus 1890	70	35	14	20	14	[3]1	154
» September »	70	33	14	20	14	[3]1	152
» October »	70	33	14	19	14	[3]1	151
» November »	70	33	14	20	14	[3]1	152
» December »	70	32	14	21	14	[3]1	152

(1) De klassen, waarin de toehoorders geplaatst waren, zijn door kleinere cijfers aangewezen.

6. Herkomst der leerlingen.

De herkomst der leerlingen, die in de laatste 14 jaren de afdeeling »Hoogere Burgerschool" van het Gymnasium *Willem III* bezochten, blijkt uit het volgende overzicht:

DATUM.	Uit streken, die geacht kunnen worden tot het ressort der school te behooren.				Uit andere streken.				Algemeen totaal.
	Uit de residentie Batavia.	Uit andere gewesten van West-Java.	Van het eiland Sumatra en de gewesten Riouw, Banka, Billiton en de Westerafdeeling van Borneo.	Totaal.	Van Midden-Java.	Van Oost-Java.	Van de Buitenbezittingen niet in de bovenkolom genoemd.	Totaal.	
Ult. December 1877	130	36	12	178	32	8	7	47	225
» » 1878	144	20	13	177	30	14	6	50	227
» » 1879	150	16	13	179	14	15	10	39	218
» » 1880	153	9	11	173	6	6	8	20	193
» » 1881	156	11	8	175	5	3	4	12	187
» » 1882	148	6	12	166	8	1	1	10	176
» » 1883	143	13	8	164	9	—	3	12	176
» » 1884	119	21	7	147	8	—	1	9	156
» » 1885	111	12	4	127	10	1	1	12	139
» » 1886	85	9	3	97	7	1	2	10	107
» » 1887	87	11	1	99	3	2	2	9	108
» » 1888	89	10	4	103	6	2	4	12	115
» » 1889	80	8	9	97	9	5	5	19	116
» » 1890	118	6	7	131	7	6	8	21	152

7. Leeftijd.

In de volgende tabel zijn opgegeven de gemiddelde leeftijd der leerlingen en het aantal hunner van elken leeftijd, in de verschillende klasse bij het einde van het verslagjaar.

KLASSEN.	AANTAL LEERLINGEN									Gemiddelde leeftijd.
	beneden de 12 jaren.	van 12—13 jaar.	van 13—14 jaar.	van 14—15 jaar.	van 15—16 jaar.	van 16—17 jaar.	van 17—18 jaar.	boven de 18 jaren.	Totaal.	
1e studiejaar.....	—	2	9	22	23	9	4	1	70	14.6 jaar.
2e »	—	—	—	1	11	10	4	6	32	16.6 »
3e »	—	—	—	1	—	5	4	5	15	17.4 »
4e »	—	—	—	—	1	1	7	12	21	18.4 »
5e »	—	—	—	—	—	—	1	13	14	19 »

De gemiddelde leeftijd der leerlingen bedroeg in de laatste elf jaren in elke klasse:

DATUM.	1ste studiejaar.	2de studiejaar.	3de studiejaar.	4de studiejaar.	5de studiejaar.
Ultimo December 1880...	14.5 jaar	15.3 jaar	16.8 jaar	17.8 jaar	18.8 jaar
» » 1881...	14.6 »	15.3 »	16.5 »	17.1 »	17.7 »
» » 1882...	14.9 »	15.5 »	16.8 »	17.7 »	18.3 »
» » 1883...	14.5 »	15.5 »	16.3 »	17.3 »	19.1 »
» » 1884...	14.6 »	16 »	16.6 »	18 »	18.6 »
» » 1885...	14.7 »	15.8 »	17.2 »	17.7 »	19.3 »
» » 1886 ..	14.6 »	15.8 »	16.9 »	17.1 »	17.8 »
» » 1887...	14.4 »	15.4 »	15.8 »	16.6 »	18 »
» » 1888...	15.6 »	15.2 »	16.4 »	16.9 »	18 »
» » 1889...	15 »	17 »	17.2 »	17.9 »	18.7 »
» » 1890...	14.6 »	16.6 »	17.4 »	18.4 »	19 »

8. Schoolverzuim, gedrag en ijver.

Het schoolverzuim bedroeg in Januari 4.7, in Februari 7.1, in Maart 5.2, in April 5.1, in Juli 4, in Augustus 2.7, in September 3.9, in October 4.1, in November 5.4 en in December nagenoeg 6 percent.

De lessen over eene halve tot eene geheele maand werden verzuimd: in Februari door 2, in Maart door 2, in April door 1, in Juli door 2, in September door 1, in October door 1, in November door 3 en in December door 3 leerlingen.

Het gemiddelde der maandpercentages was:

4.8 ..... in 1890

tegen

4.6 ..... » 1889
4.5 ..... » 1888
4 ..... » 1887
5.5 ..... » 1886
6.9 ..... » 1885
5.9 ..... » 1884

Van het gedrag van de meerderheid der leerlingen kan met lof

worden melding gemaakt. De meesten legden zich met ijver op hunne studiën toe, zoodat in den regel hunne vorderingen evenredig waren met hun aanleg. Zeer gunstig onderscheiden zich het 5e, 4e en 3e studiejaar, waarvan nagenoeg al de leerlingen door hunne examens kwamen; minder gunstig in tegendeel het 1e studiejaar, waarvan slechts 64.1 percent, en ongunstig het 2e, waarvan slechts 52 percent der leerlingen bevorderd konden worden.

9. Eindexamen.

Aan het eindexamen der hoogere burgerscholen met 5-jarigen cursus in *Nederlandsch-Indië*, dat in Mei en Juni te *Batavia* voor de 20ste maal werd afgenomen, onderwierpen zich de 12 leerlingen van het 5e studiejaar der afdeeling »Hoogere Burgerschool". Aan 10 hunner werd het getuigschrift van voldoend afgelegd examen uitgereikt.

Van deze jongelieden gingen 5 over tot de afdeeling B; terwijl de overigen zich naar *Europa* begaven, waarvan 1 om tot ambtenaar, 1 om tot arts en 3 om tot ingenieur opgeleid te worden.

Afdeeling B. Inrichting voor de Indische taal-, land- en volkenkunde.

1. Aantal. Vermeerdering en vermindering vóór de vacantie.

Blijkens het vorig verslag bedroeg onder ultimo 1889 het aantal leerlingen aan deze afdeeling 35, waarvan 17 in het 1e en 18 in het 2e studiejaar.

In Januari lieten zich voor het 1e studiejaar nog inschrijven: 1 leerling die aan de Rijkslandbouwschool te *Wageningen* het eindexamen had afgelegd, en 1 oud-leerling der afdeeling »Hoogere

Burgerschool" van het Gymnasium *Willem III* die in 1887 te *Batavia* het getuigschrift van voldoend afgelegd examen verkregen had.

De cursus eindigde dus met 37 leerlingen, waarvan 19 in het 1e en 18 in het 2e studiejaar.

2. Aantal leerlingen na de vacantie.

Bij den aanvang van het schooljaar 1890/91 lieten zich 36 leerlingen inschrijven, waarvan 11 in het 1e en 25 in het 2e studiejaar. In de eerste maanden stegen deze cijfers nog met 1 voor het 1e en 2 voor het 2e studiejaar.

Het verslagjaar sloot dus met 12 leerlingen voor het 1e en 27 voor het 2e studiejaar. Hiervan waren 12 voor de eerste, 20 voor de tweede, 5 voor de derde en 2 voor de vierde maal ingeschreven.

De laatste twee volgden in slechts enkele vakken het aan de inrichting gegeven onderwijs, tegen betaling van verminderd schoolgeld overeenkomstig de in 1888 daartoe door de Regeering vastgestelde regeling (zie het verslag over 1889 blz. 20).

3. Herkomst der leerlingen.

Van de 39 leerlingen, die aan het eind van het verslagjaar de lessen volgden, hadden 20 van de hoogere burgerschool te *Batavia*, 6 van die te *Semarang*, 10 van die te *Soerabaja* en 2 van eene Nederlandsche hoogere burgerschool, het getuigschrift wegens voldoend afgelegd eindexamen der Rijkslandbouwschool te *Wageningen* hadden afgelegd.

4. Resultaten van het onderwijs.

Aan het in de maanden Mei en Juni te *Batavia* afgenomen grootambtenaarsexamen onderwierpen zich 17 leerlingen en 1 oud-leerling van het 2e studiejaar, waarvan 12 (waaronder de oud-leerling) slaagden.

Al de geslaagden vonden eene plaatsing bij het burgerlijk bestuur.

5. Mutatiën.

De mutatiën gedurende het verslagjaar zijn aangegeven in de volgende tabel.

Leerlingen van het:	Op ult°. 1889.	Ult°. Januari 1890.	Ult°. Februari 1890.	Ult°. Maart 1890.	Ult°. April 1890.	Toegelaten van 1 Januari tot 1 Juli.	Van 1 Januari tot 1 Juli verlieten de inrichting.	Bij het groot-ambtenaarsexamen		Op 2 Juli 1890.	Ult°. Juli 1890.	Ult°. Augustus 1890.	Ult°. September 1890.	Ult°. October 1890.	Ult°. November 1890.	Ult°. December 1890.
								slaagden.	werden afgewezen.							
1e studiejaar.	17	19	19	19	19	—	—	—	—	11	11	12	12	12	12	12
2e »	18	18	18	18	18	—	—	11	6	25	25	26	26	27	27	27
Totaal...	35	37	37	37	37	—	—	11	6	36	36	38	38	39	39	39

6. Inschrijving van officieren.

Van de in 1887, aan de officieren van het Nederlandsch-Indisch leger, die den volledigen cursus der krijgschool in *Nederland* naar eisch gevolgd hebben, verleende vergunning om het onderwijs aan de afdeeling B kosteloos bij te wonen, werd ook in dit jaar geen gebruik gemaakt.

Hoogere burgerschool met driejarigen cursus voor meisjes te Batavia.

1. Algemeene mededeelingen.

In den loop van het verslagjaar kwam eene niet onbelanrijke wijziging in de les verdeeling en het aan de school gegeven onderwijs tot stand.

Na overleg met den Directeur van Onderwijs Eeredienst en Nijverheid en de directrice der school werd namelijk de door het onderwijzend personeel tot dusver aan de inrichting verbonden voorbereidende cursus opgeheven.

In plaats van de gebruikelijke lestijden van een vol uur, werden lestijden van 3/4 uur ingevoerd. Eindelijk kwam ook wijziging in het lesprogram, waarbij het onderwijs in de talen op meer rationeele wijze over de drie studiejaren verdeeld werd en de lessen in algebra werden afgeschaft; een en ander ten einde ook het rekenonderwijs eene ruimere plaats te geven.

Toen omstreeks het midden van het verslagjaar, bij den aanvang van den nieuwen cursus het eerste studiejaar 30 leerlingen bleek te bevatten, achtte het College van curatoren in het belang van het onderwijs eene splitsing dier klasse in twee parallel-klassen onvermijdelijk. De maatregel bleek echter slechts ten deele uitvoerbaar, namelijk voor zooveel het grootste gedeelte van het onderwijs betrof dat door de leeraressen wordt gegeven, en ook dit slechts wanneer geen harer tijdelijk ontbreekt. De aan de school gedetacheerde leeraren toch konden, vooral bij het tijdelijk incompleet van personeel aan het Gymnasium *Willem III*, geen tijd voor meerdere lesuren aan de meisjesschool vinden.

In het tweede helft van het verslagjaar deden zich onder het personeel de volgende mutatiën voor:

Eene op eigen kosten uit *Nederland* overgekomen particuliere onderwijzeres Mejuffrouw L. A. H. Wartena, werd in Juli 1890 benoemd tot leerares in de Hoogduitsche taal- en letterkunde, waardoor de leeraar van het Gymnasium *Willem III* M. J. H. Ter Linden, die tijdelijk met dat onderwijs belast was, als zoodanig weder kon aftreden.

Ten gevolge der aan de leeraren van het Gymnasium *Willem III* W. L. Megelink en Dr. H. Onnen verleende buitenlandsche verloven en door de benoeming van hun ambtgenoot H. C. Van Ruijven tot Inspecteur van het lager onderwijs voor Europeanen (zie blz. 9 hiervoren) moest in het hun opgedragen onderwijs in de aardrijkskunde, kennis der natuur- en wiskunde worden voorzien. Gedurende de maand Juli werd dat in het rekenen gegeven door de Directrice, en dat in de aardrijkskunde door Mejuffrouw Wartena vd., terwijl

de lessen in kennis der natuur tijdelijk gestaakt werden. Met 1 Augustus aanvaardden echter de ter vervanging aangewezen leeraren P. INKLAAR en W. A. REUHL te zamen het onderwijs in Wiskunde (rekenen en vormleer); de leeraar A. J. TEN BRINK dat in aardrijkskunde, terwijl de lessen in de kennis der natuur tijdelijk werden opgedragen aan een der te *Weltevreden* geplaatste militaire apotheker, E. POLAK.

Het onderwijs in geschiedenis werd verdeeld tusschen de leeraressen TIJDEMAN en WARTENA.

Gedurende de maanden September en December was de leerares in de Engelsche taal Mejuffrouw TIJDEMAN door ziekte verhinderd les te geven.

De tijdelijke leerares in de Nederlandsche taal, Mejuffrouw E. C. B. J. KUNEMAN ontving in September hare definitieve aanstelling.

2. Leerlingen.

a. *Aantal.*

Op ultimo December 1889 bedroeg het aantal leerlingen en toehoorderessen 38, verdeeld als volgt:

1e studiejaar	20
2e »	7
3e »	9
toehoorderessen	2
Te zamen	38

b. *Vermeerdering en vermindering vóór de vacantie.*

Het aantal leerlingen werd vermeerderd met 3 van elders te *Batavia* teruggekeerde oud-leerlingen, waarvan 1 in het eerste en 2 in het tweede studiejaar kwamen, alsmede met 2 toehoorderessen van het tweede studiejaar, en daarentegen verminderd met 14 (9 van het eerste en 1 van het derde studiejaar alsmede de 4 toehoorderessen), waarvan 9 wegens vertrek naar elders, 2 wegens familieomstandigheden en 3 om zich aan de overgangs-examens te ontrekken.

Het schooljaar 1889/90 sloot dus met 29 leerlingen:

1e	studiejaar	12
2e	»	9
3e	»	8
	Te zamen	29

c. *Resultaten der examens.*

1. Overgangsexamens.

Van de 12 leerlingen van het eerste, gingen 8 onvoorwaardelijk tot het tweede studiejaar over; 2 slaagden niet en 2 wenschten den cursus nog eens te doorloopen.

Van de 9 leerlingen van het tweede studiejaar gingen 6 tot het derde over; 2 werden afgewezen en 1 ontrok zich aan het examen.

2. Eindexamen.

Aan dit examen, dat voor de 7e maal afgenomen werd, namen de 8 leerlingen van het derde studiejaar deel, die allen slaagden.

3. Toelatingsexamen.

Hiervoor meldden zich 28 candidaten voor het eerste en 2 candidaten tweede studiejaar aan; van de candidaten voor het eerste studiejaar slaagden 27; de 2 voor het tweede slaagden beiden.

d. *Aantal leerlingen bij het begin van den nieuwen cursus.*

Van de 27 tot het eerste studiejaar toegelaten aspiranten verschenen 24; bovendien werden in den loop van Juli nog 1 leerling na afgelegd examen en 1 leerling die te *Semarang* admissie-examen had afgelegd toegelaten, terwijl 4 leerlingen van het vroegere eerste studiejaar de cursus opnieuw begonnen.

In het tweede studiejaar gingen 6 leerlingen van het vroegere eerste studiejaar over: de 2 bij het admissie-examen voor dit studiejaar geslaagden verschenen beiden en 1 leerling van het vorige tweede

studiejaar volgde den cursus opnieuw. De 8 tot het derde studiejaar toegelaten leerlingen verschenen allen. Eene oud-leerlinge werd als toehoorderes tot dit studiejaar toegelaten.

De nieuwe cursus werd alzoo geopend met 48 leerlingen, waarvan:

in het 1ste studiejaar	30
» » 2de »	9
» » 3de »	8
toehoorderes (3 studiejaar)	1
Te zamen	48,

dat is 14 meer dan in 1889 en 15 meer dan in 1888.

e. *Vermeerdering en vermindering na de vacantie.*

Gedurende de eerste zes maanden van het schooljaar 1890/91 hadden geene mutatiën van leerlingen plaats.

f. *Leeftijd.*

De gemiddelde leeftijd der leerlingen en het aantal leerlingen van elken leeftijd in de verschillende studiejaren, aan het eind van het verslagjaar, blijken uit de volgende tabel:

STUDIEJAAR.	AANTAL LEERLINGEN										Gemiddelde leeftijd.
	beneden de 12 jaren.	van 12—13 jaar.	van 13—14 jaar.	van 14—15 jaar.	van 15—16 jaar.	van 16—17 jaar.	van 17—18 jaar.	van 18—19 jaar.	van 19—20 jaar.	Totaal.	
Eerste	—	—	3	14	8	4	1	—	—	30	15.03 jaar.
Tweede	—	—	2	—	4	—	1	1	—	9	15.5 »
Derde	—	—	—	—	—	5	3	—	1	9	17.16 »

g. *Schoolverzuim, gedrag en ijver.*

Het schoolverzuim beliep in Januari 4, in Februari 3.15, in Maart 1.91, in April (gedurende het heerschen der influenza) 10.4, in Juli 2.17, in Augustus 1.41, in September 2, in October 3.98, in November 1.66

en in December 2.4 percent of gemiddeld over het geheele jaar 3.3 percent, tegen 1.72 percent in 1889 en 2.5 percent in 1888.

3. Bibliotheek en verzamelingen.

De toestand van bibliotheek en verzamelingen was bevredigend.

Hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus te Semarang.

1. Algemeene mededeelingen.

a. *Toezicht en beheer.*

In de Commissie van Toezicht deed zich slechts ééne mutatie voor. In November 1890 werd de Heer C. R. Bakhuizen van den Brink wegens vertrek eervol ontslagen als lid en vervangen door den heer W. Mallingkrodt, Predikant bij de Protestantsche gemeente aldaar.

b. *Onderwijzend personeel.*

In de maand Augustus 1890 werd de tijdelijke leeraar in de Wis- en Natuurkunde F. H. Van Kooten, op verzoek eervol van zijne tijdelijke werkzaamheid ontheven en in zijne plaats met de waarneming dier betrekking belast de Aspirant-Ingenieur bij den Waterstaat en 's Lands Burgerlijke Openbare Werken M. G. Hoekstra, die 30 Augustus d. a. v. zijne nieuwe betrekking aanvaardde.

Gedurende het verslagjaar was de gezondheidstoestand van de leeraren beter dan een jaar te voren. Van de ruim 10.000 lessen, die in de verschillende leervakken moesten gegeven worden, kwamen tengevolge van absentiën in 't geheel 122, of ongeveer 1.2 pct. open te vallen, welke echter door het overblijvende personeel zooveel mogelijk werden vervuld, waardoor het aantal verzuimde lessen tot 16 werd teruggebracht.

2. Leerlingen.

a. *Aantal.*

Bij het begin van het jaar 1890 telde de Hoogere Burgerschool 83 leerlingen, n.l. in het eerste studiejaar 32; in het tweede 24 en 1 voor bijzondere vakken; in het derde 10; in het vierde 9 en 1 voor bijzondere vakken; in het vijfde 4.

Van 48 leerlingen woonden de ouders te *Semarang*; 35 kwamen van elders.

b. *Vermeerdering en vermindering vóór de vacantie.*

Vóór het einde van het schooljaar keerde 1 leerling van het tweede studiejaar terug, die in December 1889 was afgeschreven, en werden afgeschreven 2 leerlingen: 1 van het eerste studiejaar wegens financiëele redenen, en 1 leerling voor bijzondere vakken van het tweede studiejaar, wegens overgang in den militairen dienst.

De 4 leerlingen van het vijfde studiejaar, die allen voornemens waren zich aan het eerstvolgende eindexamen der hoogere burgerscholen in *Nederlandsch-Indië* te onderwerpen, werden op het einde van het eerste kwartaal 1890 als leerlingen voor alle vakken afgeschreven en volgden daarna, tot het tijdstip waarop het schriftelijk gedeelte van het eindexamen een aanvang nam, de lessen in slechts enkele vakken.

c. *Resultaten der examens.*

1. Overgangsexamens.

Aan de overgangs-examens werd deelgenomen door al de 76 leerlingen der eerste vier studiejaren, waarvan 1 voor bijzondere vakken.

50 leerlingen, of ongeveer 66 pct., werden tot een hooger studiejaar bevorderd: namelijk:

23	van	de	31	leerlingen	uit	het	1e	studiejaar,	of ruim	74 pct.
15	»	»	25	»	»	»	2e	»	»	60 »
6	»	»	10	»	»	»	3e	»	»	60 »
6	»	»	10	»	»	»	4e	»	»	60 »

2. Eindexamen.

De 4 leerlingen van het vijfde studiejaar, die aan het eindexamen der hoogere burgerscholen in *Nederlandsch-Indië* deelnamen, slaagden allen; 3 hunner gingen over naar de afdeeling B van het Gymnasium *Willem III* te *Batavia*, om zich te bekwamen voor het zoogenaamd groot-ambtenaarsexamen, 1 verkreeg eene particuliere betrekking.

3. Toelatingsexamens.

Van de 43 jongelieden, die zich hadden aangemeld om het toelatingsexamen tot het eerste studiejaar der hoogere burgerschool af te leggen, kwamen er 2 niet op, 1 wegens welbewezen ziekte; deze legde bij het begin van den nieuwen cursus met goed gevolg een admissie-examen af, en werd als leerling ingeschreven.

Van de overige 41 slaagden 25 of bijna 61 pct.

d. *Aanwezig bij den aanvang van den cursus* 1890/91.

Van de 50 bij de overgangs-examens geslaagde leerlingen keerden 47, van de 26 niet-bevorderden 23 bij het begin van het nieuwe schooljaar terug.

Van de 6, die bij het begin van het nieuwe schooljaar niet terugkeerden, gingen 3 over naar de hoogere burgerscholen te *Batavia* en *Soerabaja*, 1 kreeg eene landelijke betrekking, 1 vertrok naar elders en 1 werd door de betrekking, welke hij bekleedde, belet zijne studiën voort te zetten.

Al de 26 jongelieden, die in het admissie-examen geslaagd waren, werden voor het eerste studiejaar ingeschreven.

Nog werden bij het begin van het nieuwe schooljaar als leerlingen toegelaten 1 oud-leerling van het eerste studiejaar en 1 candidaat, die te *Batavia* met goed gevolg het toelatings-examen had afgelegd; terwijl 1 oud-leerling van het vierde studiejaar vergunning kreeg als toehoorder in 5 vakken de lessen in het derde studiejaar te volgen.

Bij het begin van het schooljaar 1890/91 telde de hoogere burgerschool 98 leerlingen, ingedeeld als volgt:

In het 1e studiejaar 34
» » 2de » 29
» » 3de » 19 en 1 toehoorder
» » 4de » 9
» » 5de » 6 leerlingen

26 van hen waren voor de eerste maal ingeschreven.

Van 53 leerlingen woonden de ouders te *Semarang;* van 45 waren die elders gevestigd.

e. *Aanwezig op ultimo* 1890.

Van het begin van den nieuwen cursus tot het einde des jaars hadden de volgende mutatiën plaats:

Afgeschreven werden: van het eerste studiejaar 2 leerlingen; 1 wegens vertrek naar *Nederland,* 1 wegens overgang in eene particuliere betrekking; van het tweede 3; 1 wegens vertrek naar elders, 2 wegens overgang in particuliere betrekkingen; van het derde 3 leerlingen en 1 toehoorder, 1 ging in militairen dienst, 2 kregen eene particuliere betrekking, de toehoorder kon het bijwonen der lessen niet langer overeenbrengen met het vervullen zijner betrekking.

Een leerling van het tweede studiejaar werd afgeschreven, doch kreeg met het oog op zijn voorgenomen overgang in militairen dienst vergunning om in 5 bijzondere vakken de lessen te volgen; één van hetzelfde studiejaar, die zich gedurende de overgangs-examens wegens ziekte had moeten terugtrekken, onderwierp zich met gunstig gevolg nogmaals aan een examen en werd in de eerste dagen van den nieuwen cursus, tot het derde studiejaar toegelaten.

In het derde studiejaar werden 3 leerlingen bijgeschreven: 1 uit het tweede studiejaar (boven vermeld) en 2 uit *Nederland,* waarvan de eene alhier, vóór zijn vertrek derwaarts, tot het derde studiejaar was bevorderd, en de andere aan de hoogere burgerschool te *Delft*

gedurende ééne maand het onderwijs in de derde klasse had gevolgd. Een leerling van het vijfde studiejaar, die voor het einde van den vorigen cursus wegens ziekte de school tijdelijk had moeten verlaten, keerde in die klasse terug.

In 't geheel telde de hoogere burgerschool bij het begin van het jaar 1891, 92 leerlingen, waaronder 1 toehoorder; n.l. 32 in het eerste, 24 en 1 toehoorder in het tweede, 19 in het derde, 9 in het vierde, 7 in het vijfde studiejaar.

Van 50 leerlingen woonden de ouders te *Semarang*, van 42 waren die elders gevestigd.

10 leerlingen hadden op 1 Januari 1891 den leeftijd van 14 jaren nog niet bereikt; 17 waren boven de 18 jaren oud.

Onder de opgegeven aantallen waren op 1 Januari 1890: 5 Javaansche leerlingen (2 in het eerste, 2 in het tweede en 1 in het vierde studiejaar); bij het begin van den nieuwen cursus en op 1 Januari 1891: dezelfde 5 (1 in het eerste, 2 in het tweede, 1 in het derde en 1 in het vijfde studiejaar).

f. *Splitsing in parallel-klassen.*

Evenals gedurende het vorige schooljaar werd ook voor den cursus 1890/91 de splitsing van het eerste studiejaar in twee parallel-klassen noodzakelijk bevonden.

Splitsing van het tweede studiejaar werd voorgesteld, doch kon wegens onvoldoende gegevens voor de bestendigheid van het aantal leerlingen niet toegestaan worden.

g. *Schoolverzuim, gedrag en ijver. Ondersteunde leerlingen.*

Het schoolverzuim bedroeg over het geheele jaar 1890 gemiddeld 4.33 pct. Het bleef tusschen 9.1 pct. in April/Mei en 2.39 pct. in Juli.

Gedrag en ijver der leerlingen waren bevredigend.

Vier leerlingen genoten voor korteren of langeren tijd ondersteuning uit het studiefonds »Midden Java".

3. Bibliotheek en verzamelingen.

De bibliotheek verkeert in goeden staat en werd dit jaar belangrijk vermeerderd door het aanschaffen van nieuwe boekwerken.

Ook de verzameling uitspannings-lectuur voor de leerlingen onderging eene belangrijke vermeerdering. De uit *Nederland* verwachte bestelling van natuurkundige instrumenten kwam eerst in het begin van het verslagjaar (1890) aan; zij beantwoordde aan de verwachtingen.

Door eene ruime bestelling werd de verzameling van scheikundige instrumenten en de voorraad van praeparaten mede aangevuld en uitgebreid evenals de verzameling van kaarten en plaatwerken, de laatste voor het natuur-historisch kabinet.

De botanische tuin wordt in goeden staat onderhouden.

4. Gebouwen.

Het dak van het hoofdgebouw heeft in de groote vacantie eene reparatie ondergaan. Toch vertoonen zich bij zware buien nog lekkages op de hoeken en in het midden der dekgoten. Ook de marmeren vloer eischt voorziening.

De andere gebouwen, ingericht voor het onderwijs in natuur- en scheikunde, natuurlijke historie en teekenen verkeeren in goeden staat.

Vergrooting der gymnastiekloods blijft zeer gewenscht.

Wilhelmina-school te Semarang.

1. Algemeene mededeelingen.

a. *Toezicht en beheer.*

In het bestuur over de inrichting kwam in den loop van het jaar 1890 geene verandering.

b. *Programma en dienstregeling.*

Van het begin van het verslagjaar tot aan de vacantie bleef de lesregeling bestaan, zooals die voor het jaar 1889 was vastgesteld geweest.

Een door de Regeering toegekend subsidie (zie de noot op pag. 34 van het verslag over 1889) maakte met ingang van den cursus 1890/91 het vormen eener derde klasse mogelijk, waarin het onderwijs van het tweede studiejaar zou worden voortgezet, en overigens dezelfde vakken zou omvatten, welke in het derde studiejaar van de Hoogere Burgerschool voor Meisjes te *Batavia* worden onderwezen.

Het schoolgeld werd vastgesteld op *f* 20 's maands per leerling; in beginsel werd echter bepaald, dat, ingeval van onvermogen der ouders om dat bedrag te betalen, het kon verminderd worden en dat zelfs gratis-leerlingen zouden kunnen toegelaten worden, wanneer het Bestuur daartoe termen aanwezig achtte.

Op twee leerlingen werd deze vermindering van schoolgeld toegepast, terwijl ééne zonder betaling tot de lessen werd toegelaten.

Het onderwijs werd gegeven:

in de 1e klasse van 9 tot 12 uur 's voormiddags,
» » 2e » » 4½ » 7½ » 's namiddags,
» » 3e » viermalen 's weeks van 4½ tot 7½ en tweemalen van 3½ tot 7½ 's namiddags.

Het financieel beheer en de regeling van het onderwijs van den Normaalcursus voor hulponderwijzeressen werden nu geheel gescheiden van het beheer en de regeling der »*Wilhelminaschool*".

c. *Onderwijzend personeel.*

In de maand Maart '90 verzocht de Leeraar in het Rekenen, de Heer D. G. Sigmond, wegens vertrek naar *Europa* ontslag, en werd vervangen door den Heer H. H. Moreu.

2. Leerlingen.

a. *Aantal.*

Het verslagjaar 1890 begon met 18 leerlingen, nl.:

11 leerlingen voor 't eerste studiejaar,
7 » » 't tweede »

benevens eene leerling voor enkele vakken.

b. *Vermeerdering en vermindering vóór de vacantie.*

Sedert het begin van het verslagjaar verlieten 7 meisjes de school, waarvan 2, kort nadat zij als leerlingen waren ingeschreven en 1, die spoedig na hare aankomst naar de normaalklasse overging.

c. *Resultaten van de examens.*

1. Overgangsexamens.

Op het einde van den cursus konden 9 meisjes van het eerste naar het tweede studiejaar overgaan, en van het tweede naar het derde studiejaar 6 leerlingen, benevens 1 leerlinge voor bijzondere vakken.

2. Toelatingsexamens.

Twee meisjes legden het toelatingsexamen af, waarvan slechts één tot het eerste studiejaar werd toegelaten. Nog werden toegelaten 13 meisjes, die een bewijs van het hoofd der school, welke zij hadden bezocht konden overleggen, dat zij de lagere school met vrucht hadden doorloopen.

d. *Aantal leerlingen bij het begin van den nieuwen cursus en op het einde van het verslagjaar.*

Het schooljaar 1890/91 begon met 28 leerlingen, nl.:

14 leerlingen in het eerste studiejaar.
8 » » » tweede »
5 » » » derde »

benevens eene leerling voor bijzondere vakken.

Vóór het einde van het verslagjaar werden nog 1 leerling en ééne toehoorderes tot het eerste studiejaar toegelaten, zoodat onder ultimo December 1890 de school bezocht werd:

in het eerste studiejaar door 15 leerlingen en 1 toehoorderes,
» » tweede » » 8 »
» » derde » » 5 »

en 1 leerling voor bijzondere vakken.

e. *Gedrag en ijver.*

Over het algemeen viel niet te klagen over het gedrag en den ijver der leerlingen.

3. Schoolgebouw, leermiddelen, enz.

De lessen werden gegeven in dezelfde lokalen, waarvan in vorige verslagen melding is gemaakt.

4. Geldmiddelen.

Dank zij het belangrijke subsidie van *f* 400 's maands, gedurende de laatste helft van het jaar, uit 's lands kas ontvangen, verkeerde de school in een gunstigen financieëlen toestand.

Inrichtingen voor middelbaar onderwijs, met de hoogere burgerschool te Semarang in verband staande.

De in vorige verslagen besproken, te *Semarang* gevestigde particuliere cursus voor middelbaar onderwijs in enkele vakken werd op denzelfden voet ook in het jaar 1890 voortgezet.

Een der leeraren van de hoogere burgerschool gaf daartoe gedurende de maanden Januari tot en met April in de lokalen dier inrichting, onderwijs in fabriekscheikunde, ten behoeve van beambten op verschillende suikerfabrieken.

In het geheel hebben 8 jongelieden aan den cursus deelgenomen, waarvan slechts 4 tot het einde toe de lessen konden volgen, en de overigen reeds vroeger hunne werkzaamheden op de fabrieken moesten hervatten.

Hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus te Soerabaja.

1. Algemeene mededeelingen.

a. *Toezicht en beheer.*

De vacature, in December 1889 ontstaan door het vertrek van den heer J. Sluiter, werd in Januari 1890 vervuld door de benoeming van den heer J. Th. Andriesse.

In de maand Juni vertrok de president Mr. Mulock Houwer naar *Batavia*, in wiens plaats tot lid werd benoemd Dr. Lowe. Deze aanvaardde het voorzitterschap, dat ad interim door het lid Mr. M. Enschedé was bekleed.

b. *Onderwijzend personeel.*

Aan den leeraar in de Nederlandsche taal- en letterkunde M. Valk, werd in de maand April wegens ziekte een tweejarig verlof naar *Europa* verleend. Tot de vervulling dezer vacature door den heer K. H. Corporaal, die in Juli tijdelijk met de waarneming dier betrekking werd belast, werden de lessen in de Nederlandsche taal door verschillende leeraren gegeven. De heer Corporaal aanvaardde den 7en Augustus zijne betrekking. De leeraar Th. Piper werd met dat onderwijs in het vijfde studiejaar belast.

Ongerekend de binnenlandsche verloven wegens ziekte verleend aan sommige leeraren, wier lessen door den directeur en de overige leeraren werden waargenomen, werden om dezelfde reden 176 lessen verzuimd, die op gelijke wijze werden vervuld.

2. Leerlingen.

a. *Aantal.*

Bij den aanvang des jaars telde de school:

in het	1e	studiejaar	33 leerlingen,	(waaronder 1 voor bijzondere vakken en 1 toehoorder)
»	» 2e	»	28	»
»	» 3e	»	19	»
»	» 4e	»	8	»
»	» 5e	»	13	»

Te zamen 101 leerlingen en 1 toehoorder.

b. *Vermeerdering en vermindering vóór de vacantie.*

Voor ultimo April verlieten 4 leerlingen de school: 2 uit het 1e

studiejaar wegens vertrek naar *Nederland*, 1 uit het 2e moest wegens ziekte zijne studiën staken en 1 verliet het 3e studiejaar voor eene betrekking bij de irrigatie-opnemingen.

Gedurende dit tijdvak werd 1 leerling voor het eerste studiejaar ingeschreven.

Bij het einde van den cursus 1889/90 werd de school dus bezocht door:

32	leerlingen	van het 1e	studiejaar	waaronder 1 voor bijzondere vakken.
27	»	» » 2e	»	en 1 toehoorder.
18	»	» » 3e	»	
8	»	» » 4e	»	
13	»	» » 5e	»	

Totaal 98 leerlingen.

c. *Resultaten der examens.*

1. Overgangsexamens.

Alle leerlingen der eerste 4 studiejaren, ook de toehoorder van het 1e studiejaar namen aan deze examens deel. Hiervan werden bevorderd:

van het 1e tot het 2e studiejaar 19 (1) leerlingen of bijna 59% tegen 72.5% in 1889;

van het 2e tot het 3e studiejaar 12 (2) leerlingen of ruim 44% tegen 80% in 1889;

van het 3e tot het 4e studiejaar 10 leerlingen of ruim 61% tegen 57% in 1889;

van het 4e tot het 5e studiejaar 6 leerlingen of 75% tegen 86.6% in 1889.

2. Eindexamen.

Van de 13 leerlingen van het vijfde studiejaar, die zich voor het

(1) Waaronder 2 na met gunstig gevolg bij het begin van den nieuwen cursus afgelegd herexamen.
(2) » 1 » » » » » » » » » » » » »

eindexamen hadden aangegeven, kon 1 wegens ziekte aan zijn voornemen geen gevolg geven; van de overige 12 slaagden er 10.

3. Toelatingsexamens.

Aan deze examens, in Mei afgenomen, werd deelgenomen door 64 jongens allen candidaten voor het eerste studiejaar, waarvan 26 aan de eischen voldeden, bijna 41% tegen bijna 56% in 1889.

Ook slaagden alle 8 meisjes, die zich onderwierpen aan het toelatings-examen voor de hoogere burgerschool met driejarigen cursus voor meisjes te *Batavia*.

d. *Aanwezig bij den aanvang van den nieuwen cursus.*

Van de 26 jongelieden, die in het admissie-examen geslaagd waren, werden bij de opening van den nieuwen cursus 24 als leerling voor het eerste studiejaar ingeschreven.

Bij het begin van den cursus deed nog 1 candidaat met gunstig gevolg het toelatings-examen voor het eerste studiejaar en werd daarna als leerling ingeschreven.

Nog werden tot het tweede studiejaar toegelaten 4 leerlingen, afkomstig van de hoogere burgerscholen te *'s-Gravenhage, Semarang* en *Batavia*.

Bij den aanvang van den nieuwen cursus, werden behalve de 10 in het eindexamen geslaagde, 12 leerlingen afgeschreven namelijk:

4 van het 1e studiejaar, waarvan 3 niet bevorderd waren.
5 « » 2e » » 3 » » »
3 » » 3e » » 2 » » »

Slechts 3 hunner zett'en hunne studiën voort: 2 aan het Gymnasium *Willem III* te *Batavia*, 1 in *Nederland*, terwijl de overigen eene plaatsing verkregen in den handel en op werktuigkundige ateliers, 4 van hen volgen thans de lessen der burgeravondschool.

Van de 10 in het eindexamen geslaagde leerlingen gingen 2 naar het Gymnasium *Willem III* (afdeeling B) te *Batavia*, 5 naar de Instel-

ling voor taal- land- en volkenkunde van *Nederlandsch-Indië* te *Delft*, 2 vonden plaatsing op handelskantoren te *Soerabaja*, 1 bekwaamde zich voor het admissie-examen der Leidsche Hoogeschool.

Bij de opening van den nieuwen cursus telde de school:

in het 1e studiejaar 34 leerlingen.
» » 2e » 33 »
» » 3e » 17 »
» » 4e » 12 »
» » 5e » 9 »

Te zamen 105 leerlingen.

e. *Splitsing der klassen in parallel-afdeelingen.*

De splitsing van het 1e en 2e studiejaar elk in twee parallel-afdeelingen bleek bij het begin van den cursus 1890/91 opnieuw noodzakelijk.

f. *Vermeerdering en vermindering na de opening van den nieuwen cursus.*

Gedurende het tijdvak Juli—December werden afgeschreven:

1 leerling van het 1e studiejaar
1 » » » 2e »
1 » » » 3e »
1 » » » 5e »

De leerlingen van het 1e en die van het 5e studiejaar vertrokken naar het Gymnasium *Willem III* te *Batavia*; die van het 2e studiejaar werd op een atelier geplaatst en bezoekt thans de burgeravondschool; de leerling van het 3e studiejaar vertrok naar *Nederland*.

Ingeschreven werden van Juli tot December:

2 leerlingen in het 1e studiejaar
1 leerling » » 2e »
1 » » » 3e »

De 2 leerlingen van het 1e en de leerling van het 2e studiejaar waren afkomstig van de hoogere burgerschool te *Amsterdam* en te *Batavia*; die van het 3e studiejaar eenigen tijd te voren afgeschreven, hervatte in October zijne studiën.

Bij het einde des jaars waren dus aanwezig:

in het 1e studiejaar 35 leerlingen, waaronder 1 voor bijzondere vakken,

» » 2e » 33 »

» » 3e » 17 »

» » 4e » 12 »

» » 5e » 8 »

Te zamen 105 leerlingen.

g. *Leeftijd.*

De leeftijd der op 31 December 1890 ingeschreven leerlingen is vermeld in de volgende tabel. De cijfers in de horizontale rij duiden den leeftijd in jaren aan:

	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	Aantal leerlingen.
Eerste studiejaar.	1	5	7	8	8	5	—	—	—	—	—	—	34
Tweede » .	—	3	3	8	8	7	1	3	—	—	—	—	33
Derde » .	—	—	—	3	2	7	2	2	1	—	—	—	17
Vierde » .	—	—	—	2	1	4	1	3	—	1	—	—	12
Vijfde » .	—	—	—	—	2	1	—	1	2	—	—	2	8
Leerling in bijz. vakken.....	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1

De gemiddelde leeftijd was in 1890:

in het 1e studiejaar 15 jaar tegen 14.7 in 1889

» » 2e » 15.8 » » 15.7 » »

» » 3e » 17 » » 16.4 » »

» » 4e » 17.5 » » 17.2 » »

» » 5e » 19 » » 19.9 » »

h. *Schoolverzuim.*

Over het geheele jaar bedroeg het schoolverzuim gemiddeld 3.6%; in de maand Februari bedroeg het 2% (minimum) in October 7% (maximum).

i. *Gezondheidstoestand.*

De gezondheidstoestand der leerlingen mocht over het algemeen gunstig genoemd worden.

j. *IJver en gedrag.*

De ijver van de leerlingen was bevredigend; hun gedrag liet niets te wenschen over.

3. Bibliotheek en verzamelingen.

De bibliotheek werd aangevuld door voortzetting van tijdschriften en vervolgwerken, alsmede door aankoop van nieuwe werken op het gebied der wis- en natuurkunde.

Met het samenstellen van een bibliotheek, uitsluitend ten behoeve van de leerlingen werd een begin gemaakt. Voor het onderwijs in de scheikunde moesten wederom nieuwe praeparaten en toestellen aangeschaft worden. Voor het natuurkundig onderwijs werd in het verslagjaar niet veel aangeschaft. Van den ingenieur van het kadaster alhier, den heer W. VAN DER REST ontving de hoogere burgerschool ten geschenke een goed onderhouden zonnemicroskoop, alsmede een zonnewijzer door Prof. OUDEMANS voor plaatsen van 0° tot 10° Z.b. geconstrueerd.

4. Gebouwen.

Het hoofdgebouw blijft voldoen.

In het physica-lokaal werd eene gasleiding aangelegd, waarvan ook de burgeravondschool thans partij trekt.

Verbeterde inrichting van het teekenlokaal is evenals het bouwen van een gymnastieklokaal, zeer gewenscht.

De aanleg van een botanischen tuin, wordt tegemoet gezien.

Burgeravondschool te Soerabaja.

1. Algemeene mededeelingen.

a. *Toezicht en beheer.*

Ter vervulling van de vacature, die op het einde van het vorige

verslagjaar nog bestond werd in de maand Juni 1890 de Heer D. Twiss, na op verzoek eervol ontslag te hebben verkregen als Directeur der Burgeravondschool, tot lid der Commissie van Toezicht benoemd.

In Juli vertrok het lid Von Leschen naar *Europa* en werd in diens plaats benoemd de Heer J. Schippers, Chef der Exploitatie van Staatsspoorwegen O.L.

b. *Onderwijzend personeel.*

In den loop van het verslagjaar hadden de volgende mutatiën plaats:

In Juni 1890 werd den Heer D. Twiss, Directeur der school, op verzoek eervol ontslag verleend en in diens plaats benoemd Dr. Th. Van buuren, Directeur der Hoogere Burgerschool, die op 1 Juli zijne betrekking aanvaardde.

De leeraar in het bouwkundig en werktuigkundig teekenen H. Ypes vertrok in November 1890 naar *Batavia* en werd als zoodanig vervangen door den Heer G. Verver, Leeraar der Hoogere Burgerschool.

Den tijdelijken amanuensis G. Bradwolff werd wegens plichtverzuim ontslag uit zijne betrekking aan de H. B. S. verleend; zijn vervanger F. Tripet werd dezelfde functie aan de Burgeravondschool opgedragen.

2. Leerlingen.

a. *Aantal.*

Op 1 Januari 1890 telde de school 31 leerlingen.

Twee leerlingen van de eerste en twee van de tweede klasse verlieten de school vóór de vacantie terwijl in hetzelde tijdvak twee leerlingen tot de lessen werden toegelaten, 1 in de eerste, de andere in de tweede klasse.

Bij het einde van den cursus telde de school dus 29 leerlingen.

Van de 37 candidaten, die aan het in Mei gehouden toelatings-examen deelnamen, slaagden slechts 13, zoodat de nieuwe cursus geopend werd met 33 leerlingen.

b. *Indeeling.*

Aan twee leerlingen uit het derde studiejaar werd bij het einde van den cursus een getuigschrift van met vrucht doorloopen cursus uitgereikt, waarna zij de school verlieten.

Terzelfder tijd werden bevorderd:

van de 2e tot de 3e klasse 4 leerlingen.
en » » 1e » » 2e » 10 »

Bij de opening van den cursus 1890/91 telde de school:

in de 1e klasse 16 leerlingen, waaronder 5 oude leerlingen dier klasse
» » 2e » 12 » » 3 » » » »
» » 3e » 5 » » 1 » » » »
benevens 2 toehoorders,

te zamen 33 leerlingen en 2 toehoorders.

c. *Vermeerdering en vermindering na de opening van den nieuwen cursus.*

In den loop van de maand Juli werden alsnog ingeschreven:

als leerling der 1e klasse, { 2 oud leerlingen der inrichting; 2 » » » H. B. S.; 5 na afgelegd examen,

als leerling der 2e klasse, { 3 oud leerlingen der inrichting; 4 » » » H. B. S. (2e kl.).

Gedurende het tijdperk Augustus—December verlieten 12 leerlingen de school: 3 van de eerste, 7 van de tweede en 2 van de derde klasse.

Van deze leerlingen der 1e klasse verkreeg 1 eene betrekking op eene mailboot; de beide anderen, die de lagere school nog bezochten, konden de studie op de Burgeravondschool niet meer volgen.

1 leerling der 2e klasse werd als leerling-machinist op een gouvernements-stoomschip geplaatst.

Van de andere afgeschrevenen dier klasse vertrok 1 naar *Batavia*;

3 staakten de studie, omdat zij door hun herhaald schoolverzuim het onderwijs niet meer konden volgen;

1 bleef weg zonder opgave van redenen;

1 had zich tegenover een der Leeraren op ongepaste wijze gedragen en gaf daarna schriftelijk kennis, dat hij de lessen niet meer wenschte te volgen.

Van de 2 afgeschreven leerlingen der 3e klasse verkreeg er één plaatsing als machinist op eene suikerfabriek; de 2e overleed. Beide leerlingen hadden het examen van leerling-machinist reeds afgelegd.

In dat tijdvak werden ingeschreven:

Voor de 1e klasse 4 leerlingen, waaronder 1 oud-leerling, de overigen gaven bewijzen, dat zij het onderwijs konden volgen; 2 werden als toehoorders tot de lessen toegelaten.

Voor de tweede klasse 2 leerlingen, waarvan 1 oud-leerling dier klasse, terwijl de andere bewijzen had gegeven, dat hij het onderwijs in die klasse volgen kon.

De sterkte op 31 December was dus:

26 leerlingen in de 1e klasse + 2 toehoorders.
14 » » » 2e »
3 » » » 3e » + 2 »
Totaal 43 leerlingen + 4 toehoorders.

Deze leerlingen waren als volgt verdeeld over de verschillende fabrieken en werkplaatsen.

INRICHTING.	Leerlingen			Totaal.
	1e klasse.	2e klasse.	3e klasse.	
Artillerie-constructiewinkel	2	1	1	4
Marine-etablissement	8	7	1	16
Waterstaat	4	6	—	10
Staatsspoorwegen	1	—	—	1
Particulier atelier	3	-	1	4
Handelskantoor	2	—	—	2
Op de lagere school	1	—	—	1
Nog niet geplaatst	5	—	—	5
Te zamen	26	14	3	43

Voor de 5 nog niet geplaatste leerlingen werd plaatsing bij de ateliers van de Staatsspoorwegen tegemoet gezien.

d. *Aard der gekozen bestemming.*

Van de 43 leerlingen, die op 31 December 1890 aanwezig waren, hadden zich opgegeven voor:

BESTEMMING.	Leerlingen			Te zamen.
	1e klasse.	2e klasse.	3e klasse.	
Machinist	14	7	3	24
Bouwkundige	10	6	—	16
Landmeter	1	—	—	1
Teekenaar	—	1	—	1
Zonder bepaalde keuze	1	—	—	1
Totaal	26	14	3	43

e. *Leeftijd.*

De leeftijd der 49 leerlingen, die op 31 Juli de school bezochten, wordt in onderstaande tabel aangegeven:

KLASSEN.	OUDERDOM IN JAREN.											Aantal leerlingen.
	23	22	21	20	19	18	17	16	15	14	13	
1e klasse	—	—	—	—	2	1	5	7	6	3	1	25
2e »	—	3	—	1	—	4	7	4	—	—	—	19
3e »	—	1	—	1	1	—	—	2	—	—	—	5
Te zamen	—	4	—	2	3	5	12	13	6	3	1	49

Een der toehoorders in de 3e klasse was 31 jaar, de andere 20 jaar oud.

f. *Plaatsing bij fabrieken en werkplaatsen.*

Van de 49 leerlingen, die op 31 Juli de school bezochten, waren

6 van de hoogste, 15 van de tweede en 17 van de eerste klasse werkzaam op gouvernements-inrichtingen en werkplaatsen of op particuliere ateliers: 6 leerlingen der eerste en 2 der tweede klasse waren nog niet geplaatst, terwijl 2 leerlingen der tweede en 2 der eerste klasse nog de lagere school bezochten.

Van de nieuw toegelaten leerlingen gaven sommigen de voorkeur aan eene winstgevender betrekking op een handelskantoor.

Voor de verdeeling der leerlingen bij het einde van het verslagjaar wordt verwezen naar § c.

g. *Gedrag, ijver en schoolverzuim.*

Het gedrag der leerlingen liet niets te wenschen over; hunne vlijt was over 't algemeen bevredigend te noemen, van velen zelfs zeer goed. De leerlingen, die wegens gebrek aan belangstelling zeer slecht de lessen bezochten en daardoor ten slotte het onderwijs niet meer konden volgen, verlieten successievelijk de school.

Het gemiddeld jaarlijksch schoolverzuim bedroeg:

voor	de	1e	klasse	15.4 %
»	»	2e	»	15 %
»	»	3e	»	9 %

3. Verzamelingen.

Voor het onderwijs in de natuurkunde werd, in overleg met den Directeur der Hoogere Burgerschool eene collectie instrumenten en modellen uit *Europa* ontboden, ten dienste van het natuur- en werktuigkundig onderwijs op beide inrichtingen.

4. Meubilair en verlichtingsmiddelen.

Het meubilair verkeert in goeden staat; het onderging eenige uitbreiding door aankoop van kasten ter opberging van leermiddelen en archief.

De gasverlichting blijft voldoen.

Verlichting van het erf rondom het gebouw der Hoogere Burgerschool wordt zeer wenschelijk geacht.

5. Gebouwen.

Het gebouw der Hoogere Burgerschool, waarin de lessen gegeven worden, voldoet in allen deele.

Naamlijst der Directeuren en Leeraren der Hoogere Burgerscholen in Nederlandsch-Indië.

NAMEN.	Akten van bekwaamheid tot het geven van:		Vakken, waarin zij les geven.	Datum van benoeming.
	Middelbaar Onderwijs (1).	Lager Onderwijs (2).		
Gymnasium Willem III te Batavia.				
H. J. Hardeman.	A. K V.	H. E. F. D. Handteek. W.	Directeur.	11 Juli 1884
Dr. A. J. Verweij.	Doctor phil.(3)		Wis- en natuurkunde.	27 Juni 1888
Dr. H. Cretier.	Doctor phil.		Wis- en scheikunde.	28 Juni 1876

(1) De letters en cijfers in deze kolom hebben de volgende beteekenis;
A. Wis- en werktuigkundige wetenschappen (voor 3-jarigen cursus).
G. Staathuishoudkunde.
K I. Wiskunde (voor 3-j. c.)
K V. Hoogere wiskunde (voor 5-j. c.)
K VII. Nederlandsche taal- en letterkunde.
K VIII. Geschiedenis.
K IX. Aardrijkskunde.
K X. Staathuishoudk. en statistiek van Nederland en zijne Kolonien.
K XI. Gemeente-, provinciale- en staatsinrichting van Nederland.
K XII. Boekhouden.
M I. Handteekenen en perspectief.
M II. Rechtlijnig teekenen en perspectief.
P. Gymnastiek.
Q. Theorie van onderwijs en opvoeding.
S. Tuinbouw.

Bij de akten voor vreemde talen duidt A bevoegdheid tot het geven van onderwijs aan eene H. B. S. met 3-jarigen cursus aan, B die voor eene H. B. S. met 5-jarigen cursus.

Bij art. 83 der Nederlandsche wet op het Middelbaar Onderwijs, is bevoegdheid tot het geven van zulk onderwijs verleend aan hen, die bij het in werking treden dier wet reeds les gaven aan eene inrichting van middelbaar onderwijs. Bij art. 89 dier wet wordt die bevoegdheid verleend aan hen, die aan eene der Rijksinstellingen tot opleiding van ingenieurs en officieren der land- en zeemacht den cursus hebben ten einde gebracht.

(2) De letters in deze kolom beduiden:

H. Hoofdonderwijzers-akte, h. hulponderwijzers-akte, F. Fransch, E. Engelsch, D. Duitsch, W. Wiskunde, Teek. Teekenen, G. Gymnastiek, Lbk. Landbouwkunde, Lmk. Landmeetkunde, Hw. Vrouwelijke handwerken.

(3) Diploma groot-ambtenaars-examen.

NAMEN.	Akten van bekwaamheid tot het geven van:		Vakken, waarin zij les geven.	Datum van benoeming.
	Middelbaar Onderwijs.	Lager Onderwijs.		
W. A. Reuhl.	K I.	H. W.	Wiskunde.	29 Juli 1888
Dr. H. Onnen.	Doctor phil.		Wis- en natuurkundige wetenschappen.	27 Oct. 1887
Dr. C. Ph. Sluiter.	Doctor phil.		Natuurlijke geschiedenis en warenkennis.	19 Maart 1879
Mr. H. Mounier.	Doctor rechten.		Geschiedenis en staatswetenschappen.	17 Sept. 1889
A. J. Ten Brink.	Cand. letteren.		Geschiedenis en aardrijkskunde.	27 Juni 1888
H. W. Praasterink.	K VII.	H. F. W.	Nederlandsche taal- en letterkunde.	11 Febr. 1882
M. P. Van Lierop.	Fransch A.	H. F. E.	Fransche en Engelsche talen.	5 Mei 1885
E. Van der Maaten.		F. D. E.	Met verlof in Europa.	Sinds 4 Juni 1890
G. J. P. J. Bolland.	Engelsch B.	h. D. F. E.	Engelsche en Duitsche talen en hare letterkunde.	22 Juni 1881
M. J. H. Ter Linden.		h. D. F.	Duitsche en Engelsche talen en hare letterkunde.	28 Aug. 1882
W. L. Megelink.		H. E. F. D. W.	Met verlof in Europa.	Sinds 12 April 1890
L. G. Gerhard.	K VII.	H. F. D. W. Teek. G.	Moderne talen, meer in het bijzonder de Nederlandsche taal- en letterkunde.	22 Oct. 1887
W. C. C. Bleckmann.	M I. (1)		Hand- en rechtlijnig teekenen.	11 Mei 1882
K. L. Van Schouwenburg.	Cand. letteren.		Geschiedenis en aardrijkskunde.	25 Juni 1890 (tijd.)
H. Meijll.		H. F. D. E.	Fransche, Duitsche en Engelsche talen en hare letterkunde.	25 Juni 1890
L. B. Van der Kolk.	K VIII, K IX, K X.		Met verlof in Europa.	Sinds 10 Sept. 1889
P. Inklaar.		H. W.	Wiskunde.	8 Sept. 1870

(1) Diploma groot-ambtenaars-examen.

NAMEN.	Akten van bekwaamheid tot het geven van:		Vakken, waarin zij les geven.	Datum van benoeming.
	Middelbaar Onderwijs.	Lager Onderwijs.		
Hoogere Burgerschool te Semarang.				
F. N. Knoch.	art. 89.		Directeur.	4 Juni 1888
P. Leendertz.	(1)		Wis- en natuurkundige wetenschappen.	1 Juli 1885
M. G. Hoekstra.	art. 89.		Idem, idem.	24 Aug. 1890 (tijd.)
L. Van der Est.	K I. Q.	H. W. (2)	Idem, idem.	1 Juli 1885
Dr. J. Haver Droeze.	Doctor phil., art. 89.		Natuurlijke historie en een gedeelte der wis- en natuurkunde.	9 April 1880
M. Van Bruggen.	K VIII, Q.		Geschiedenis en aardrijkskunde.	27 Dec. 1888
J. H. Op de Coul.	K VII, Q.	h. F. D. Teek	Nederlandsche en Fransche talen en hare letterkunde.	22 Maart 1878
J. W. Segaar.		H. W. F. Teek. G.	Reken- en stelkunde.	12 Jan. 1882
C. J. Kok De Jong.	G. K X, K XI, K XII, Q.	H. F. E D. W. Lbk. Lmk.	Geschiedenis, aardrijkskunde, staats- en handelswetenschappen.	14 Sept. 1879
J. Julius.		H. F. E. D.	Engelsche taal- en letterkunde.	12 Jan. 1882
W. G. C. Lohmann.	Duitsch art. 83.		Duitsche taal- en letterkunde.	19 Aug. 1882
H. H. Slangen.		H. F. E.	Nederlandsche en Fransche talen en hare letterkunde.	3 Mei 1885 (tijd.)
R. Lamminga.	M I, M II.		Handteekenen en schoonschrijven.	18 Oct. 1877
Hoogere Burgerschool te Soerabaja.				
Dr. Th. J. Van Buuren.	Doctor phil., art. 89.		Directeur.	25 Mei 1889
Dr. J. C. C. W. Van Nooten.	Doctor phil. S. Q.		Wis- en natuurkunde.	18 Mei 1885

(1) Diploma van apotheker.
(2) Diploma van landmeter.

NAMEN.	Akten van bekwaamheid tot het geven van:		Vakken, waarin zij les geven.	Datum van benoeming.
	Middelbaar Onderwijs.	Lager Onderwijs.		
Dr. K. H. Mertens.	Doctor phil.		Wis- en natuurkunde.	30 Mei 1888
G. L. Verver.	art. 89.		Idem, idem.	24 Juni 1889
A. D. Holterman.		H. F. W.	Wiskunde.	9 April 1882
B. J. Stofberg.	K I. Q.	H. W.	Idem.	23 Juni 1887
Mr. C. A. Valk.	Doctor rechten. P.	H.	Staatswetenschappen en geschiedenis. Gymnastiek.	23 Aug. 1881
Th. Piper.	Cand. letteren.		Geschiedenis en aardrijkskunde.	8 Oct. 1884
J. Luijten.		H. W. Teek. G.	Moderne talen en aardrijkskunde.	21 Febr. 1888
D. Kolling.		H. F. E. W.	Fransche en Engelsche talen en in de beginselen der wiskunde.	8 Sept. 1887
A. Wijngaard.			Fransche taal- en letterkunde	25 Mei 1889
M. Valk Lzn.	K VII.	H.	Met verlof in Europa.	Sinds 2 April 1890
M. Wiessing.	Duitsch B.	H. F. E. D. W.	Duitsche taal- en letterkunde.	25 Mei 1889
F. H. Leroy.		H. F. E. W.	Moderne talen en hare letterkunde.	1 Oct. 1887
K. H. Corporaal.		H. F.	Nederlandsche taal- en letterkunde.	27 Juli 1890 (tijd.)
H. J. C. Bonemeijer.	Cand. phil.		Met verlof in Europa.	Sinds 5 Mei 1889
W. L. D. Onken.	Duitsch B.		Idem.	Sinds 1 Maart 1889
J. Z. Van Dijk.	M I, M II.		Handteekenen en schoonschrijven.	11 Maart 1889

Hoogere Burgerschool voor Meisjes te Batavia.

V. Van der Plaats.		H. F. E. D.	Directrice, tevens leerares in de Fransche taal- en letterkunde.	11 Juni 1882
E. C. B. J. Kuneman.	K VII.	h.	Nederlandsche taal- en letterkunde.	21 Dec. 1889
L. A. H. Wartena.	Duitsch A.	h. E. D.	Duitsche taal- en letterkunde.	27 Juli 1890

NAMEN.	Akten van bekwaamheid tot het geven van :		Vakken, waarin zij les geven.	Datum van benoeming.
	Middelbaar Onderwijs.	Lager Onderwijs.		
M. M. E. C. Tijdeman.	Engelsch A.	H. D. E. F.	Engelsche taal- en letterkunde.	29 Mei 1888 (tijd.)
A. M. Gerth Van Wijk.	Engelsch A.	H. F. D. Hw.	Met verlof in Europa.	Sinds 29 Mei 1888
M. A. Muijderman.	Fransch A.	h.	Idem.	Sinds 4 Sept. 1889
H. S. G. Buijs.	K VII.	h. E. F. Hw.	Idem.	Sinds 5 Dec. 1889

B.

LAGER ONDERWIJS VOOR EUROPEANEN EN MET DEZEN GELIJKGESTELDEN.

§ 1.

Mededeelingen van algemeenen aard.

In het begin van het verslagjaar verscheen ter Landsdrukkerij te *Batavia* eene volledige verzameling van de voorschriften op het Europeesch lager onderwijs met toelichtingen, samengesteld door P. H. Van der Kemp, Directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid.

Bij ordonnantie van 19 April 1890 (Staatsblad N°. 92) werd artikel 22 van het Onderwijs-reglement aangevuld met de bepaling, dat de kinderen van het onderwijzend personeel der openbare lagere scholen kosteloos tot elke school van dien aard worden toegelaten, in verband waarmede bij Gouvernements-besluit van denzelfden datum N°. 12 (Staatsblad N°. 93) de bepaling in artikel 35 van het Reglement van orde, tucht en beheer werd ingetrokken, dat de kinderen der onderwijzers kosteloos onderwijs ontvangen op de school, waarbij hunne vaders werkzaam zijn.

Ten einde eenige beperking te brengen in het verleenen van binnenlandsche verloven aan het onderwijzend personeel, meer bepaald aan de onderwijzeressen, werden bij 's Directeurs circulaire van 15 Januari 1890 N°. 395 aan de hoofden van gewestelijk bestuur eenige wenken en aanwijzingen gegeven, bij het verleenen van dergelijke verloven in het oog te houden.

Dewijl het bijwonen der lessen op namiddagscholen door leerlingen der openbare lagere scholen van nadeeligen invloed werd geacht op het gewone onderwijs, werd bij circulaire van den Directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid van 31 Juli 1890 N°. 7358 de aandacht der schoolcommissiën daarop gevestigd, en werden deze colleges tevens uitgenoodigd, met het oog op de bestaande behoefte aan geleidelijken overgang van het lager naar het middelbaar onderwijs, het daarheen te leiden, dat de leerlingen der openbare *eerste* lagere scholen zonder extra-lessen de voor het toelatingsexamen der hoogere burgerscholen vereischte bekwaamheden kunnen verwerven. Hierbij werd echter op den voorgrond gesteld, dat het onderwijs op genoemde scholen zoo dient ingericht te zijn, dat de leerlingen na volbrachten cursus niet alleen voldoende kundigheden hebben opgedaan om dat examen met goed gevolg af te leggen, maar ook een zoodanige graad van ontwikkeling hebben bereikt dat zij het onderwijs op eene middelbare school met vrucht kunnen volgen.

Op plaatsen waar middaglessen nuttig of gewenscht mochten zijn, wenschte de Directeur, dat zijne machtiging zou worden gevraagd voor het gebruik der schoollokalen, leermiddelen enz. ten behoeve der namiddagscholen.

Wegens ontstentenis of afwezigheid van onderwijzend personeel moesten bij 10 scholen de lessen tijdelijk gewijzigd worden, zoodanig, dat de leerlingen dagelijks in twee elkander afwisselende groepen onderwijs ontvingen. Twee scholen waren gedurende eenige dagen gesloten, de eene bij verwisseling van den eenigen onderwijzer, de andere wegens het heerschen eener besmettelijke ziekte.

§ 2.

Toezicht op het lager onderwijs.

In Juli van het verslagjaar werd aan den inspecteur van het lager onderwijs in de 3e afdeeling M. A. Terwen een tweejarig verlof naar *Europa* wegens ziekte verleend. Hij werd in diezelfde maand als

zoodanig vervangen door den leeraar aan het gymnasium *Willem III* te *Batavia* H. C. Van Ruijven.

De gestadige vermeerdering van het aantal scholen heeft het den inspecteurs reeds gedurende verscheidene jaren onmogelijk gemaakt alle scholen in hun ressort geregeld elk jaar te bezoeken.

Bijeenkomsten van de inspecteurs werden in het verslagjaar niet gehouden.

Op de plaatsen, waar voor het eerst scholen werden geopend, namelijk te *Depok* (*Batavia*) (1), *Soebang* (*Krawang*) (2), *Koeto-Ardjo* (*Bagelen*) (3), *Djombang* (*Soerabaja*) (4), en *Solok* (*Padangsche Bovenlanden*) (5), werden Europeesche schoolcommissiën ingesteld, met inbegrip van den voorzitter respectievelijk uit 5, 3, 3, 3 en 3 leden bestaande.

§ 3.

Akten van bekwaamheid tot het geven van onderwijs.

Gelegenheid tot het verkrijgen der akten van bekwaamheid werd gegeven te *Batavia*, te *Semarang* en te *Soerabaja* tweemaal, te *Makasser* en te *Amboina* eenmaal.

Tabel L[a] A geeft een overzicht van de examens, hun uitslag en de verschillende akten, waarvoor de candidaten (24 mannen en 87 vrouwen) zich hadden aangemeld.

Op dezen staat zijn niet medegeteld 10 candidaten (6 te *Batavia* en 4 te *Soerabaja*), welke zich vóór den aanvang der examens terugtrokken.

§ 4.

Opleiding van onderwijzers.

Met intrekking van het besluit van 1 Januari 1871 N°. 6 en de daarbij vastgestelde bepalingen op de Normaalschool te *Batavia* en de

(1) Gouvernements-besluit van 18 Juli 1890 N°. 5.
(2) » » 15 September 1890 N°. 6.
(3) » » 9 Augustus » » 23.
(4) » » 18 Juli » » 5.
(5) » » 19 Augustus » » 15.

later daarin gebrachte wijzigingen, werd bij Gouvernements-besluit van 20 December 1890 N°. 8 tot de oprichting van zulk eene inrichting te *Soerabaja* besloten en een nieuw reglement voor de beide Normaalscholen afgekondigd (zie Bijlage L).

De splitsing van den cursus in twee studiejaren verdient daarbij vooral de aandacht om de goede resultaten, die daarvan voor de opleiding der hoofdonderwijzers en hoofdonderwijzeressen te verwachten zijn.

De lessen aan de normaalschool te *Batavia* werden in het begin van 1890 gevolgd door 8 hulponderwijzers en 10 hulponderwijzeressen in 's lands dienst, alsmede door 1 particulieren onderwijzer en 2 particuliere onderwijzeressen.

In den loop van dat jaar lieten zich afschrijven 4 hulponderwijzers (waarvan 2 na het behalen der hoofdakte) en 5 hulponderwijzeressen (waarvan 1 na het behalen der hoofdakte) in 's lands dienst, alsmede 1 particuliere onderwijzer en 2 particuliere onderwijzeressen.

Daarentegen werden ingeschreven: 4 hulponderwijzers en 7 hulponderwijzeressen in 's lands dienst benevens 2 particuliere onderwijzers en 2 particuliere onderwijzeressen.

Nog vóór het einde des jaars moesten weder 2 onderwijzeressen (ééne in 's lands dienst en eene particuliere) wegens vertrek worden afgevoerd, zoodat de lessen onder ultimo 1890 derhalve gevolgd werden door: 10 hulponderwijzers en 12 hulponderwijzeressen (op 2 particuliere onderwijzers en 1 particuliere onderwijzeres na allen aan 's lands dienst verbonden) of in het geheel door 22 personen.

De localiteit bleef onveranderd; meubilair en leermiddelen verkeerden in goeden staat; de bibliotheek werd met eenige periodieken verrijkt.

De kosten der normaalschool bedroegen *f* 3309,94, tegen *f* 3476,48 in 1889.

Particuliere cursussen ter voorbereiding tot het examen voor de akte van hulponderwijzeres werden gehouden aan de scholen der geestelijke zusters op de drie hoofdplaatsen van *Java* en aan de

Wilhelmina-school te *Semarang*; een dergelijke cursus, door 2 leeraren van het Gymnasium *Willem III* te *Batavia* gegeven, was voor jongelieden van beiderlei kunne toegankelijk. Ook bij enkele leeraren en onderwijzers vonden candidaten voor verschillende akten gelegenheid ter voorbereiding tot hun examen.

§ 5.

Getal en aard der scholen.

In den loop van 1890 werden 4 openbare lagere scholen wegens het te gering aantal leerlingen tijdelijk gesloten, namelijk: die te *Kraksaän* (*Probolinggo*), *Batang* (*Pekalongan*), *Patjitan* (*Madioen*) en *Poerbolinggo* (*Banjoemas*).

Daarentegen werden 7 nieuwe scholen geopend, namelijk: twee afzonderlijke meisjesscholen, één te hoofdplaats *Madioen* en één te *Blitar* (*Kediri*), alsmede vijf gemengde scholen, als: te *Depok* (*Batavia*), *Soebang* (*Krawang*), *Djombang* (*Soerabaja*), *Koeto-Ardjo* (*Bagelen*) en *Solok* (*Padangsche Bovenlanden*).

Bij het einde van 1890 was nu het aantal openbare lagere scholen geklommen van 141 tot 144 (waaronder 27 meisjesscholen) namelijk 109 op *Java* en *Madoera*, verdeeld over 65 plaatsen en 35 in de buitenbezittingen, verdeeld over 26 plaatsen.

Tengevolge van de opening eener particuliere school te *Djombang* (*Soerabaja*) door Mevrouw J. H. M. Witkamp, dezelfde die vroeger eene school te *Neira* (*Banda*) hield, vermeerderde het aantal particuliere scholen met 1 en bedroeg 17, waarvan 5 te *Batavia*, 5 te *Semarang*, 4 te *Soerabaja*, 1 te *Buitenzorg*, 1 te *Djombang* en 1 te *Padang*.

Staat L^a B geeft een overzicht van de aantallen openbare en particuliere scholen in elk gewest. De openbare eerste lagere scholen en de openbare lagere meisjesscholen zijn in dezen staat opgenomen onder de rubriek: scholen voor meer uitgebreid lager onderwijs. De eerst opgerichte openbare lagere school te *Gombong* (*Bagelen*) werd bij ordonnantie van 19 April 1890 (Staatsblad n^0. 91) uitsluitend bestemd

voor de pupillen van het Pupillen-corps aldaar; tevens werd een afzonderlijk reglement voor deze school vastgesteld. In staat L[a] B is deze inrichting van onderwijs gebracht onder de rubriek: scholen voor gewoon lager onderwijs.

Blijkens de door de ambtenaren bij het binnenlandsch bestuur ingediende opgaven bedroeg het aantal van onderwijs verstoken Europeesche kinderen tusschen 6 en 14 jaren oud, in 1889 769 en en 1890 839.

Van deze kinderen bevonden zich op of nabij gewestelijke en afdeelingshoofdplaatsen: in 1889 573 (473 op *Java* en *Madoera* en 100 in de Buitenbezittingen), en in 1890 704 (539 op *Java* en *Madoera* en 165 in de Buitenbezittingen), en verder op of in de buurt van kleinere plaatsen respectievelijk 111 (100 op *Java* en *Madoera* en 11 in de Buitenbezittingen) en 135 (102 op *Java* en *Madoera* en 33 in de Buitenbezittingen) (1).

De namiddaglessen in het teekenen aan eenige openbare lagere scholen op de drie hoofdplaatsen van *Java* werden onder ultimo 1890 respectievelijk door 26, 92 en 20 of in het geheel door 138 leerlingen gevolgd; bij het einde van 1889 waren deze cijfers 26, 90 en 20 of totaal 136.

De volgende inrichtingen voor lager onderwijs zijn op den staat L[a] B niet vermeld:

A. de particuliere namiddagscholen,

B. » » teekenscholen,

C. » » gymnastiekscholen en

D. » gouvernementsschool te *Magelang* voor Christenkinderen van Inlandsche militairen, afkomstig uit de residentiën *Amboina*, *Ternate*, *Menado* en *Timor*.

Omtrent deze inrichtingen volgen hier eenige opgaven.

A. Namiddagscholen werden bij het einde van 1890 op 14 plaatsen aangetroffen dat is evenveel als in 1889 (niet meer te *Djokjakarta*,

(1) Deze cijfers zijn niet volledig, daar over 1889 geene opgaven van *Atjeh* en van *Ternate*, over 1890 geene opgaven van *Ternate* ontvangen zijn.

Ambarawa en *Pekalongan*, doch voor het eerst te *Keboemen*, *Koeto-Ardjo* en *Menado*), namelijk:

te *Batavia*:

1°. van de heeren L. G. Gerhard en Dr. H. Onnen met 8 leerlingen;

2°. van den heer R. Smit met 12 leerlingen;

te *Meester-Cornelis*:

3°. van de heeren W. H. Heijtman, J. Oostenbroek en W. J. Gerards met 27 leerlingen;

te *Semarang*:

4°. van den heer C. J. Kok De Jong met 12 leerlingen;

5°. van den heer J. Valk met 12 leerlingen;

6°. van de heeren C. Wegenaar en H. P. Van der Hoorn met 14 leerlingen;

7°. van het Protestantsche weeshuis met 18 leerlingen;

te *Soerakarta*

8°. van den heer E. Asbeek Brusse met 10 leerlingen;

9°. van den heer J. Van der Lof met 19 leerlingen;

te *Magelang*:

10°. van den heer H. W. De Vriendt met 10 leerlingen;

11°. van den heer W. Teunissen met 7 leerlingen:

te *Koeto-Ardjo*:

12°. van den heer G. B. Feekes met 6 leerlingen;

te *Keboemen*:

13°. van den heer S. A. Van der Kolff met 3 leerlingen;

te *Soerabaja*:

14°. van den heer J. Kastelijn met 31 leerlingen;

15°. van den heer J. Van den Bos met 20 leerlingen;

16°. van den heer B. Yspeert met 20 leerlingen;

te *Modjokerto*:

17°. van den heer M. Maassen met 14 leerlingen;

te *Soemenep:*

18°. van den heer J. L. Van der Made met 13 leerlingen;

te *Pamakasan*:

19e. van den heer A. C. J. Fournier met 15 leerlingen;

20e. van mevrouw C. J. Fournier, geboren Kuipers met 13 leerlingen;

te *Padang*:

21e. van den heer J. Verschuil met 25 leerlingen;

te *Makasser*:

22e. van den heer C. De Rooij met 5 leerlingen;

23e. van den heer S. Hermanides met 11 leerlingen;

te *Menado*:

24e. van den heer W. L. Vogelesang met 13 leerlingen.

Dit maakt in het geheel 24 scholen met 337 leerlingen of 2 scholen meer en 30 leerlingen minder dan in 1889.

De onder 1e vermelde namiddagschool was de boven in § 4 bedoelde cursus tot opleiding van hulponderwijzers en hulonderwijzeressen; de onder 7e vermelde was bestemd voor het herhalingsonderwijs ten behoeve van leerlingen die de gewone school reeds hadden verlaten; aan de sub 20e genoemde werd uitsluitend onderwijs in handwerken voor meisjes, aan die onder 21e alleen in het zingen gegeven; aan de overige werd aanvullend onderricht in eenige vakken van het meer uitgebreid lager onderwijs gegeven.

Het onderwijzend personeel bestond grootendeels uit personen aan 's lands dienst verbonden. De meeste leerlingen behoorden tot de bevolking der openbare lagere scholen.

B. Particuliere teekenscholen vond men één te *Semarang*, die van den heer A. F. Van der Meulen met 9 leerlingen en

twee te *Soerabaja*,:

die van den heer D. G. Altman met 20 leerlingen en

die van den heer G. W. Dumpel met 15 leerlingen,

of te zamen met 44 leerlingen, dat is 7 minder dan in 1889.

De scholen te *Soerabaja* zijn dezelfde, die ook in vroegere verslagen vermeld zijn; die te *Semarang* werd in 1890 geopend.

C. Gymnastiekscholen werden aangetroffen:

1e. ééne te *Soerabaja* met 19 leerlingen,

2e. ééne te *Soerakarta* met 73 leerlingen en

3e. ééne te *Djokjakarta* met 77 leerlingen en

4e. ééne te *Makasser* met 25 leerlingen,

dat is te zamen 4 scholen met 194 leerlingen of evenveel scholen als en 4 leerlingen minder dan in 1889.

D. De gouvernementsschool te *Magelang*, bestemd voor Christenkinderen van Inlandsche militairen, afkomstig uit de residentiën *Amboina*, *Ternate*, *Menado* en *Timor*, telde onder ultimo 1890 60 leerlingen (37 jongens en 23 meisjes), dat is 5 leerlingen (2 jongens en 3 meisjes) meer dan in 1889.

Eene hoogste klasse werd niet meer aangetroffen, de middelste klasse bestond uit 9, de laagste uit 51 leerlingen.

Alle leerlingen genoten kosteloos onderwijs.

De school werd minder geregeld bezocht dan in het jaar te voren. Elke leerling verzuimde gemiddeld 17 schooldagen, dat is 8 meer dan in 1889.

33 leerlingen verlieten de school; geen hunner had alle klassen doorloopen.

Het aantal bewaarscholen bedroeg op het einde van 1890 19, bevolkt met 1260 leerlingen, tegen 22 scholen met 1523 leerlingen in 1888.

Hier volgt eene opgave van bedoelde scholen en van de plaatsen, waar zij gevestigd waren:

te *Batavia:*

1e. de *eerste* school der Vereeniging tot het verschaffen van voorbereidend onderricht, hoofdzakelijk aan kinderen van minvermogende Europeanen en met dezen gelijkgestelden, met 173 leerlingen (100 jongens en 73 meisjes),

2e. de *tweede* school dezer Vereeniging met 93 leerlingen (35 jongens en 58 meisjes),

3e. de Fröbelklasse der Ursulinen te *Noordwijk* met 77 leerlingen (24 jongens en 53 meisjes),

4e. die der Ursulinen te *Weltevreden* met 49 leerlingen (25 jongens en 26 meisjes),

5e. de Christelijke bewaarschool met 83 leerlingen (33 jongens en 50 meisjes);

te *Meester-Cornelis*:

6e. de Christelijke bewaarschool met 30 leerlingen (11 jongens en 19 meisjes);

te *Tegal*:

7e. eene bewaarschool met 19 leerlingen (8 jongens en 11 meisjes);

te *Semarang*:

8e. de school der Vrijmetselaarsloge met 106 leerlingen (60 jongens en 46 meisjes),

9e. de Fröbelklasse der Franciscanessen met 114 leerlingen (52 jongens en 62 meisjes),

10e. die der Mariaschool met 47 leerlingen (21 jongens en 26 meisjes),

11e. die van het Roomsch-Katholieke weeshuis met 46 leerlingen (12 jongens en 34 meisjes)

12e. die van het Protestantsche weeshuis met 29 leerlingen (13 jongens en 16 meisjes);

te *Soerakarta*:

13e. de »Solosche Fröbelschool" met 65 leerlingen (34 jongens en 31 meisjes);

te *Djokjakarta*:

14e. eene school van de Vrijmetselaarsloge met 87 leerlingen (40 jongens en 47 meisjes);

te *Magelang*:

15e. eene bewaarschool met 25 leerlingen (10 jongens en 15 meisjes);

te *Soerabaja*:

16e. de Fröbelklasse der Ursulinen met 105 leerlingen,

17e. de Fröbelklasse aan de meisjesschool van mejuffrouw ALMEROOD met 40 leerlingen (1);

(1) De verdeeling der leerlingen in jongens en meisjes is van deze beide klassen niet opgegeven.

te *Padang:*

18e. de Fröbelklasse der Zusters van Liefde met 43 leerlingen (21 jongens en 22 meisjes);

19e. de bewaarschool der Vrijmetselaarsloge met 29 leerlingen (19 jongens en 10 meisjes).

De *Ambachtsschool* te *Batavia* onderging gedurende het verslagjaar in vele opzichten verbetering. De in het vorige verslagjaar voorbereide oprichting van uitgebreide lokalen voor deze inrichting kon geheel ten einde gebracht en het geheele nieuwe gebouw in gebruik genomen worden. Het bestaat uit een hoofdgebouw, gedeeltelijk bevattende een tweetal schoollokalen voor de theoretische lessen benevens een teekenzaal, en gedeeltelijk ingericht voor woning van den Directeur der inrichting; verder uit een groote ijzeren werkloods, waarvan een deel dienende voor de smederij, een ander gedeelte voor de bankwerkerij en den timmerwinkel, terwijl het overige gereserveerd is voor magazijnen, kopergieterij, kleedkamers, kantoor tevens gereedschapsbergplaats, enz. In deze ruime en goed geventileerde lokalen werden na afloop der kerstvacantie in den aanvang der maand Januari de werkzaamheden begonnen.

Tegen een uiterst geringen prijs stond de Regeering op verzoek van het bestuur der inrichting den grond, waarop de gebouwen zijn opgericht, in eigendom aan de Ambachtsschool af.

Mutatiën onder het onderwijzend personeel waren wederom vrij talrijk, doch men mocht er in slagen de opengevallen plaatsen telkens op bevredigende wijze weder te vervullen. Ook onder de leerlingen deden zich zeer vele wisselingen voor. Bij den aanvang van den cursus 1890/91 bedroeg hun aantal 65 en aan het einde van het verslagjaar 66, doch intusschen hadden 36 leerlingen de school verlaten (10 behoorende tot den timmer- en 26 tot den smeedcursus), terwijl 37 nieuwe leerlingen zich lieten inschrijven (13 voor het timmermansvak en 24 voor den cursus in het smeden). De redenen van vertrek der leerlingen waren als volgt: 2 wegens ziekte, 4 ge-

plaatst als werklieden op de werkplaatsen te *Tandjong Priok*, 1 bij de Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij, 2 op den geweermakerswinkel, 1 bij de Telefoonmaatschappij, 1 bij de Droogdokmaatschappij eiland *Amsterdam*, 1 op den winkel der Genie, 2 op het atelier der Staatsspoorwegen te *Buitenzorg*, 1 als leerling-machinist op eene particuliere stoomboot, 2 op het bureau der Staatsspoorwegen, 7 overgegaan in verschillende andere betrekkingen, 5 wegens goed afgelegd examen voor opzichter bij de Burgerlijke Openbare Werken, 2 ten einde als bankwerker of smid elders hun brood te gaan verdienen en 5 wegens huiselijke omstandigheden of onbekende redenen. Van de 36 jongelieden, die aldus de inrichting verlieten, waren 22 genoegzaam voorbereid om elders geheel of gedeeltelijk in hun onderhoud te gaan voorzien. Hoewel dit resultaat vrij bevredigend mocht worden genoemd, bleef toch over het algemeen de klacht bestaan, dat menig leerling te vroeg en zonder voldoende voorbereiding het bijwonen der lessen staakte.

Gedrag en ijver der leerlingen waren beter dan in vorige jaren; ook was in het gehalte der leerlingen blijkbaar eenige verbetering gekomen. Terwijl namelijk in 1889 een tiental hunner wegens wangedrag of volkomen ongeschiktheid voor het ontvangen van verder onderwijs van de inrichting moest worden verwijderd, behoefde een dergelijke uiterste maatregel in het laatste jaar geen enkele maal te worden toegepast. De waarde van hetgeen op den timmer- en smeedcursus gedurende het afgeloopen jaar werd vervaardigd en gerepareerd beliep ruim *f* 2585.

§ 6.

Omvang van het onderwijs.

Evenals in het vorige verslagjaar werd opnieuw aan den omvang van het openbaar lager onderwijs eenige uitbreiding gegeven door het opnemen van de beginselen der Fransche taal onder de leervakken op de gemengde school ter hoofdplaats *Pekalongan* en op die te *Pamekasan* (*Madoera*).

Van de 811 candidaten, die in den loop van 1890 in de verschillende gewesten (1) het zoogenaamde klein-ambtenaarsexamen aflegden en die bijna allen tot de leerlingen der openbare lagere scholen behoorden, slaagden 472 en werden 339 afgewezen.

Het reeds boven (§ 5) vermelde reglement, der gereorganiseerde eerste openbare lagere school te *Gombong*, welke volgens het besluit van 15 Mei 1883 N°. 14, tevens toegankelijk was gesteld voor de leerlingen van het corps pupillen aldaar, doch die thans eene school is uitsluitend bestemd voor de pupillen van dat corps (Staatsblad 1890 N°. 91) bevat de volgende van de algemeene voorschriften voor de openbare lagere scholen afwijkende bepalingen:

aan de school wordt één hulponderwijzer meer verbonden, dan bepaald is bij artikel 15 van het reglement, in Staatsblad 1868 N°. 81, zooals dat artikel gewijzigd is bij Staatsblad 1871 N°. 224;

behalve de personen en colleges, aan wie het toezicht op de Europeesche lagere scholen is opgedragen, heeft ook de Afdeelingscommandant in de 2e Militaire afdeeling van *Java* de bevoegdheid de school te inspecteeren;

elken dag, behalve in de vacanties, op Zondagen en op de bij Algemeene order aangegeven feestdagen, wordt school gehouden van acht tot twaalf uren met één kwartier verpoozing te tien uur;

de vacantie na de openbare les in Juni duurt acht dagen;

maandkaartjes en getuigschriften worden niet afgegeven;

ten slotte eenige bepalingen op de bevoegdheid van den corpscommandant en op de straffen, welke den leerlingen kunnen worden opgelegd.

De in vorige verslagen vermelde herhalingsklasse voor jongens tusschen 16 en 18 jaar oud is opgeheven.

Aan de meeste particuliere scholen werden behalve de vakken van het gewoon lager onderwijs ook eene of meer vreemde talen, de

(1) Geene examens werden afgenomen in de residentiën *Madoera, Bali en Lombok, Riouw, Oostkust van Sumatra* en *Menado*.

gymnastiek, het teekenen, de handwerken voor meisjes onderwezen, aan twee scholen ook de wiskunde.

Aan 4 van de 144 openbare en aan 1 van de 17 particuliere scholen waren geene leerlingen ver genoeg gevorderd om eene hoogste klasse te vormen. In het jaar te voren was dit het geval met 8 van de 141 openbare en 1 van de 16 particuliere scholen.

Nog kwamen er onder ultimo 1890 onder de openbare scholen 8 voor, welker hoogste klasse slechts uit 1 leerling bestond.

Het aantal leerlingen, die de hoogste klasse van alle scholen te zamen bevolkten, bedroeg 14,9 percent van het totaal aantal leerlingen tegen 14,3 percent op het einde van 1889.

§ 7.

Onderwijzend personeel.

Hoezeer enkele malen over mindere geschiktheid van onderwijzend personeel geklaagd werd, kon van de meeste onderwijzers en onderwijzeressen getuigd worden, dat zij voor hunne taak berekend waren en zich met ijver van hunne verplichtingen kweten.

Een onderwijzer der 2e klasse werd wegens ergerlijk levensgedrag uit 's lands dienst ontslagen; tevens werd hem krachtens artikel 18 van het Onderwijs Reglement in Staatsblad 1868 n°. 81, de bevoegdheid tot het geven van onderwijs ontnomen (1).

Eene onderwijzeres der 2e klasse, van verlof uit *Europa* teruggekeerd en tijdelijk belast met de waarneming der betrekking van hulponderwijzeres werd op verzoek definitief tot hulponderwijzeres (onderwijzeres der 3e klasse) benoemd.

Eene tot de 2e klasse bevorderde onderwijzeres werd op verzoek teruggesteld tot de 3e klasse.

De onderwijzersvereeniging te *Batavia* telde op het einde van het verslagjaar 29, die te *Soerabaja* 25 leden; maandelijks hielden deze vereenigingen vergaderingen ter bespreking van onderwijszaken.

(1) Gouvernements-besluit van 19 Juli 1890 N°. 15 (zie de Javasche courant van 22 Juli 1890 N°. 58).

De hierachter volgende tabellen L[a] C, D en E bevatten verschillende opgaven omtrent het onderwijzend personeel, namelijk:

Staat L[a] C opgaven van de aantallen onderwijzers, onderwijzeressen en kweekelingen, die op het einde van het verslagjaar in elk gewest aan de openbare en de particuliere scholen werkzaam waren;

Staat L[a] D eene naamlijst van de inspecteurs en van het onderwijzend personeel aan de openbare scholen;

Staat L[a] E een overzicht van de mutatiën, welke gedurende 1890 onder dit personeel voorkwamen.

Blijkens staat L[a] C bestond het personeel op gemeld tijdstip:

a. aan de openbare scholen uit:

117 hoofdonderwijzers (+ 1) (1),
27 hoofdonderwijzeressen (+ 2),
156 hulponderwijzers (— 2),
149 hulponderwijzeressen (+ 14),
2 mannelijke kweekelingen (0) en
3 vrouwelijke kweekelingen (+ 1);

b. aan de bijzondere scholen uit:

7 hoofdonderwijzers (0),
10 hoofdonderwijzeressen (+ 1),
17 hulponderwijzers (— 3),
67 hulponderwijzeressen (+ 4),
0 mannelijke kweekelingen (0) en
6 vrouwelijke kweekelingen (+ 1).

Het geheele personeel bij het lager onderwijs in dienst, (2) met inbegrip van hen, die met buitenlandsch verlof afwezig (38 onderwijzers en 11 onderwijzeressen), op nonactiviteit (2 onderwijzers en 4 onderwijzeressen) of bij andere takken van dienst gedetacheerd waren (2 onderwijzers en 1 onderwijzeres bij het middelbaar, alsmede 15 onderwijzers bij het inlandsch onderwijs) bestond uit:

---

(1) De cijfers tusschen haakjes geven de verschillen met 1889 aan.
(2) De kweekelingen, allen onbezoldigd, zijn hier niet medegeteld.

69 onderwijzers der 1e klasse,
146 » » 2e »
47 » » 3e » met akte van bekwaamheid als hoofdonderwijzer,
68 onderwijzers der 3e » met akte van bekwaamheid als hulponderwijzer,
13 onderwijzeressen der 1e klasse,
30 » » 2e »
11 » » 3e » met akte van bekwaamheid als hoofdonderwijzeres en
138 » » 3e » met akte van bekwaamheid als hulponderwijzeres.

Het geheele uit 's lands kas bezoldigde personeel bestond derhalve uit 522 personen:
330 mannen, van welke 262 of 79 percent de hoofdakte bezaten, en
192 vrouwen, van welke 54 of 28 percent in het bezit der hoofdakte waren.

Een jaar te voren waren deze cijfers:
totaal 496 personen.
319 mannen, en 177 vrouwen, van welke respectievelijk 249 of 78 percent en 53 of 30 percent de hoofdakte bezaten.

In de voorgaande opgaven zijn niet begrepen 5 hulponderwijzeressen, die op haar verzoek zonder bezoldiging aan openbare lagere scholen werkzaam waren gesteld.

Het volgende overzicht betreffende de mutatiën onder het aan 's lands dienst verbonden personeel gedurende 1890 is uit staat La E getrokken:

a. 5 onderwijzers en
1 onderwijzeres overleden;

b. 6 onderwijzers en
5 onderwijzeressen werden uit 's lands dienst ontslagen, allen, op één onderwijzer na, eervol;

c. 2 onderwijzers en
20 onderwijzeressen werden eervol uit hunne betrekking ontslagen of van tijdelijke werkzaamstelling ontheven;

d. 9 onderwijzers gingen in andere betrekkingen over;

e. 26 onderwijzers en
6 onderwijzeressen vertrokken met verlof naar *Europa*;

f. 13 onderwijzers en
4 onderwijzeressen werden herbenoemd na nonactiviteit of na terugkeer van verlof;

g. 27 onderwijzers en
38 onderwijzeressen traden bij het openbaar onderwijs in dienst; van dezen waren 20 onderwijzers uit *Nederland* gezonden.
Van de 7 onderwijzers en de 38 onderwijzeressen in *Indië* aangemeld hadden er respectievelijk 4 en 16 de akte van bekwaamheid in *Nederland* behaald;

h. overplaatsingen van andere takken van dienst naar het openbaar lager onderwijs kwamen dit jaar niet voor.

i. 2 onderwijzers der 2e klasse werden op verzoek teruggesteld tot de 3e klasse.

Uit de vergelijking van deze opgaven met de gelijksoortige in het vorige verslag, blijkt voor de aangegeven rubrieken:

a. eene vermindering van 2 personen,
b. gelijke cijfers
c. eene vermindering van 1 persoon,
d. eene vermeerdering van 3 personen,
e. eene vermeerdering van 16 « ,
f. eene vermeerdering van 8 » ,
g. eene vermeerdering van 16 » ,
h. eene vermeerdering van 1 persoon
i. eene vermeerdering van 1 » .

§ 8.

Getal en aard der leerlingen.

De staten L[a] F, G en H bevatten gewestelijke opgaven betreffende den leeftijd en de kunne der kinderen van Europeanen en met dezen gelijkgestelden, welke bij het einde van 1890 de lagere scholen bezochten, alsmede eene vergelijking van de totalen met die van het vorige jaar.

Staat L[a] F heeft betrekking op de openbare scholen, L[a] G op de particuliere scholen en L[a] H op *alle* scholen te zamen.

Blijkens deze staten bedroeg het aantal Europeesche leerlingen:

aan de openbare scholen 11421 (6354 jongens en 5067 meisjes), of 466 (228 jongens en 238 meisjes) meer dan in 1889;

aan de particuliere scholen 2395 (716 jongens en 1679 meisjes of 44 meer dan in 1889 (6 jongens minder en 50 meisjes meer);

aan alle scholen te zamen 13816 (7070 jongens en 6746 meisjes) of 510 (222 jongens en 288 meisjes) meer dan in 1889.

De tabellen L[a]. I en K bevatten voor elke school in het bijzonder — L[a] I voor de openbare en L[a]. K voor de particuliere scholen — opgaven omtrent de samenstelling van het onderwijzend personeel, de verdeeling der leerlingen naar landaard, kunne en vorderingen op het einde van 1890, alsmede omtrent het schoolverzuim en de leerlingen, en de aantallen der leerlingen, die in den loop van het jaar de school verlieten; de totalen zijn vergeleken met die van 1889.

Aan de openbare scholen werd door 449 personen (kweekelingen en onbezoldigde hulponderwijzeressen zijn hier buiten rekening gelaten) onderwijs gegeven aan 12377 leerlingen, dat is gemiddeld één onderwijzer of onderwijzeres op 27.6 leerlingen; in 1889 was deze verhouding 1 op 27.4 leerlingen.

Onder het totaal aantal leerlingen kwamen 976 kinderen van inlanders en vreemde oosterlingen voor, verdeeld als volgt:

338 inlandsche Christenen (238 jongens en 100 meisjes),

470 inlanders, niet-Christenen (449 jongens en 21 meisjes),

148 vreemde oosterlingen (142 jongens en 6 meisjes).

Bij het einde van 1889 bedroeg het aantal niet-Europeesche kinderen 961, dus 15 minder dan onder ultimo December 1889.

6091 leerlingen of 49 percent van het totaal genoten kosteloos onderwijs; in 1889 was deze verhouding 48.6 percent.

Naar de schoolklasse waren de leerlingen aldus verdeeld:

6198 waren geplaatst in de laagste, 4661 in de middelste en 1518 in de hoogste klasse, dat is achtereenvolgens 282, 118 en 61 meer dan in het vorige jaar.

Het gemiddeld schoolverzuim der leerlingen was gedurende de laatste jaren stationair en beliep steeds ongeveer 21 dagen 's jaars. Dit gemiddeld cijfer liep uit den aard der zaak voor elke school nog al uiteen en was vooral afhankelijk van heerschende ziekten of van verhuizing. Van de scholen, die het geheele jaar in werking waren, kwam het geringste verzuim (6 dagen per leerling) voor aan de 2e school te *Gombong* en het hoogste (39 dagen per leerling) aan de 2e school te *Semarang*..

In den loop van het jaar werden 5304 leerlingen van de schoollijsten afgevoerd, 703 wegens volbrachten leertijd en 4601 om andere redenen; de laatstbedoelde werden grootendeels na korteren of langeren tijd weder elders opgenomen. In 1889 hadden 4974 afschrijvingen plaats, 563 wegens volbrachten leertijd en 4411 om andere redenen.

Aan de particuliere scholen werd door 24 onderwijzers en 77 onderwijzeressen, in het geheel door 101 personen, onderwijs gegeven aan 2399 leerlingen, dat is gemiddeld 1 op 23.7 tegen 1 op 24.8 in het jaar te voren.

Het getal niet-Europeesche leerlingen beliep slechts 4 kinderen (jongens van inlanders) niet-Christen, tegen 3 van dezelfde categorie in 1889. Kinderen van vreemde oosterlingen kwamen in de drie laatste jaren niet voor.

Naar hunne vorderingen waren de leerlingen aldus verdeeld:

975 leerlingen bevolkten de laagste, 738 de middelste en 686 de hoogste klasse, of achtereenvolgens 9 minder, 55 minder en 109 meer (totaal 45 meer) dan in het vorige jaar.

Als altijd waren de opgaven der particuliere scholen omtrent het schoolverzuim en de leerlingen, die de school verlieten, onvolledig.

Voor zooveel opgegeven bedroeg het getal afgeschreven leerlingen 625, waarvan 186 na alle klassen doorloopen te hebben en 439 om andere reden. Dit maakt 73 leerlingen (32 van de eerste en 41 van de tweede rubriek) meer dan in 1889.

§ 9.

Schoollokalen, onderwijzerswoningen, schoolmeubelen, leermiddelen, schoolbibliotheken.

Nieuwe landsgebouwen werden opgericht ten behoeve van de 1e school te *Soerakarta* en van de school te *Djoewana* (*Japara*). Van vijf andere scholen werden de lokalen vergroot en verbeterd. De overige gebouwen werden behoorlijk onderhouden.

De meubelen, leermiddelen en verdere schoolbehoeften werden voor zoover noodig aangevuld en vernieuwd.

De localiteit en de inrichting der particuliere scholen waren in den regel zeer voldoende.

Onder ultimo 1890 waren aan 130 openbare lagere scholen (dat is op 14 na aan alle) kinderbibliotheken verbonden, die te zamen 29504 werkjes bevatten.

Op het einde van 1889 bezaten 127 openbare scholen kinderbibliotheken, te zamen 28080 werkjes tellende.

Uitgaven en ontvangsten van het openbaar lager onderwijs in Nederlandsch-Indië gedurende 1890.

JAREN.	UITGAVEN.			ONTVANGSTEN.		VERSCHIL.		AANTAL (1) LEERLINGEN.	GEMIDDELDE KOSTEN PER LEERLING.		AANMERKINGEN.
1890	*a.* Aan traktementen, reiskosten enz. van de inspecteurs	*f* 34269	92								(1) De getallen in deze kolom omvatten al de kinderen, die in den loop van het jaar op de openbare lagere scholen schoolonderwijs hebben genoten.
	b. » indemniteit voor schrijfloonen aan de plaatselijke schoolcommissiën.	» 3535	—								
	c. » traktementen en toelagen van onderwijzers, onderwijzeressen en bedienden	» 1384215	15								
	d. » aandeelen der onderwijzers en onderwijzeressen in de schoolgelden	» 21634	86								
	e. » boeken, schoolbehoeften, meubilair, enz.	» 51957	44								
	f. » opleiding van onderwijzers	» 3309	94								
	g. » onderhoud der gebouwen, vernieuwingen en nieuwe werken	» 93160	91								
	h. » lokaalhuur	» 36810	—								
	i. » huishuur-indemniteit aan onderwijzers en onderwijzeressen	» 337660	—								
	Totaal	*f* 1955685	57	*f* 216348	56	*f* 1739335	01	17681	*f* 98	37	
1889	Aan gezamenlijke uitgaven	» 1934303	52⁵	» 212547	71	» 1721755	81⁵	16890	» 101	94	
	In 1890 meer	*f* 21380	04⁵	*f* 3800	85	*f* 17579	19⁵	791	—	—	
	In 1890 minder	—	—	—	—	—	—	—	*f* 2	57	

Specificatie der ontvangsten en der uitgaven, genoemd onder 1a *c.*,

GEWEST.	SCHOLEN.	UITGAVEN.											
		Traktementen van het onderwijzend personeel (1).						Onderhoud van meubilair.			Schrijfbehoeften voor gratis leerlingen.		
		Onderwijzers of onderwijzeressen.	Bedrag.		Totaal per school.								
													1ste Inspectie-
Bantam.....	Serang.....	2e kl.....	*f*	4500.—									
		3e »	»	1500.—									
		bediende.....	»	90.—									
					f	6090	—		—	—	*f*	38	50
Batavia.....	Hoofdplaats	1e kl.....	*f*	6000.—									
	1e school A.....	2e »	»	3000.—									
		3e »	»	2100.—									
		3e »	»	1600.—									
		3e »	»	500.—									
		hulponderwijzeres.	»	1200.—									
		» ..	»	1950.—									
		bediende.....	»	120.—									
					»	16470	—	*f*	550	—	»	6	25
	1e school B.....	1e kl.....	*f*	6400.—									
		2e »	»	4250.—									
		3e »	»	1500.—									
		3e »	»	450.—									
		hulponderwijzeres.	»	523.—									
		tijd. » ..	»	875.—									
		bediende.....	»	120.—									
					»	14118	—	»	206	—	—	—	—
	2e school.....	1e kl.....	*f*	6600.—									
		2e »	»	4000.—									
		3e »	»	1850.—									
		3e »	»	2000.—									
		hulponderwijzeres.	»	2220.—									
		» ..	»	1500.—									
		bediende	»	120.—									
					»	18290	—	»	737	—	»	236	25
	3e school.....	1e kl.....	*f*	6600.—									
		2e »	»	4200.—									
		3e »	»	2275.—									
		hulponderwijzeres.	»	1575.—									
		Transporteeren ...	*f*	14650.—	*f*	54968	—	*f*	1493	—	*f*	281	—

d. en *e.* in den staat van uitgaven en ontvangsten op blz. 73.

Leermiddelen en prijzen.	10 pct. aandeel schoolgelden.	Totaal.	Ontvangen schoolgelden.	TOELICHTINGEN.
afdeeling.				
f 119 08⁵	*f* 50 07⁵	*f* 6297 66	*f* 500 75	
» 409 74⁵	» 639 40	» 18075 39⁵	» 6394 —	
» 213 68	» 445 17⁵	» 14982 85⁵	» 4451 75	
» 839 06	» 124 94	» 20227 25	» 1249 37⁵	
f 1581 57	*f* 1259 59	*f* 59583 16	*f* 12595 87⁵	

(1) In deze kolom zijn niet medegerekend de voorloopige traktementen; de traktementen, uitbetaald over den duur der reis bij overplaatsing en de bezoldigingen der 3 teekenonderwijzers te Batavia, Semarang en Soerabaja, respectievelijk *f* 3396.65, *f* 3873 en *f* 3600.

GEWEST.	SCHOLEN.	UITGAVEN.								
		Traktementen van het onderwijzend personeel.			Onderhoud van meubilair.			Schrijfbehoeften voor gratis leerlingen.		
		Onderwijzers of onderwijzeressen.	Bedrag.	Totaal per school.						
		Per transport.....	ƒ 14650.—		ƒ 54968	—		ƒ 1493	—		ƒ 281	—
Batavia	3e school.....	bediende.....	» 120.—									
				» 14770	—		» 110	—		» 101	—	
	4e school.....	1e kl.....	ƒ 6000.—									
		2e »	» 5100.—									
		3e kl.....	» 1800.—									
		hulponderwijzeres.	» 375.—									
		» ..	» 1600.—									
		bediende.....	120.—									
				» 14995	—		» 50	—		» 141	25	
	5e school.....	2e kl.....	ƒ 4800.—									
		3e »	» 2700.—									
		3e »	» 1050.—									
		bediende.....	» 120.—									
				» 8670	—		» 65	—		» 84	25	
	6e school.....	1e kl.....	ƒ 6300.—									
		2e »	» 4900.—									
		3e »	» 1675.—									
		hulponderwijzeres.	» 2145.—									
		tijd. » ..	» 1500.—									
		bediende.....	» 120.—									
				» 16640	—		» 70	—		» 216	50	
	1e Meisjesschool...	1e kl.....	ƒ 5400.—									
		2e »	» 2600.—									
		hulponderwijzeres.	» 1500.—									
		» ..	» 1700.—									
		» ..	» 1500.—									
		bediende.....	» 120.—									
				» 12820	—		—	—		» 38	10	
	2e Meisjesschool...	1e kl.....	ƒ 4500.—									
		2e »	» 2750.—									
		hulponderwijzeres.	» 2040.—									
		» ..	» 1325.—									
		bediende.....	» 120.—									
				» 10735	—		—	—		» 758	30	
	Meester-Cornelis,..	1e kl.....	ƒ 6600.—									
	1e school.....	2e »	» 3000.—									
		3e »	» 4500.—									
		Transporteeren ...	ƒ 14100.—	ƒ 133598	—		ƒ 1788	—		ƒ 1620	40	

Leermiddelen en prijzen.	10 pct. aandeel schoolgelden.	Totaal.	Ontvangen schoolgelden.	TOELICHTINGEN.
f 1581 57	f 1259 59	f 59583 16	f 12595 87⁵	
» 392 23	» 194 55	» 15567 78	» 1945 50	
» 234 28	» 84 18⁵	» 15504 71⁵	» 841 85	
» 254 41	» 58 42⁵	» 9112 08⁵	» 384 25	
» 409 68	» 246 17⁵	» 17582 35⁵	» 2461 75	
» 310 05	» 973 41	» 14141 54	» 9734 12⁵	
» 358 14⁵	» 101 25	» 11952 69⁵	» 1012 50	
f 3540 34⁵	f 2897 58⁵	f 143444 33	f 28975 85	

GEWEST.	SCHOLEN.	UITGAVEN.											
		Traktementen van het onderwijzend personeel.						Onderhoud van meubilair.			Schrijfbehoeften voor gratis leerlingen.		
		Onderwijzers of onderwijzeressen.		Bedrag.		Totaal per school.							
		Per transport.....		ƒ 14100.—		ƒ 133598	—	ƒ 1788	—		ƒ 1620	40	
Batavia....	Meester-Cornelis...	hulponderwijzeres.	»	1595.—									
	1e school.....	bediende.....	»	90.—									
						» 15785	—	» 650	—		» 6	80	
	2e school.....	1e kl.....	ƒ	6300.—									
		2e »	»	3300.—									
		3e »	»	225.—									
		hulponderwijzeres.	»	1810.—									
		bediende.....	»	120.—									
						» 11755	—	» 213	—		» 108	25	
	Meisjesschool (1)...	1e kl.....	ƒ	4500.—									
		2e »	»	3100.—									
		hulponderwijzeres.	»	375.—									
		» .	»	1705.—									
		bediende.....	»	120.—									
						» 9800	—	» 350	—		» 254	45	
	Depok (2).....	2e kl..... ..	ƒ	1500.—									
		hulponderwijzeres.	»	625.—									
		bediende.....	»	37.50									
						» 2162	50	» 787	50 (3)		» 12	25	
	Buitenzorg.....	1e kl.....	ƒ	6600.—									
	1e school.....	2e »	»	3225.—									
		3e »	»	1975.—									
		hulponderwijzeres.	»	1750.—									
		» .	»	1375.—									
		bediende.....	»	90.—									
						» 15015	—	» 350	—		» 2	—	
	2e school.....	1e kl.....	ƒ	5750.—									
		2e »	»	3600.—									
		3e »	»	875.—									
		hulponderwijzeres.	»	875.—									
		» .	»	1500.—									
		bediende.....	»	90.—									
						» 12690	—	» 65	—		» 124	—	
	Meisjesschool.....	1e kl.....	ƒ	5100.—									
		2e »	»	3500.—									
		hulponderwijzeres.	»	2440.—									
		» ..	»	2100.—									
		Transporteeren...	ƒ	13140.—		ƒ 200805	50	ƒ 4203	50		ƒ 2128	15	

Leermiddelen en prijzen.	10 pct. aandeel schoolgelden.	Totaal.	Ontvangen. schoolgelden.	TOELICHTINGEN.
f 3540 54⁵	f 289 58⁵	f 143444 33	f 28975 85	
» 185 85	» 416 59	» 17044 24	» 4165 92	
» 388 86	» 42 65	» 12507 76	» 426 50	(1) Met 1 Maart 1890 verheven tot eene 1e klasse school.
» 312 33	» 124 47⁵	» 10841 25⁵	» 1244 75	(2) Geopend 26 Juli 1890.
» 196 74	» 18 21	» 3177 20	» 182 12⁵	(3) Eerste inrichting.
» 206 70	» 471 61	» 16045 31	» 4716 12⁵	
» 359 95	» 13 21	» 13252 16	» 132 12⁵	
f 5190 77⁵	f 3984 33	f 216312 25⁵	f 39843 39⁵	

GEWEST.	SCHOLEN.	UITGAVEN.											
		Traktementen van het onderwijzend personeel.						Onderhoud van meubilair.			Schrijfbehoeften voor gratis leerlingen.		
		Onderwijzers of onderwijzeressen.		Bedrag.		Totaal per school.							
		Per transport.....		ƒ 13140.—		ƒ 200805	50	ƒ	4203	50	ƒ	2128	15
Batavia....	Buitenzorg.....												
	Meisjesschool.....	bediende.....	»	90.—									
						» 13230	—	»	302	—	»	387	66
Krawang...	Poerwakarta.....	2e kl.....	ƒ	4150.—									
		hulponderwijzeres.	»	2100.—									
		bediende.....	»	90.—									
						» 6340	—	»	35	—	»	30	50
	Soebang (1).....	2e kl.....	ƒ	2000.—									
		bediende.....	»	30.—									
						» 2030	—	»	(2) 421	—	»	1	—
Preanger Regentschappen.	Bandoeng.....	1e kl.....	ƒ	6050.—									
		2e »	»	4800.—									
		3e kl.....	»	1000.—									
		hulponderwijzeres.	»	2700.—									
		bediende.....	»	90.—									
						» 14640	—	»	85	—	»	71	25
	Meisjesschool.....	2e kl.....	ƒ	4500.—									
		hulponderwijzeres.	»	1500.—									
		bediende.....	»	90.—									
						» 6090	—	»	475	—	»	160	40
	Tjandjoer.....	2e kl.....	ƒ	4850.—									
		hulponderwijzeres.	»	1725.—									
		bediende.....	»	90.—									
						» 6665	—	»	85	—	»	34	50
	Garoet.....	2e kl.....	ƒ	4200.—									
		tijd. hulponderw..	»	1500.—									
		bediende.....	»	90.—									
						» 5790	—	»	15	—	»	11	75
	Soekaboemi.....	2e kl.....	ƒ	4800.—									
		3e »	»	1500.—									
		hulponderwijzeres.	»	1500.—									
		bediende.....	»	90.—									
						» 7890	—	»	29	—	»	46	50
Cheribon...	Hoofdplaats.....	1e kl.....	ƒ	5400.—									
	Gemengde school..	2e »	»	3100.—									
		hulponderwijzeres.	»	1500.—									
		bediende.....	»	90.—									
						» 10090	—	»	60	—	»	59	80
	Meisjesschool.....	2e kl.....	ƒ	3900.—									
		Transporteeren...	ƒ	3900.—		ƒ 273570	50	ƒ	5710	50	ƒ	2932	51

Leermiddelen en prijzen.	10 pct. aandeel schoolgelden.	Totaal.	Ontvangen schoolgelden.	TOELICHTINGEN.
f 5190 77⁵	f 3984 33	f 216312 25⁵	f 39843 39⁵	
» 229 72	» 243 31	» 14592 69	» 2433 12⁵	
» 65 17	» 77 55	» 6548 22	» 775 50	
» 186 55	» 12 10	» 2650 45	» 121 —	(1) Geopend 14 Augustus. (2) Eerste inrichting.
» 249 54	» 176 87⁵	» 15222 66⁵	» 1768 75	
» 152 54	» 125 23	» 7003 17	» 1252 34⁵	
» 98 32	» 76 41	» 6959 23	» 764 12⁵	
» 71 37	» 141 10	» 6029 22	» 1411 02⁵	
» 104 63	» 116 51	» 8186 64	» 1165 12⁵	
» 234 87	» 67 50	» 10512 17	» 674 97⁵	
f 6583 28⁵	f 5020 91⁵	f 293817 71	f 50209 36⁵	

GEWEST.	SCHOLEN.	UITGAVEN								
		Traktementen van het onderwijzend personeel.						Onderhoud van meubilair.		Schrijfbehoeften voo gratis leerlingen.	
		Onderwijzers of onderwijzeressen.	Bedrag.		Totaal per school.						
		Per transport....	ƒ	3900.—	ƒ	273570	50	ƒ	5710 50	ƒ	2932 51
Cheribon...	Meisjesschool.....	hulponderwijzeres.	»	3120.—							
		bediende.....	ƒ	90.—							
					»	7110	—	»	20 —	»	172 65
	Indramajoe.....	2e kl.....	ƒ	3300.—							
		hulponderwijzeres.	»	2310.—							
		bediende.....	»	90.—							
					»	5700	—	»	75 —	»	10 —
Padangsche Benedenlanden.	Padang.....	1e kl.....	ƒ	6250.—							
	1e school.....	2e »	»	3475.—							
		3e »	»	1675.—							
		hulponderwijzeres.	»	1585.—							
		bediende.....	»	90.—							
					»	13075	—	»	80 —	»	13 80
	2e school.....	1e kl.....	ƒ	6000.—							
		2e »	»	3900.—							
		3e »	»	1800.—							
		hulponderwijzeres.	»	1950.—							
		bediende.....	»	90.—							
					»	13740	—	»	100 —	»	127 25
	Meisjesschool.....	2e kl.....	ƒ	3450.—							
		hulponderwijzeres.	»	2700.—							
		» .	»	750.—							
		bediende.....	»	90.—							
					»	6990	—		—	»	83 50
Padangsche Bovenlanden.	Fort de Kock.....	2e kl.....	ƒ	4475.—							
		3e »	»	2100.—							
		3e »	»	375.—							
		tijd. » ..	»	500.—							
		bediende.....	»	90.—							
					»	7540	—	»	50 —	»	32 75
	Padang Pandjang..	2e kl.....	ƒ	3000.—							
		hulponderwijzeres.	»	1500.—							
		bediende.....	»	90.—							
					»	4590	—	»	35 —	—	—
	Solok (1).....	2e kl.....	ƒ	1750.—							
		bediende.....	»	37.50							
					»	1787	50	» (2)	401 —	—	—
Tapanoelie..	Padang-Sidempoean.	2e kl.....	ƒ	3900.—							
		Transporteeren ...	ƒ	3900.—	ƒ	334103	—	ƒ	6471 50	ƒ	3372 46

Leermiddelen en prijzen.	10 pct aandeel schoolgelden.	Totaal.	Ontvangen schoolgelden.	TOELICHTINGEN.
f 6585 38⁵	f 5020 91⁵	f 293817 71	f 50209 36⁵	
» 135 31⁵	» 4 47	» 7482 43⁵	» 444 68	
» 51 35	» 65 48	» 5901 85	» 654 81	
» 161 67	» 430 84	» 13761 31	» 4308 37⁵	
» 212 71	» 96 27⁵	» 14276 23⁵	» 962 75	
» 113 57	» 125 25	» 7312 32	» 1252 50	
» 64 34	» 102 61	» 7789 70	» 1026 08⁵	
» 43 36	» 67 67⁵	» 4736 03⁵	» 676 75	(1) Geopend 1 Augustus.
— —	» 18 —	» 2206 50	» 180 —	(2) Eerste inrichting.
f 7365 60	f 5971 51⁵	f 357284 07⁵	f 59715 31⁵	

GEWEST.	SCHOLEN.	UITGAVEN. Traktementen van het onderwijzend personeel. Onderwijzers of onderwijzeressen.	Bedrag.	Totaal per school.	Onderhoud van meubilair.	Schrijfbehoeften voor gratis leerlingen.
		Per transport....	ƒ 3900.—	ƒ 334105 —	ƒ 6471 50	ƒ 3372 46
Tapanoelie..	Padang-Sidempoean.	bediende.....	» 90.—			
				» 3990 —	» 25 —	» 18 25
Benkoelen..	Hoofdplaats.....	2e kl.....	ƒ 4050.—			
		3e »	» 1375.—			
		bediende	» 90.—			
				» 5515 —	» 25 —	» 39 50
Palembang..	Hoofdplaats (1)....	1e kl.....	ƒ 3150.—			
		2e »	» 3450.—			
		3e »	» 750.—			
		hulponderwijzeres.	» 1500.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 8940 —	» 100 —	» 32 —
Banka.....	Muntok.....	2e kl.....	ƒ 4800.—			
		3e »	» 1500.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 6390 —	» 30 —	» 9 25
Riouw.....	Riouw.....	2e kl.....	ƒ 3300.—			
		3e »	250.—			
		hulponderwijzeres	» 1700.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 5340 —	» 40 —	» 25 —
Sumatra's Oostkust....	Medan.....	2e kl.....	ƒ 4800.—			
		hulponderwijzeres	» 2100.—			
		bediende	» 210.—			
				» 7110 —	» 117 —	» 11 25
Atjeh en Onderhoorigheden.....	Kota-Radja	1e kl.....	ƒ 6600.—			
	1e school.....	2e »	» 3000.—			
		bediende.....	» 180.—			
		vivres.....	» 1095.—			
				» 10875 —	» 40 —	— —
	2e school.....	2e kl.....	ƒ 4800.—			
		3e »	» 1500.—			
		3e »	» 1500.—			
		bediende	» 180.—			
		vivres.....	» 1665.—			
				» 9645 —	» 50 —	» 15 50
		Transporteeren.....		ƒ 391908 —	ƒ 6898 50	ƒ 3523 21

Leermiddelen en prijzen.	10 pct. aandeel schoolgelden.	Totaal.	Ontvangen schoolgelden.	TOELICHTINGEN.
f 7365 60	f 597151⁵	f 357284 07⁵	f 59715 31⁵	
» 22 71	» 18 70	» 4074 66	» 187 —	
» 200 17	» 43 07⁵	» 5822 74⁵	» 430 75	(1) Met 1 Juni verheven tot 1e klasse school.
» 148 26	» 159 50	» 9579 56	» 1593 —	
» 56 33⁵	» 97 85	» 6563 43⁵	» 978 50	
» 58 04	» 81 85	» 5544 87	» 818 26	
» 28 17	» 169 45	» 7455 87	» 1694 50	
» 44 98	» 194 86	» 11154 84	» 1948 62⁵	
» 141 68	» 36 60	» 9888 78	» 366 —	
f 8045 94⁵	f 6773 18	f 417148 85⁵	f 67731 95	

GEWEST.	SCHOLEN.	UITGAVEN. Traktementen van het onderwijzend personeel. Onderwijzers of onderwijzeressen.	Bedrag.	Totaal per school.	Onderhoud van meubilair.	Schrijfbehoeften voor gratis leerlingen.
Wester-Afd. van Borneo..	Pontianak	Per transport....	f ——.—	f 391908 —	f 6898 50	f 3523 20
		2e kl.....	» 4900.—			
		3e »	» 875.—			
		hulponderwijzeres	» 625.—			
		bediende.....	» 90.—			
			» 6490 —	» 6490 —	— —	» 14 50
						2de Inspectie-
Semarang ..	Hoofdplaats	1e kl.....	f 5650.—			
	1e school A.....	2e »	» 3000.—			
		3e »	» 1725.—			
		hulponderwijzeres	» 1500.—			
		» .	» 1800.—			
		bediende.....	» 90.—			
				f 13765 —	f 50 —	—
	1e school B.....	1e kl.....	f 6350.—			
		2e kl.....	» 4550.—			
		3e »	» 1500.—			
		hulponderwijzeres	» 2220.—			
		» .	» 1575.—			
		bediende	» 90.—			
				» 16285 —	» 280 —	» 25 50
	2e school	1e kl.....	f 6150.—			
		2e »	» 4200.—			
		3e »	» 2700.—			
		3e »	» 1500.—			
		hulponderwijzeres	» 1625.—			
		» .	» 1550.—			
		bediende	» 90.—			
				» 17845 —	» 80 —	» 176 —
	3e school	1e kl.....	f 6600.—			
		2e »	» 4800.—			
		3e »	» 1500.—			
		3e »	» 1500 —			
		Transporteeren ..	f 1 400.—	f 446263 —	f 7308 50	f 3739 21

Leermiddelen en prijzen.	10 pct. aandeel schoolgelden.	Totaal.	Ontvangen schoolgelden.	TOELICHTINGEN.
f 8045 94⁵	f 6775 18	f 417148 83⁵	f 67731 95	
» 67 52⁵	» 111 12⁵	» 6683 15	» 1111 25	

afdeeling.

f 165 14	f 417 92⁵	f 14398 06⁵	f 4179 25	
» 272 46	» 881 47⁵	» 17744 43⁵	» 8814 75	
» 569 57	» 59 15	» 18699 72	» 591 50	
f 9120 64	f 8242 85⁵	f 474674 20⁵	f 82428 70	

GEWEST.	SCHOLEN.	UITGAVEN											
		Traktementen van het onderwijzend personeel.						Onderhoud van meubilair.			Schrijfbehoeften voo gratis eerlingen.		
		Onderwijzers of onderwijzeressen.		Bedrag.		Totaal per school.							
Semarang ..	3e school	Per transport....	f	14400.—	f	446263	—	f	7308	50	f	3739	21
		hulponderwijzeres	»	1500.—									
		bediende	»	90.—									
					»	15990	—	»	84	—	»	139	25
	Meisjesschool.....	1e kl.....	f	4200.—									
		2e »	»	3650.—									
		hulponderwijzeres	»	1800.—									
		» .	»	1500.—									
		bediende	»	90.—									
					»	11240	—	»	30	—	»	468	20
	Tjandi.....	2e kl.....	f	4700.—									
		hulponderwijzeres	»	1920.—									
		bediende.....	»	90.—									
					»	6710	—	»	165	—	»	18	65
	Ambarawa	1e kl.....	f	6000.—									
		2e »	»	4650.—									
		3e »	»	1625.—									
		hulponderwijzeres	»	1700.—									
		bediende	»	90.—									
					»	14065	—	»	230	—	»	75	—
	Meisjesschool.....	2e kl.....	f	2650.—									
		hulponderwijzeres	»	2220.—									
		bediende	»	90.—									
					»	4960	—	»	20	—	»	103	17[5]
	Oengaran	2e kl.....	f	4950.—									
		hulponderwijzeres	»	1500.—									
		bediende.....	»	90.—									
					»	6540	—	»	120	—	»	27	50
	Salatiga.....	1e kl.....	»	6600.—									
	1e school.....	2e »	»	4800.—									
		hulponderwijzeres	»	2100.—									
		bediende.....	»	90.—									
					»	13590	—	»	58	—	»	6	80
	2e school.....	1e kl.....	f	6400.—									
		2e »	»	4200.—									
		hulponderwijzeres	»	2220.—									
		bediende.....	»	90.—									
					»	12910	—	»	55	—	»	75	50
		Transporteeren			f	532268	—	f	8070	50	f	4651	28[5]

Leermiddelen en prijzen.	10 pct. aandeel schoolgelden.	Totaal.	Ontvangen schoolgelden.	TOELICHTINGEN.
f 9120 64	f 8242 85⁵	f 474674 20⁵	f 82428 70	
» 472 26	» 33 11	» 16718 62	» 331 12⁵	
» 465 12	» 102 09	» 12305 41	» 1020 87⁵	
» 104 44⁵	» 142 80	» 7140 89⁵	» 1428 —	
» 288 22	» 145 31	» 14801 53	» 1453 12⁵	
» 55 93⁵	» 45 19	» 5184 30	» 451 87⁵	
» 128 44	» 51 75	» 6867 69	» 517 52	
» 105 06	» 224 70	» 13984 56	» 2246 97	
» 231 15	» 21 72⁵	» 13293 37⁵	» 217 25	
f 10971 27	f 9009 53	f 564970 58⁵	f 90095 44	

GEWEST.	SCHOLEN.	UITGAVEN.								
		Traktementen van het onderwijzend personeel.			Onderhoud van meubilair.			Schrijfbehoeften voor gratis leerlingen.		
		Onderwijzers of onderwijzeressen.	Bedrag.	Totaal per school.						
		Per transport.....		f 532268 —	f	8070	50	f	4651	28[5]
Semarang..	Meisjesschool.....	2e kl.....	f 3900.—							
		hulponderwijzeres	» 1375.—							
		bediende.....	» 90.—							
				» 5365 —	»	40	—	»	227	05
	Kendal.....	2e kl.....	f 4800.—							
		hulponderwijzeres	» 1750.—							
		bediende.....	» 90.—							
				» 6640 —	»	100	—	»	25	25
Tegal.....	Tegal	1e kl.....	f 6000.—							
		2e »	» 3550.—							
		3e »	» 1800.—							
		hulponderwijzeres	» 1400.—							
		bediende.....	» 90.—							
				» 12840 —	»	290	—	»	31	65
	Meisjesschool.....	2e kl.....	f 4350.—							
		hulponderwijzeres	» 2220.—							
		bediende.....	» 90.—							
				» 6660 —		—	—	»	146	65
Pekalongan.	Hoofdplaats.....	1e kl.....	f 6300.—							
		2e »	» 3600.—							
		hulponderwijzeres	» 2520.—							
		» .	» 1500.—							
		bediende.....	» 90.—							
				» 14010 —	»	33	—	»	104	15
	Batang (1).....	2e kl.....	f 2800.—							
		bediende.....	» 52.50							
				» 2852 50	»	15	—	»	3	50
Japara.....	Pati.....	1e kl.....	f 5600.—							
		2e »	» 4750.—							
		hulponderwijzeres	» 1500.—							
		bediende.....	» 90.—							
				» 11940 —	»	130	—	»	64	25
	Japara.....	2e kl.....	f 4200.—							
		tijd. 3e kl.....	» 875. —							
		hulponderwijzeres	» 625.—							
		bediende	» 90.—							
				» 5790 —	»	35	—	»	44	75
		Transporteeren.....		f 598365 50	f	8713	50	f	5298	53[5]

Leermiddelen en prijzen.	10 pct. aandeel schoolgelden.	Totaal.	Ontvangen schoolgelden.	TOELICHTINGEN.
f 10971 27	f 9009 53	f 564970 58⁵	f 90095 44	
» 193 13⁵	» 54 39	» 5879 57⁵	» 543 87⁵	
» 106 52	» 136 84	» 7008 61	» 1368 37⁵	
» 186 50⁵	» 118 23	» 13466 38⁵	» 1182 29	
» 159 30	» 62 75	» 7028 70	» 627 50	
» 181 86	» 140 47⁵	» 14469 48⁵	» 1404 75	(1) Tijdelijk gesloten Juni 1890.
» 25 23	» 29 05	» 2925 28	» 290 50	
» 186 55	» 113 35	» 12434 15	» 1133 50	
» 76 27	» 86 51	» 6032 53	» 865 12⁵	
f 12086 64	f 9751 12⁵	f 634215 30	f 97511 35⁵	

GEWEST.	SCHOLEN.	UITGAVEN											
		Traktementen van het onderwijzend personeel.						Onderhoud van meubilair.			Schrijfbehoeften voo gratis leerlingen.		
		Onderwijzers of onderwijzeressen.		Bedrag.		Totaal per school.							
		Per transport....	f	—.—	f	598365	50	f	8715	50	f	5298	53¹
Japara.....	Koedoes.....	2e kl.....	f	3600.—									
		3e »	»	2625.—									
		hulponderwijzeres	»	1500.—									
		bediende.....	»	90.—									
					»	7815	—	»	100	—	»	34	25
	Djoewana.....	2e kl.....	f	4500.—									
		3e kl.....	»	875.—									
		tijd. hulponderw.	»	625.—									
		bediende.....	»	90.—									
					»	6090	—	»	37	—	»	28	25
Rembang ..	Hoofdplaats.....	1e kl.....	f	6000.—									
		2e »	»	3000.—									
		hulponderwijzeres	»	1550.—									
		bediende.....	»	90.—									
					»	10640	—	»	25	—	»	83	25
	Toeban.....	2e kl.....	f	3475.—									
		3e »	»	1900.—									
		bediende.....	»	90.—									
					»	5465	—		—		»	28	50
	Bodjonegoro	2e kl.....	f	4800.—									
		3e »	»	1500.—									
		hulponderwijzeres	»	1550.—									
		bediende.....	»	90.—									
					»	7940	—	»	105	—	»	34	—
Banjoemas..	Banjoemas (1).....	1e kl.....	f	3150.—									
		2e »	»	4800.—									
		3e »	»	625.—									
		hulponderwijzeres	»	2005.—									
		bediende.....	»	90.—									
					»	10670	—	»	110	—	»	80	75
	Bandjarnegara.....	2e kl.....	f	4200.—									
		3e »	»	1000.—									
		tijd. hulponderw.	»	500.—									
		bediende.....	»	90.—									
					»	5790	—	»	200	—	»	27	50
	Tjilatjap.....	2e kl.....	f	3700.—									
		3e »	»	1900.—									
		hulponderwijzeres	»	375.—									
		Transporteeren...	f	5975.—	f	652775	50	f	9290	50	f	5615	03¹

Leermiddelen en prijzen.	10 pct. aandeel schoolgelden.	Totaal.	Ontvangen schoolgelden.	TOELICHTINGEN.
ƒ 12086 64	ƒ 9751 12⁵	ƒ 634215 30	ƒ 97511 35⁵	
» 230 38	» 97 02⁵	» 8276 65⁵	» 970 25	
» 68 64⁵	» 44 85	» 6268 74⁵	» 448 50	
» 149 74	» 106 21	» 11004 20	» 1062 12⁵	
» 53 86	» 53 73	» 5601 09	» 537 26	
» 116 13	» 134 16	» 8329 29	» 1341 62⁵	(1) Met 1 Juni 1890 verheven tot 1e klasse school.
» 104 24	» 142 29	» 11107 28	» 1422 87⁶	
» 128 15⁵	» 174 84	» 6320 49⁵	» 1748 40	
ƒ 12937 79	ƒ 10504 23	ƒ 691123 05⁵	ƒ 105042 39	

GEWEST.	SCHOLEN.	UITGAVEN											
		Traktementen van het onderwijzend personeel.						Onderhond van meubilair.			Schrijfbehoeften voo gratis leerlingen.		
		Onderwijzers of onderwijzeressen.		Bedrag.		Totaal per school.							
		Per transport ...	f	5975.—	f	652775	50	f	9290	50	f	5615	03[5]
Banjoemas..	Tjilatjap.....	bediende.....	»	90.—									
					»	6065	—	»	35	—	»	34	—
	Poerbolinggo (1)...	2e kl.....	f	2800.—									
		3e »	»	250.—									
		hulponderwijzeres	»	1050.—									
		bediende.....	»	52.50									
					»	4152	50	»	30	—	»	10	25
Bagelen....	Poerworedjo.....	1e kl.....	f	6075.—									
		2e »	»	4200.—									
		3e »	»	1575.—									
		hulponderwijzeres	»	1700.—									
		bediende.....	»	90.—									
					»	13640	—	»	25	—	»	47	75
	Meisjesschool	2e kl.....	f	4200.—									
		hulponderwijzeres	»	1500.—									
		bediende	»	90.—									
					»	5790	—	»	48	—	»	97	70
	Wonosobo.....	2e kl.....	f	4300.—									
		3e »	»	1825.—									
		bediende.....	»	90.—									
					»	6215	—	»	45	—	»	10	—
	Keboemen.....	2e kl.....	f	4200.—									
		tijd. hulponderw.	»	1500.—									
		bediende.....	»	90.									
					»	5790	—		—		»	8	75
	Gombong	2e kl.....	f	3600.—									
	2e school.....	hulponderwijzeres	»	420.—									
		3e kl.....	»	1250.—									
		bediende.....	»	90.—									
					»	5360	—	»	25	—	»	51	75
	Gombong	1e kl	f	6600 —									
	Pupillenschool.....	2e »	»	2725.—									
		3e »	»	1500.—									
		3e »	»	1500.—									
		3e »	»	1500 —									
		3e »	»	1500.—									
		3e »	»	2000.—									
		3e »	»	2100.—									
		Transporteeren...	f	19425.—	f	699788	—	f	9498	50	f	5875	23[5]

Leermiddelen en prijzen.	10 pct. aandeel schoolgelden.	Totaal.	Ontvangen schoolgelden.	TOELICHTINGEN.
ƒ 12937 79	ƒ 10504 23	ƒ 691125 05⁵	ƒ 105042 39	
» 109 14⁵	» 93 22	» 6336 36⁵	» 932 16⁵	(1) Tijdelijk gesloten 11 Juli 1890.
» 13 76	» 44 45	» 4250 96	» 444 50	
» 170 72⁵	» 342 73	» 14226 20⁵	» 3427 26⁵	
» 52 95	» 108 75	» 6097 40	» 1087 50	
» 140 15	» 180 17⁵	» 6590 32⁵	» 1801 75	
» 47 21	» 173 31	» 6019 27	» 1733 12⁵	
» 49 17	» 108 67⁵	» 5594 59⁵	» 1086 75	
ƒ 13520 90	ƒ 11555 54	ƒ 740238 17⁵	ƒ 115555 44⁵	

GEWEST.	SCHOLEN.	UITGAVEN.											
		Traktementen van het onderwijzend personeel.						Onderhoud van meubilair.			Schrijfbehoeften voor gratis leerlingen.		
		Onderwijzers of onderwijzeressen.		Bedrag.		Totaal per school.							
		Per transport....		*f* 19425.—		*f* 699788	—	*f* 9498	50		*f* 5875	23[5]	
Bagelen....	Gombong..... ..	3e »		» 1575.—									
	Pupillenschool.....	3e »		» 375.—									
		tijd. 3e kl.....		» 1500.—									
		bediende.....		» 90.—									
						» 22965	—	» 521	—		—	—	
	Koetoardjo (1).....	2e kl.....		*f* 1500.—									
		3e »		» 500.—									
		bediende.....		» 37.50									
						» 2037	50	» 158	—		» 6	—	
Kedoe.....	Magelang.....	1e kl.....		*f* 5900.—									
	Gemengde school..	2e »		» 3300.—									
		3e »		» 1900.—									
		hulponderwijzeres		» 1625.—									
		» .		» 1550.—									
		bediende.....		» 90.—									
						» 14365	—	» 182	—		» 59	70	
	Meisjesschool	2e kl.....		*f* 3300.—									
		hulponderwijzeres		» 2820.—									
		bediende.....		» 90.—									
						» 6210	—	» 100	—		» 123	35	
Djokjakarta.	Hoofdplaats.....	1e kl.....		*f* 6600.—									
	1e school.....	2e »		» 3000.—									
		3e »		» 1500.—									
		hulponderwijzeres		» 1500.—									
		»		» 1750.—									
		»		» 150.—									
		tijd. hulponderw.		» 1375.—									
		» »		» 750.—									
		bediende.....		» 90.—									
						» 16715	—	» 25	—		» 12	60	
	2e school.....	1e kl.....		*f* 6600.—									
		2e »		» 4800.—									
		3e »		» 1500.—									
		tijd. 3e kl.....		» 1500.—									
		hulponderwijzeres		» 1525.—									
		bediende.....		» 90.—									
						» 16015	—	» 305	—		» 129	25	
		Transporteeren.....				*f* 778095	50	*f* 10789	50		*f* 6206	13[5]	

Leermiddelen en prijzen.	10 pct. aandeel schoolgelden.	Totaal.	Ontvangen schoolgelden.	TOELICHTINGEN.
f 13520 90	f 11555 54	f 740238 17⁵	f 115555 44⁵	
» 285 40	— —	» 23771 40	— —	(¹) Geopend 1 Augustus 1890.
» 83 25	» 32 60	» 2317 35	» 326 —	
» 140 02⁵	» 344 15	» 15090 87⁵	» 3441 53	
» 45 03⁵	» 127 25	» 6605 63⁵	» 1272 50	
» 209 56	» 588 15	» 17550 31	» 5881 50	
» 437 19⁵	» 222 85	» 17109 29⁵	» 2228 50	
f 14721 36⁵	» 12870 54	f 822683 04	f 128705 47⁵	

GEWEST.	SCHOLEN.	UITGAVEN. Traktementen van het onderwijzend personeel. Onderwijzers of onderwijzeressen.	Bedrag.	Totaal per school.	Onderhoud van meubilair.	Schrijfbehoeften voor gratis leerlingen.
		Per transport.....		f 778095 50	f 10789 50	f 6206 13⁵
Djokjakarta.	Meisjesschool.....	1e kl.....	f 4200.—			
		2e »	» 2400.—			
		hulponderwijzeres	» 2170.—			
		tijd. » .	» 1375.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 10235 —	» 35 —	» 207 36
Soerakarta .	Hoofdplaats.....	1e kl.....	f 6600.—			
	1e school.....	2e »	» 3200.—			
		3e »	» 1500.—			
		hulponderwijzeres	» 2000.—			
		bediende	» 90.—			
				» 13390 —	» 125 —	» 5 80
	2e school	1e kl.....	f 5500.—			
		2e »	» 3350.—			
		3e »	» 2700.—			
		hulponderwijzeres	» 1700.—			
		tijd. » .	» 1500.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 15140 —	» 78 50	» 146 50
	3e school	1e kl.....	f 5400.—			
		2e »	» 3900.—			
		3e »	» 125.—			
		hulponderwijzeres	» 2100.—			
		»	» 1925.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 13540 —	» 25 —	» 55 75
	Meisjesschool.....	1e kl.....	f 4800.—			
		2e kl.....	» 2400.—			
		hulponderwijzeres	» 2340.—			
		tijd. » .	» 1500.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 11130 —	— —	» 315 —
	Klatten.....	1e kl.....	f 5650.—			
		2e »	» 4450.—			
		hulponderwijzeres	» 2340.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 12530 —	» 100 —	» 74 25
		Transporteeren.....		f 854060 50	f 11153 —	f 7010 79⁵

Leermiddelen en prijzen.	10 pct. aandeel schoolgelden.	Totaal.	Ontvangen schoolgelden.	TOELICHTINGEN.
ƒ 14721 36⁵	ƒ 12870 54	ƒ 822683 04	ƒ 128705 47⁵	
» 220 65	» 213 44	» 10911 45	» 2134 37⁵	
» 151 48⁵	» 248 19	» 13920 47⁵	» 2481 87⁵	
» 542 01	» 16 49	» 15923 50	» 164 87⁵	
» 366 46	» 231 77⁵	» 14218 98⁵	» 2317 75	
» 184 77	» 165 62⁵	» 11795 39⁵	» 1656 25	
» 149 68	» 30 14	» 12884 07	» 301 42⁵	
ƒ 16336 42	ƒ 13776 20	ƒ 902336 91⁵	ƒ 137762 02⁵	

GEWEST.	SCHOLEN.	UITGAVEN.											
		Traktementen van het onderwijzend personeel.						Onderhoud van meubilair.			Schrijfbehoeften voor gratis leerlingen.		
		Onderwijzers of onderwijzeressen.		Bedrag.		Totaal per school.							
		Per transport.....				ƒ 854060	50	ƒ 11153	—		ƒ 7010	79	[5]
Soerakarta..	Bojolali.....	2e kl.....	ƒ	4500.—									
		3e »	»	1500.—									
		tijd. hulponderw.	»	1125.—									
		bediende.....	»	90.—									
						» 7590	—	» 100	—		» 106	75	
Madioen....	Hoofdplaats.....	1e kl.....	ƒ	6000.—									
	Gemengde school..	2e »	»	4650.—									
		3e »	»	675.—									
		hulponderwijzeres	»	2100.—									
		tijd. » .	»	875.—									
		bediende.....	»	90.—									
						» 14390	—	» 25	—		» 86	25	
	Meisjesschool [1]...	2e kl.....	ƒ	1550.—									
		hulponderwijzeres	»	625.—									
		bediende.....	»	37.50									
						» 2162	50	[2] 656	—		» 64	90	
	Ngawi.....	2e kl.....	ƒ	4750.—									
		3e »	»	1500.—									
		hulponderwijzeres	»	2100.—									
		bediende.....	»	90.—									
						» 8440	—	» 100	—		» 59	50	
	Patjitan [3].....	2e kl.....	ƒ	2450.—									
		bediende	»	52.50									
						» 2502	50	» 65	—		» 14	25	
Kediri.....	Hoofdplaats.....	1e kl.....	ƒ	6600.—									
		2e »	»	4000.—									
		hulponderwijzeres	»	2220.—									
		.	»	1500.—									
		bediende.....	ƒ	90.—									
						» 14410	—	» 25	—		» 77	25	
	Blitar.....	1e kl.....	ƒ	5950.—									
	Gemengde school..	2e »	»	4450.—									
		3e »	»	1000.—									
		tijd. hulponderw..	»	1500.—									
		bediende.....	»	90.—									
						» 12990	—	» 135	—		» 69	75	
	Meisjesschool [4]...	2e kl.....	ƒ	1625.—									
		tijd. hulponderw.	»	500.—									
		Transporteeren...	ƒ	2125.—		ƒ 916545	50	ƒ 12259	—		ƒ 7489	44	[5]

Leermiddelen en prijzen.	10 pct. aandeel schoolgelden.	Totaal.	Ontvangen schoolgelden.	TOELICHTINGEN.
ƒ 16356 42	ƒ 15776 20	ƒ 902536 91⁵	ƒ 137762 02⁵	
» 130 95⁵	» 46 55	» 7974 25⁵	» 465 50	
» 238 67	» 226 91	» 14966 83	» 2269 12⁵	(¹) Geopend 1 Augustus 1890.
» 288 94	» 36 19	» 3208 53	» 361 87⁵	(²) Eerste inrichting.
» 136 95⁵	» 189 96	» 8926 41⁵	» 1899 62⁵	(³) Tijdelijk gesloten 26 Juni 1890.
» 28 66	» 54 99	» 2665 40	» 549 87⁵	
» 66 63	» 201 47⁵	» 14780 35⁵	» 2014 75	
» 270 86	» 127 50	» 13593 11	» 1275 —	(⁴) Geopend 1 Augustus 1890.
ƒ 17498 09	ƒ 14659 77⁵	ƒ 968451 81	ƒ 146597 77⁵	

GEWEST.	SCHOLEN.	UITGAVEN. Traktementen van het onderwijzend personeel. Onderwijzers of onderwijzeressen.	Bedrag.	Totaal per school.	Onderhoud van meubilair.	Schrijfbehoeften voor gratis leerlingen.
Kediri.....	Meisjesschool.....	Per transport....	*f* 2125.—	*f* 916545 50	*f* 12259 —	*f* 7489 44[5]
		bediende.....	» 37.50			
				» 2162 50	» (1) 333 —	» 49 85
	Toeloeng Agoeng..	2e kl.....	*f* 3900.—			
		3e »	» 1500.—			
		hulponderwijzeres	» 2340.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 7830 —	» 50 —	» 41 75
	Ngandjoek.....	2e kl.....	*f* 4450.—			
		tijd. 3e kl.....	» 875.—			
		hulponderwijzeres	» 1050.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 6465 —	» 50 —	» 17 25
Z.- en Oos-	Bandjermasin.....	1e kl.....	*f* 5850.—			
ter-Afdeeling	Gemengde school..	2e »	» 3000.—			
van Borneo..		3e »	» 1600.—			
		hulponderwijzeres	» 2520.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 13060 -	» 190 —	» 74 65
	Meisjesschool.....	2e kl.....	*f* 3600.—			
		hulponderwijzeres	» 1500.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 5190 —	» 79 44	» 135 85

3de Inspectie-

Soerabaja..	Hoofdplaats.....	1e kl.....	*f* 5650.—			
	1e school A.....	2e »	» 3000.—			
		3e »	» 1250.—			
		hulponderwijzeres	» 2220.—			
		» .	» 1625.—			
		bediende.....	» 90.—			
				f 13835 —	— —	*f* 8 80
	1e school B.....	1e kl.....	*f* 6000.—			
		2e »	» 4600.—			
		Transporteeren..	*f* 10600.—	*f* 965088 --	*f* 12961 44	*f* 7817 59[5]

Leermiddelen en prijzen.	10 pct. aandeel schoolgelden.	Totaal.	Ontvangen schoolgelden.	TOELICHTINGEN.
ƒ 17498 03	ƒ 14659 77⅝	ƒ 968451 81	ƒ 146597 77⅝	
» 257 57	» 23 50	» 2826 42	» 235 —	(1) Eerste inrichting.
» 106 30	» 112 16	» 8140 21½	» 1121 62½	
» 53 89	» 110 39	» 6696 53	» 1103 87½	
» 223 82	» 154 76	» 13703 23	» 1547 62½	
» 134 41½	» 96 15	» 5635 85½	» 961 50	

afdeeling.

ƒ 179 04½	» 321 51	ƒ 14344 55½	ƒ 3215 12½
ƒ 18453 13½	ƒ 15478 24½	ƒ 1019798 41½	ƒ 154782 52½

GEWEST.	SCHOLEN.	UITGAVEN. Traktementen van het onderwijzend personeel. Onderwijzers of onderwijzeressen.	Bedrag.	Totaal per school.	Onderhoud van meubilair.	Schrijfbehoeften voor gratis leerlingen.
		Per transport....	*f* 10600.—	*f* 965088—	*f* 12961 44	*f* 7817 59[5]
Soerabaja..	1e school B.....	3e kl.....	» 1500.—			
		3e »	» 1375.—			
		tijd. hulponderw.	» 1500.—			
		» »	» 125.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 15190—	» 300—	» 2 60
	2e school.....	1e kl.....	*f* 5400.—			
		2e »	» 3700.—			
		5e »	» 1575.—			
		3e »	» 2400.—			
		3e »	» 1500.—			
		hulponderwijzeres	» 1500.—			
		tijd. » .	» 500.—			
		bediende.....	» 90.-			
				» 16665—	» 315—	» 92 50
	3e school.....	1e kl.....	*f* 6600—			
		2e »	» 3725.—			
		3e »	» 1400—			
		hulponderwijzeres	» 1675.—			
		tijd. » .	» 1125.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 14615—	» 82—	» 76 25
	4e school.....	1e kl.....	*f* 6000.—			
		2e »	» 3175.—			
		3e »	» 2700.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 11965—	» 40—	» 33—
	5e school.....	1e kl.....	*f* 6600.—			
		2e »	» 3150.—			
		hulponderwijzeres	» 2940.—			
		» .	» 1400.—			
		tijd. » .	» 625.—			
		bediende.....	» 90.—			
				» 14805—	» 75—	» 120 25
	1e meisjesschool...	1e kl.....	*f* 4800.—			
		2e »	» 3450.—			
		Transporteeren...	*f* 8250.—	*f* 1038328—	*f* 13773 44	*f* 8142 19[5]

Leermiddelen en prijzen.	10 pct. aandeel schoolgelden.	Totaal	Ontvangen schoolgelden.	TOELICHTINGEN.
f 18433 13⁵	*f* 15478 24⁵	*f* 1019798 41⁵	*f* 154782 52⁵	
» 195 49⁵	» 738 51	» 16426 60⁵	» 7385 12⁵	
» 412 13	» 99 55	» 17584 18	» 995 50	
» 276 30	» 194 01	» 15243 56	» 1940 12⁵	
» 199 32	» 86 27⁵	» 12323 59⁵	» 862 75	
» 104 72⁵	» 26 55	» 15131 52⁵	» 265 50	
f 19641 10⁵	*f* 16623 14	*f* 1096507 88	*f* 166231 52⁵	

GEWEST.	SCHOLEN.	UITGAVEN.											
		Traktementen van het onderwijzend personeel.						Onderhoud van meubilair.			Schrijfbehoeften voor gratis leerlingen.		
		Onderwijzers of onderwijzeressen.		Bedrag.		Totaal per school.							
		Per transport....	*f*	8250.—	*f*	1038328	—	*f*	13775	44	*f*	8142	19[5]
Soerabaja...	1e meisjesschool...	hulponderwijzeres	»	1800.—									
		tijd. »	»	1500.—									
		» »	»	1500.—									
		bediende.....	»	90.—									
	2e meisjesschool...	1e kl.....	*f*	4800.—	»	13140	—	»	122	—	»	5	60
		2e »	»	3800.—									
		hulponderwijzeres	»	2795.—									
		bediende.....	»	90.—									
	Grissee.....	2e kl	*f*	3900.—	»	11485	—		—	—	»	402	—
		3e »	»	1950 —									
		bediende.....	»	90.—									
	Modjokerto.....	1e kl.....	*f*	6400.—	»	5940	—	»	50	—	»	39	—
		2e »	»	3150.—									
		3e »	»	250.—									
		hulponderwijzeres	»	1525.—									
		bediende.....	»	90.—									
	Sidoardjo.....	2e kl.....	*f*	3775.—	»	11415	—	»	40	—	»	57	25
		3e »	»	1250.—									
		hulponderwijzeres	»	1500.—									
		bediende.....	»	90.—									
	Djombang (1).....	2e kl.....	*f*	1925.—	»	6615	—	»	50	—	»	32	25
		bediende	»	37.50									
Madoera...	Pamekassan	2e kl.....	*f*	4800.—	»	1962	50	» (2)	145	—	»	0	50
		3e »	»	375.—									
		tijd. 3e kl.....	»	1125.—									
		bediende.....	»	90.—									
	Bangkalan.....	2e kl.....	*f*	4400.—	»	6390	—	»	115	50	»	37	25
		bediende.....	»	90.—									
	Soemenep.....	2e kl.....	*f*	4200.—	»	4490	—		—	—	»	17	25
		3e »	»	1500.—									
		Transporteeren...	*f*	5700.—	*f*	1099765	50	*f*	14295	94	*f*	8733	29[5]

Leermiddelen en prijzen.	10 pct. aandeel schoolgelden.	Totaal.	Ontvangen schoolgelden.	TOELICHTINGEN.
ƒ 19641 10⁵	ƒ 16625 14	ƒ 1096507 88	ƒ 166231 52⁵	
» 241 23	» 475 39	» 13984 22	» 4753 87⁵	
» 318 91	» 9 —	» 12214 91	» 90 —	
» 164 42⁵	» 58 47⁵	» 6251 90	» 584 75	
» 231 83⁵	» 93 25	» 11837 33⁵	» 932 50	
» 127 51	» 96 77⁵	» 6921 53⁵	» 967 75	(¹) Geopend 1 Augustus 1890.
» 27 21	» 14 65	» 2149 86	» 146 50	(²) Eerste inrichting.
» 75 05⁵	» 98 37⁵	» 6716 18	» 983 75	
» 71 04⁵	» 51 09	» 4629 38⁵	» 510 87⁵	
ƒ 20898 32⁵	ƒ 17520 14⁵	ƒ 1161213 20⁵	ƒ 175201 52⁵	

GEWEST.	SCHOLEN.	UITGAVEN.											
		Traktementen van het onderwijzend personeel.						Onderhoud van meubilair.			Schrijfbehoeften voor gratis leerlingen.		
		Onderwijzers of onderwijzeressen.		Bedrag.		Totaal per school.							
		Per transport....	*f*	5700.—	*f*	1099765	50	*f*	14295	94	*f*	8733	29[5]
Madoera ...	Soemenep.....	bediende.....	»	90.—									
					»	5790	—		—	—	»	38	55
Pasoeroean .	Pasoeroean	1e kl.....	*f*	5400.—									
	Gemengde school..	2e »	»	3450.—									
		hulponderwijzeres.	»	2100.—									
		» .	»	1725.—									
		bediende	»	90.—									
					»	12765	—	»	97	50	»	100	40
	Meisjesschool.....	2e kl.....	*f*	3400.—									
		hulponderwijzeres	»	1800.—									
		tijd. »	»	1375.—									
		bediende.....	»	90.—									
					»	6665	—	»	270	—	»	207	30
	Malang.....	1e kl.....	*f*	6200.—									
	Gemengde school..	2e »	»	2800.—									
		3e »	»	1475.—									
		hulponderwijzeres	»	2640.—									
		bediende.....	»	90.—									
					»	13205	—		—	—	»	35	10
	Meisjesschool.....	2e kl.....	*f*	3750.—									
		hulponderwijzeres	»	1800.—									
		bediende.....	»	90.—									
					»	5640	—	»	47	50	»	115	—
	Lawang.....	2e kl.....	*f*	3000.—									
		3e »	»	300.—									
		tijd. hulponderw.	»	1250.—									
		bediende.....	»	90.—									
					»	4640	—	»	112	—	»	14	—
	Bangil.....	2e kl.....	*f*	4800.—									
		hulponderwijzeres	»	2100.—									
		bediende.....	»	90.—									
					»	6990	—		—	—	»	42	75
Probolinggo.	Probolinggo	1e kl.....	*f*	6000.—									
	1e school.....	2e »	»	4350.—									
		3e »	»	975.—									
		hulponderwijzeres	»	750.—									
		»	»	1425.—									
		Transporteeren...	*f*	13500.—	*f*	1155460	50	*f*	14822	94	*f*	9286	39[5]

Leermiddelen en prijzen.	10 pct. aandeel schoolgelden.	Totaal.	Ontvangen schoolgelden.	TOELICHTINGEN.
f 20898 32⁵	*f* 17520 14⁵	*f* 1161213 20⁵	*f* 175201 52⁵	
» 91 07	» 43 27⁵	» 5962 89⁵	» 432 75	
» 354 78	» 161 46	» 13479 14	» 1614 62⁵	
» 141 27	» 104 44	» 7388 01	» 1044 37⁵	
» 312 31⁵	» 234 67⁵	» 13787 09	» 2346 75	
» 117 07	» 156 44	» 6076 01	» 1564 37	
» 63 66	» 71 64	» 4901 30	» 716 37⁵	
» 131 67⁵	» 26 14	» 7190 56⁵	» 261 37⁵	
f 22110 16⁵	*f* 18318 21⁵	*f* 1219998 21⁵	*f* 183182 14⁵	

GEWEST.	SCHOLEN.	UITGAVEN.									
		Traktementen van het onderwijzend personeel.						Onderhoud van meubilair.		Schrijfbehoeften voor gratis leerlingen.	
		Onderwijzers of onderwijzeressen.	Bedrag.		Totaal per school.						
		Per transport....	ƒ	13500.—	ƒ 1155460	50		ƒ 14822	94	ƒ 9286	39⁵
Probolinggo.	Probolinggo.....										
	1e school.....	bediende.....	»	90.—							
					» 13590	—		—	—	» 21	30
	2e school.....	2e kl.....	ƒ	4800.—							
		3e »	»	1500.—							
		bediende.....	»	90.—							
					» 6390	—		» 25		» 38	25
	Meisjesschool.....	2e kl.....	ƒ	3450.—							
		tijd. hulponderw.	»	1500.—							
		bediende.....	»	90.—							
					» 5040	—		—	—	» 46	80
	Kraksaan (1).....	2e kl.....	ƒ	1550.—							
		3e »	»	250.—							
		bediende.....	»	30.—							
					» 1830	—		—	—	» 6	—
	Loemadjang.....	2e kl.....	»	4800.—							
		tijd. hulponderw.	»	1500.—							
		bediende.....	»	90.—							
					» 6390	—		» 65	—	» 8	75
Besoeki....	Besoeki.....	2e kl.....	ƒ	4650.—							
		3e »	»	875.—							
		hulponderwijzeres	»	750.—							
		bediende.....	»	90.—							
					» 6365	—		» 25	—	» 10	25
	Sitoebondo.....	2e kl.....	ƒ	3650.—							
		3e »	»	1500.—							
		bediende.....	»	90.—							
					» 5240	—		» 45	—	» 32	50
	Bondowoso.....	2e kl.....	ƒ	4800.—							
		3e »	»	1500.—							
		bediende.....	»	90.—							
					» 6390	—		» 110	—	» 13	50
	Djember.....	2e kl.....	ƒ	4200.—							
		3e »	»	725.—							
		tijd. hulponderw.	»	875.—							
		bediende.....	»	90.—							
					» 5890	—		» 10	—	» 2	50
	Banjoewangi.....	2e kl.....	ƒ	6000.—							
		3e »	»	1200.—							
		Transporteeren..	ƒ	7200.—	ƒ 1212585	50		ƒ 15102	94	ƒ 9466	24⁵

Leermiddelen en prijzen.	10 pct. aandeel schoolgelden.	Totaal.	Ontvangen schoolgelden.	TOELICHTINGEN.
ƒ 22110 16⁵	ƒ 18518 21⁵	ƒ 1219998 21⁵	ƒ 185182 14⁵	
» 121 19⁵	» 273 29	» 14005 78⁵	» 2732 87⁵	
» 222 04⁵	» 12 16	» 6687 45⁵	» 121 62⁵	
» 51 45	» 97 12⁵	» 5235 37⁵	» 971 25	(1) Tijdelijk gesloten 17 April 1890.
» 68 87	» 7 55	» 1912 42	» 75 50	
» 50 08	» 62 39	» 6576 22	» 623 87⁵	
» 22 92	» 51 45	» 6474 62	» 514 50	
» 110 80⁵	» 101 14	» 5529 44⁵	» 1011 39	
» 33 38⁵	» 50 92⁵	» 6597 81	» 509 25	
» 36 37⁵	» 55 31	» 5994 18⁵	» 553 12⁵	
ƒ 22827 29	ƒ 19029 53⁵	ƒ 1279011 53	ƒ 190295 53⁵	

GEWEST.	SCHOLEN.	UITGAVEN								
		Traktementen van het onderwijzend personeel.						Onderhoud van meubilair.		Schrijfbehoeften voor gratis leerlingen.	
		Onderwijzers of onderwijzeressen.		Bedrag.		Totaal per school.					
		Per transport....	*f*	7200	—	*f* 1212585	50	*f* 15102	94	*f* 9466	24
Besoeki....	Banjoewangi.....	tijd. hulponderw.	»	500.	—						
		bediende.....	»	90.	—						
						» 7790	—	—	—	» 34	25
Celebes en	Makasser.....	1e kl.....	*f*	6000.	—						
Onderhoorigheden.....	1e school.....	2e »	»	3450.	—						
		3e »	»	1800.	—						
		hulponderwijzeres	»	2050.	—						
		bediende.....	»	90.	—						
						» 13390	—	» 164	—	—	—
	2e school.....	1e kl.....	*f*	6050.	—						
		2e »	»	3000.	—						
		3e »	»	1500.	—						
		hulponderwijzeres	»	1700.	—						
		bediende.....	»	90.	—						
						» 12340	—	» 62	50	» 102	75
	Meisjesschool.....	2e kl.....	*f*	3000.	—						
		hulponderwijzeres	»	1450.	—						
		bediende.....	»	90.	—						
						» 4540	—	» 40	—	» 189	15
	Maros.....	2e kl.....	*f*	4450.	—						
		tijd. 3e kl.....	»	1500.	—						
		bediende.....	»	90.	—						
						» 6040	—	» 40	—	» 32	—
	Bonthain.....	2e kl.....	*f*	5400.	—						
		3e »	»	1500.	—						
		bediende.....	»	90.	—						
						» 6990	—	» 25	—	» 54	50
	Boeloecomba.....	2e kl.....	*f*	4500.	—						
		tijd. 3e kl.....	»	1500.	—						
		bediende.....	»	90.	—						
						» 6090	—	» 90	—	» 62	50
Menado....	Menado.....	1e kl.....	*f*	5950.	—						
	Gemengde school..	2e »	»	4000.	—						
		3e »	»	1800.	—						
		3e »	»	4075.	—						
		hulponderwijzeres	»	1675.	—						
		bediende.....	»	90.	—						
						» 17590	—	» 55	—	» 60	—
		Transporteeren.....				*f* 1287355	50	*f* 15579	44	*f* 10001	39

Leermiddelen en prijzen.	10 pct. aandeel schoolgelden.	Totaal.	Ontvangen schoolgelden.	TOELICHTINGEN.
f 22827 29	*f* 19029 53⁵	*f* 1279011 53	*f* 190295 53⁵	
» 83 28	» 75 94	» 7983 47	» 759 37⁵	
» 25 22	» 377 94	» 13957 16	» 3779 37⁵	
» 61 76	» 97 20	» 12664 21	» 972 —	
» 172 25	» 38 50	» 4979 90	» 385 02⁵	
» 36 05	» 25 87⁵	» 6173 92⁵	» 258 75	
» 69 14	» 32 10	» 7170 74	» 321 —	
» 93 08	» 17 92⁵	» 6353 50⁵	» 179 25	
» 186 27	» 312 20	» 18203 47	» 3122 —	
f 23554 34	*f* 20007 23⁵	*f* 1356497 91	*f* 200072 31	

GEWEST.	SCHOLEN.	UITGAVEN.											
		Traktementen van het onderwijzend personeel.						Onderhoud van meubilair.			Schrijfbehoeften voor gratis leerlingen.		
		Onderwijzers of onderwijzeressen.		Bedrag.		Totaal per school.							
		Per transport.....				ƒ 1287355	50	ƒ 15579	44		ƒ 10001	39	½
Menado....	Meisjesschool	2e kl.....	ƒ	3600	—								
		hulponderwijzeres	»	2025	—								
		bediende.....	»	90	—								
						» 5715	—	» 722	50		» 184	—	
	Tondano	2e kl.....	ƒ	3000	—								
		3e »	»	1500	—								
		bediende.....	»	90	—								
						» 4590	—	» 130	—		» 23	25	
	Amoerang.....	2e kl.....	ƒ	3900	—								
		3e »	»	2225	—								
		bediende.....	»	90	—								
						» 6215	—	—		—	» 28	50	
	Gorontalo.....	2e kl.....	ƒ	3550	—								
		3e »	»	1500	—								
		bediende.....	»	90	—								
						» 5140	—	» 7	50		» 9	—	
Amboina...	Amboina.....	1e kl.....	ƒ	6300	—								
	Gemengde school..	2e »	»	3300	—								
		3e »	»	2100	—								
		3e »	»	1800	—								
		hulponderwijzeres	»	2100	—								
		bediende.....	»	90	—								
						» 17690	—	» 228	—		» 156	—	
	Meisjesschool	2e kl.....	ƒ	3300	—								
		hulponderwijzeres	»	1575	—								
		bediende.....	»	90	—								
						» 4965	—	—		—	» 111	60	
	Saparoea.....	2e kl.....	ƒ	5700	—								
		3e »	»	1700	—								
		bediende.....	»	90	—								
						» 7490	—	» 65	—		» 56	25	
	Banda.....	1e kl.....	ƒ	5750	—								
	Gemengde school..	2e »	»	3000	—								
		3e »	»	1650	—								
		3e »	»	625	—								
		bediende.....	»	90	—								
						» 11115	—	» 55	—		» 23	50	
		Transporteeren.....				ƒ 1350275	50	ƒ 16787	44		ƒ 10593	49	½

Leermiddelen en prijzen.	10 pct. aandeel schoolgelden.	Totaal.	Ontvangen schoolgelden.	TOELICHTINGEN.
f 23354 34	*f* 20007 23⅝	*f* 1356497 91	*f* 200072 31	
» 33 70	» 29 77⅝	» 6684 97⅝	» 297 75	
» 17 70	» 204 67⅝	» 4965 62⅝	» 2046 75	
» 44 98	» 179 42⅝	» 6467 90⅝	» 1794 25	
» 48 51	» 145 01	» 5350 02	» 1450 12⅝	
» 121 10	» 234 24	» 18429 34	» 2342 37⅝	
» 54 37	» 109 54	» 5240 51	» 1095 37⅝	
» 54 17	» 85 65	» 7751 07	» 856 50	
» 125 06	» 222 67⅝	» 11541 23⅝	» 2226 75	
f 24053 93	*f* 21218 22⅝	*f* 1422928 59	*f* 212182 18⅝	

GEWEST.	SCHOLEN.	UITGAVEN.											
		Traktementen van het onderwijzend personeel.						Onderhoud van meubilair.			Schrijfbehoeften voor gratis leerlingen.		
		Onderwijzers of onderwijzeressen.		Bedrag.		Totaal per school.							
		Per transport.....				ƒ 1350275	50	ƒ	16787	44	ƒ	10593	49½
Amboina...	Banda.....	2e kl.....	»	3500.—									
	Meisjesschool.....	hulponderwijzeres	»	1500.—									
		tijd. » .	»	375.—									
		bediende.....	»	90.—									
						» 5265	—	»	40	—	»	63	35
Ternate....	Ternate.....	1e kl.....	ƒ	6600.—									
		2e »	»	4000.—									
		3e »	»	1625.—									
		bediende.....	»	90.—									
						» 12315	—		—	—	»	50	75
Timor.....	Koepang.....	2e kl.....	ƒ	3900.—									
		3e »	»	1500.—									
		bediende.....	»	90.—									
						» 5490	—		—	—	»	24	75
		Totaal.....				ƒ 1373345	50	ƒ	16827	44	ƒ	10732	34½

Leermiddelen en prijzen.	10 pct. aandeel schoolgelden.	Totaal.	Ontvangen schoolgelden.	TOELICHTINGEN.
ƒ 24053 93	ƒ 21218 22⁵	ƒ 142292 39	ƒ 212182 18⁵	
» 43 53	» 143 47⁵	» 5555 15⁵	» 1434 75	
» 257 35⁵	» 208 71	» 12831 81⁵	» 2087 12⁵	
» 25 04	» 64 45	» 5604 24	» 644 50	
ƒ 24397 65⁵	ƒ 21634 86	ƒ 1446937 80	ƒ 216348 56	

L^a. **A.**

Uitslag der akte-examens.

SOORT DER AKTEN VAN BEKWAAMHEID.	Batavia.		Semarang.		Soerabaja.		Padang.		Makasser.		Amboina.		Menado.		TOTAAL.		Aanmerkingen.
	Geslaagd.	Niet geslaagd.	Geslaagd.	Niet geslaagd.	Geslaagd.	Niet geslaagd.	Geslaagd.	Niet geslaagd.	Geslaagd.	Niet geslaagd.	Geslaagd.	Niet geslaagd.	Geslaagd.	Niet geslaagd.	Geslaagd.	Niet geslaagd.	
I Hoofdonderwijzer	2	6	»	1	2	»	»	»	»	»	»	»	»	»	4	7	*a*) Twee candidaten legden bij eenzelfde gelegenheid ieder twee examens af, namelijk: 1 vrouwelijke candidaat te Batavia, die voor de hulpakte en voor het Fransch slaagde en 1 mannelijke candidaat te Makasser, die voor de gymnastiek slaagde en voor het teekenen werd afgewezen. De 113 examens werden derhalve door 111 personen afgelegd.
II Hoofdonderwijzeres	1	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	1	
III Hulponderwijzer	3	5	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	3	4	
IV Hulponderwijzeressen	11	17	5	2	4	9	»	1	»	»	1	1	»	»	21	30	
V Onderwijzer in: de Fransche taal	»	1	»	»	1	1	»	»	»	»	»	»	»	»	1	2	
V Onderwijzer in: » Engelsche taal	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	1	»	
V Onderwijzer in: » Duitsche taal	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
V Onderwijzer in: » wiskunde	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
V Onderwijzer in: » landbouwkunde	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
V Onderwijzer in: » gymnastiek	»	»	1	»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	2	»	
V Onderwijzer in: het teekenen	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	1	
VI Onderwijzeres in: de Fransche taal	12	1	1	1	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	14	2	
VI Onderwijzeres in: » Engelsche taal	6	3	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	7	3	
VI Onderwijzeres in: » Duitsche taal	3	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	3	»	
VI Onderwijzeres in: » wiskunde	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	1	
VI Onderwijzeres in: » vrouwelijke handwerken	»	»	1	2	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	2	
VI Onderwijzeres in: het teekenen	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	
VI Onderwijzeres in: » rekenen	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	
TOTAAL IN 1890	38	32	8	7	9	11	»	2	2	1	2	1	»	»	59 *a*)	54 *a*)	
» » 1889	32	24	16	13	10	21	1	»	2	2	»	»	2	»	63	60	
Vermeerdering	6	8	»	»	»	»	»	2	»	»	2	1	»	»	»	»	
Vermindering	»	»	8	6	1	10	1	»	»	1	»	»	2	»	4	6	

L^e. **B.**

Getal en aard der scholen in Nederlandsch-Indië onder ultimo December 1890.

GEWESTEN.	Openbare scholen.			Gesubsidiëerde bijzondere scholen.			Niet gesubsidiëerde bijzondere scholen.			TOTAAL.		
	Gewoon lager onderwijs.	Meer uitgebreid lager onderwijs.	TOTAAL.	Gewoon lager onderwijs.	Meer uitgebreid lager onderwijs.	TOTAAL.	Gewoon lager onderwijs.	Meer uitgebreid lager onderwijs.	TOTAAL.	Gewoon lager onderwijs.	Meer uitgebreid lager onderwijs.	TOTAAL.
Bantam	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
Batavia	8	8	16	»	»	»	1	5	6	9	13	22
Krawang	2	»	2	»	»	»	»	»	»	2	»	2
Preanger-Regentschappen	4	1	5	»	»	»	»	»	»	4	1	5
Cheribon	2	1	3	»	»	»	»	»	»	2	1	3
Tegal	1	1	2	»	»	»	»	»	»	1	1	2
Pekalongan	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
Semarang	7	6	13	»	»	»	4	1	5	11	7	18
Japara	4	»	4	»	»	»	»	»	»	4	»	4
Rembang	3	»	3	»	»	»	»	»	»	3	»	3
Soerabaja	8	4	12	»	»	»	»	5	5	8	9	17
Pasoeroean	4	2	6	»	»	»	»	»	»	4	2	6
Probolinggo	2	2	4	»	»	»	»	»	»	2	2	4
Besoeki	5	»	5	»	»	»	»	»	»	5	»	5
Banjoemas	3	»	3	»	»	»	»	»	»	3	»	3
Bagelen	6	1	7	»	»	»	»	»	»	6	1	7
Kedoe	1	1	2	»	»	»	»	»	»	1	1	2
Djokjakarta	1	2	3	»	»	»	»	»	»	1	2	3
Soerakarta	4	2	6	»	»	»	»	»	»	4	2	6
Madioen	2	1	3	»	»	»	»	»	»	2	1	3
Kediri	4	1	5	»	»	»	»	»	»	4	1	5
Madoera	3	»	3	»	»	»	»	»	»	3	»	3
Atjeh en Onderhoorigheden	1	1	2	»	»	»	»	»	»	1	1	2
Sumatra's Westkust	5	2	7	»	»	»	»	1	1	5	3	8
Benkoelen	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
Palembang	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
Oostkust van Sumatra	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
Banka	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
Riouw	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
Transporteeren	87	36	123	»	»	»	5	12	17	82	48	140

GEWESTEN.	Openbare scholen.			Gesubsidiëerde bijzondere scholen.			Niet gesubsidieerde bijzondere scholen.			TOTAAL.		
	Gewoon lager onderwijs.	Meer uitgebreid lager onderwijs.	TOTAAL.	Gewoon lager onderwijs.	Meer uitgebreid lager onderwijs.	TOTAAL.	Gewoon lager onderwijs.	Meer uitgebreid lager onderwijs.	TOTAAL.	Gewoon lager onderwijs.	Meer uitgebreid lager onderwijs.	TOTAAL.
Per transport.....	87	36	123	»	»	»	5	12	17	82	48	140
Westerafdeeling van Borneo.....	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
Z. en O. afdeeling van Borneo.....	1	1	2	»	»	»	»	»	»	1	1	2
Celebes en Onderhoorigheden.....	4	2	6	»	»	»	»	»	»	4	2	6
Menado.....	4	1	5	»	»	»	»	»	»	4	1	5
Amboina.....	3	2	5	»	»	»	»	»	»	3	2	5
Ternate.....	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
Timor.....	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
TOTAAL IN 1890.....	102	42	144	»	»	»	5	12	17	107	54	161
» » 1889.....	101	40	141	»	»	»	5	11	16	106	51	157
Vermeerdering.....	1	2	3	»	»	»	»	1	1	1	3	4
Vermindering.....	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»

LA. C.

Onderwijzend personeel bij de lagere scholen in Nederlandsch-Indië onder ultimo December 1890.

GEWESTEN.	Bij de openbare scholen.						Bij de bijzondere scholen.						Bij alle lagere scholen.						AANMERKINGEN.
	Hoofdonderwijzers.	Hulponderwijzers.	Kweekelingen (mannelijke).	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzeressen.	Kweekelingen (vrouwelijke).	Hoofdonderwijzers.	Hulponderwijzers.	Kweekelingen (mannelijke).	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzeressen.	Kweekelingen (vrouwelijke).	Hoofdonderwijzers.	Hulponderwijzers.	Kweekelingen (mannelijke).	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzeressen.	Kweekelingen (vrouwelijke).	
Bantam	1	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	1	»	»	»	»	
Batavia	12	24	1	4	28	1	3	8	»	3	33	4	15	32	1	7	61	5	
Krawang	2	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	2	»	»	»	1	»	
Preanger-Regentschappen	4	3	»	1	3	»	»	»	»	»	»	»	4	3	»	1	3	»	
Cheribon	2	1	»	1	3	»	»	»	»	»	»	»	2	1	»	1	3	»	
Tegal	1	2	»	1	2	1	»	»	»	»	»	»	1	2	»	1	2	1	
Pekalongan	1	2	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	1	2	»	»	1	»	
Semarang	10	14	»	3	18	»	a) 2	1	»	3	11	2	12	15	»	6	29	2	
Japara	4	2	»	»	4	»	»	»	»	»	»	»	4	2	»	»	4	»	
Rembang	3	2	»	»	3	»	»	»	»	»	»	»	3	2	»	»	3	»	
Soerabaja	10	17	»	2	18	»	2	8	»	3	17	»	12	25	»	5	35	»	
Pasoeroean	4	4	»	2	7	»	»	»	»	»	»	»	4	4	»	2	7	»	
Probolinggo	3	2	»	1	4	1	»	»	»	»	»	»	3	2	»	1	4	1	
Besoeki	5	3	»	»	2	»	»	»	»	»	»	»	5	3	»	»	2	»	
Banjoemas	3	3	»	»	2	»	»	»	»	»	»	»	3	3	»	»	2	»	
Bagelen	6	15	»	1	3	»	»	»	»	»	»	»	6	15	»	1	3	»	
Kedoe	1	2	»	1	3	»	»	»	»	»	»	»	1	2	»	1	3	»	
Djokjakarta	2	5	»	1	8	»	»	»	»	»	»	»	2	5	»	1	8	»	
Soerakarta	5	9	»	1	8	»	»	»	»	»	»	»	5	9	»	1	8	»	
Madioen	2	2	»	1	4	»	»	»	»	»	»	»	2	2	»	1	4	»	
Kediri	4	3	»	1	6	»	»	»	»	»	»	»	4	3	»	1	6	»	
Madoera	3	2	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	3	2	»	»	»	»	
Atjeh en Onderhoorigheden.	2	3	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2	3	»	»	»	»	
Transporteeren	90	121	1	21	130	3	7	17	»	9	61	6	97	138	1	30	191	9	

a) Waarvan één waarnemend.

GEWESTEN.	Bij de openbare scholen.						Bij de bijzondere scholen.						Bij alle lagere scholen.						AANMERKINGEN.
	Hoofdonderwijzers.	Hulponderwijzers.	Kwekelingen (mannelijke).	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzeressen.	Kwekelingen (vrouwelijke).	Hoofdonderwijzers.	Hulponderwijzers.	Kwekelingen (mannelijke).	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzeressen.	Kwekelingen (vrouwelijke).	Hoofdonderwijzers.	Hulponderwijzers.	Kwekelingen (mannelijke).	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzeressen.	Kwekelingen (vrouwelijke).	
Per transport.....	90	121	1	21	130	3	7	17	»	9	61	6	97	138	1	30	191	9	
Sumatra's Westkust.....	6	7	1	1	1	»	»	»	»	1	6	»	6	7	1	2	10	»	
Benkoelen.....	1	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	1	»	»	»	»	
Palembang	1	1	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	1	1	»	»	1	»	
Oostkust van Sumatra	1	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	1	»	
Banka.....	1	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	1	»	»	»	»	
Riouw.....	1	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	1	»	»	»	»	
Westerafdeeling van Borneo.	1	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	1	»	
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	1	2	»	1	2	»	»	»	»	»	»	»	1	2	»	1	2	»	
Celebes en Onderhoorigheden.	5	7	»	1	3	»	»	»	»	»	»	»	5	7	»	1	3	»	
Menado.....	4	6	»	1	2	»	»	»	»	»	»	»	4	6	»	1	2	»	
Amboina.....	3	6	»	2	5	»	»	»	»	»	»	»	3	6	»	2	5	»	
Ternate.....	1	2	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	2	»	»	»	»	
Timor.....	1	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	1	»	»	»	»	
Totaal in 1890.. ...	117	156	2	27	149	3	7	17	»	10	67	6	124	173	2	37	216	9	
» » 1889.....	116	158	2	25	135	2	7	20	»	9	63	5	123	178	2	34	198	7	
Vermeerdering.....	1	»	»	2	14	1	»	»	»	1	4	1	1	»	»	3	18	2	
Vermindering.....	»	2	»	»	»	»	»	3	»	»	»	»	»	5	»	»	10	»	

L^e. **D.**

Nominatieve staat der inspecteurs, onderwijzers, onderwijzeressen en kweekelingen bij het openbaar lager onderwijs in Nederlandsch-Indië onder ultimo December 1890.

Inspecteurs.

W. Van der Lee, Inspecteur in de 1e afdeeling, sinds 4 Jan. 1877.
J. M. Rosskopf, » » » 2e » » 6 Mei 1880.
H. C. Van Ruijven, » » » 3e » » 5 Juli 1890.
M. A. Terwen, met verlof in Nederland.

Onderwijzers der 1e klasse. (Alphabetisch).

NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens. (a)	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
W. d'Ancona.	M. E. F. Lmk. W. Lbk.	Hoofdonderw. 2e school Salatiga.	2 April 1887
E. Asbeck Brusse.	F.	» 1e » Soerakarta.	21 Juni 1888
W. A. G. Bakker.	F. D.	» » Ternate.	16 Feb. 1887

(a) De akten van bekwaamheid en de met voldoenden uitslag afgelegde examens worden in deze kolom in volgender voege aangeduid:

F. = Fransch.
E. = Engelsch.
D. = Duitsch.
G. = Gymnastiek
Teek. = Teekenen.
W. = Wiskunde.
Lmk. = Landmeetkunde.
Ha. = Handenarbeid.
Hw. = Vrouwelijke handwerken.
J. = Javaansch.
M. = Maleisch.
S. = Soendaneesch.
L en V. = Land- en volkenkunde.
Lbk. = Landbouwkunde.
De bevoegdheid tot het geven van middelbaar onderwijs is aangeduid door (m) achter de naam van het vak, waarvoor de bevoegdheid is verkregen;
Eindex. (3 j.) of (5 j.) = Eindexamen eener H. B. school met 3-jarigen of 5-jarigen cursus.

Het bezit van de akte van bekwaamheid als hoofdonderwijzer of hoofdonderwijzeres is niet nader aangeduid, omdat de klassenverdeeling van het personeel hieronder reeds doet zien, welke onderwijzers en onderwijzeressen die akte verkregen hebben.

NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
H. W. Beck.		Hoofdonderw. school Kediri.	6 Jan. 1881
L. G. Bertsch.	Lmk. J. M.	Gedetacheerd b/h Inlandsch onderwijs.	
A. Bommel.		Hoofdonderw. school Malang.	1 April 1886
J. Van den Bos.	F.	» 1e » B Soerabaja.	12 Juni 1890
F. J. Bosch.		» 5e » Soerabaja.	14 Maart 1887
W. F. Den Broeder.	F.	» 1e » Padang.	12 Mei 1886
M. Ten Cate.		Met verlof in Nederland.	
J. J. Cleijpool.		Hoofdonderw. school Banda Neira.	11 Mei 1888
J. G. L. Ducker.	F. Lmk W. Lbk.	» » Pekalongan	14 Febr. 1890 (tijdl.)
G. J. Van Essel.		» » Banjoemas.	13 Mei 1890
J J. Fonteijn.	F. G.	» 3e » Batavia.	19 Dec. 1889
L. Franken.		» » Ambarawa.	20 April 1888
W. F. G. L. Haanstra.		» 2e » Batavia.	29 Juni »
A. Den Hamer.		» 3e » Semarang.	10 Nov. 1882
J. Van Heek.	G. W.	» » Bandjermasin.	3 Dec. 1881
J. G. Van der Heijden.	F.	Met verlof in Nederland.	
W. H. Heijtman.	F.	Hoofdonderw. 1e school Mr.-Cornelis.	6 Aug. 1888
G. Hemmes.	F. E. D.	Met verlof in Nederland.	
H. B. H. Horsker.		Hoofdonderw. school Tegal.	5 Aug. 1889
L. Hovenkamp.	G. W. Teek.	» 2e » Djokjakarta.	9 Nov. 1887
L. J. Idsinga.		» » Blitar.	16 Aug. 1889
G. Van der Kaaden.	F. E.	» 1e » Gombong.	5 » »
J. Kastelijn.	F.	» 1e » A Soerabaja.	22 Jan. »
Th. J. C. Klaar.		Met verlof in Nederland.	
D. A. P. Kok.	F. M.	Hoofdonderw. 1e school Makasser.	11 Mei 1888
G. Koldewijn.		» 3e » Soerabaja.	22 Nov. 1883
D. C. J. Kool.	F. W.	» 1e » A Batavia.	6 » 1889
L. H. Kramer.	F. E. D.	» 1e » Buitenzorg.	6 » »
D. M. Kruseman.		» 6e » Batavia.	28 Mei 1883
D. W. Lantermans.		» 2e » Buitenzorg.	5 Aug. 1889
G. Lavell.		» 4e » Batavia.	9 April »
J. Van der Lof.		» 3e » Soerakarta.	20 Jan. 1881

NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
J. J. Looijé.		Hoofdonderw. 2e school Makasser.	29 Juni 1888
R. Metelerkamp.	F. W.	» 1e » B Batavia.	19 Dec. 1889
W. Meijer.	W.	Gedetacheerd b/h Inlandsch onderwijs.	
A. Van Moerkerken.	F. E.	Hoofdonderw. school Klatten	11 Juli 1890
A. H. Nijland.	N(m).F.E.D.	» » Poerworedjo.	1 Juli »
H. G. P. Obdeijn.		» 2e » Soerakarta.	17 Juni 1889
J. Oostenbroek.		» 2e » Mr.-Cornelis.	20 April »
A. M. Overeijnder.		» » Palembang.	13 Mei 1890
G. Plantema.	F. W.	» 1e » Probolinggo.	12 Juli »
K. J. Razelius.	F. W.	Met verlof in Nederland.	
J. C. Rikkers.	F. E.	Hoofdonderw. 1e school Djokjakarta	16 Jan. 1887
L. P. C. Roskott.	M. L en V. Lbk.Lmk.W.	» » Amboina.	29 Jan. 1887
P. Schippers.		Met verlof in Nederland.	
D. G. Sigmond.	W.	» » » »	
J. W. Spekschot.	F.	Hoofdonderw. school Pasoeroean.	4 April 1889
N. Stark.		» » Modjokerto.	14 Maart 1887
W. J. Stok.	F.	» » Bandoeng.	29 Nov. 1890
B. Stoutjesdijk.	Lmk. G.	Gedetacheerd b/h Inlandsch onderwijs.	
E. G. A Taenzer.	Lmk. W.M.	Hoofdonderw. school Cheribon.	16 Feb. 1889
W. Teunissen.	W. Teek.	» » Magelang.	13 Mei 1890
J. G. Theunissen.		» » Menado.	14 Feb. »
A. C. Tjebbes.	F. E.	Met verlof in Nederland.	
J. Uhl.		Hoofdonderw. school Rembang.	4 Juni »
J. Valk.	Teek. F. G.	» 1e » B Semarang.	17 Juni 1881
H. R. A. Vechtman.	D.	» 1e » Kota-Radja.	16 Feb. 1889
P. Veen.	Lbk.	Met verlof in Nederland.	
L. H. Verhoog.	Teek.	Hoofdonderw. 2e school Semarang.	24 Maart 1890
J. Verschuil.		» 2e » Padang.	9 April 1889
C. Wegenaar.	F. Teek.	» 1e » A Semarang.	9 Feb. 1887
C. G. Wemmerslager.	G.	» » Pati.	12 Juni 1890
J. Westerbeek.	G. Teek.	» » Madioen.	21 Dec. 1887

NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
J. F. W. Winterberg.	F. D.	Hoofdonderw. 1e school Salatiga.	15 Jan. 1885
B. IJspeert.	W. G.	» 2e » Soerabaja.	6 Juli 1889
W. J. R. Zieck.		» 4e » Soerabaja.	11 Mei 1888

Onderwijzers der 2e klasse.

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
1	H. Sponhoff.		Hoofdonderw. school Banjoewangi.	6 Juli 1889
2	H. Goedhart.		» » Saparoea.	8 Maart 1890
3	W. F. Commerell.	W.	» » Pontianak.	13 Mei »
4	J. F. Den Hollander.	F. E. D.	» » Medan.	1 Aug. 1887
5	C. Van Duuren.		Met verlof in Nederland.	
6	B Japikse.	Ha. F.	Hoofdonderw. school Soekaboemi.	9 April 1889
7	H. S. Blekkink.		» » Kendal.	21 Dec. 1887
8	J. W. Te Kolsté.	G.	» 2e » Probolinggo.	13 Mei 1890
9	C. Van der Wende.	W. Lbk.	Met verlof in Nederland.	
10	C. Prins.	W.	Hoofdonderw. 5e school Batavia.	11 Nov. »
11	J. Kluiver.	F.	Gedetacheerd b/h Inlandsch onderwijs.	
12	P. M. Heijmans.	W.	Met verlof in Nederland.	
13	L. J. Westrik.		Hoofdonderw. school Bonthain.	24 Dec. 1879
14	H. J. H. Bockmeulen.	Teek. W. F. D.	1e hulponderw. » Madioen.	24 Maart 1890
15	H. Grondijs.		Hoofdonderw. school Benkoelen.	2 Mei »
16	J. W. H. Muller.	W. F. D.	» » Bondowosso.	16 Juni 1886
17	J. A. J. Vorderman.	F.	» » Loemadjang.	20 Juli »
18	W. H. A. Van Meerkerk.		» 2e » Kota-Radja.	12 Juni 1890
19	K. M. Hage.		» » Tjiandjoer.	12 Nov. »
20	S. J. H. Van Merkom.		» » Oengaran.	16 Juni 1886
21	J. Van der Woude.	G. Teek.	Met verlof in Nederland.	
22	P. Lakeman.		1e hulponderw. school Pati.	6 Juli 1889
23	G. Brinks.	G.	1e » 6e » Batavia.	8 Maart 1883
24	J. B. Kampschuur.	G.	1e » 4e » »	2 Feb. 1887
25	H. H. Slangen.	F. E.	Tijdelijk b/h middelbaar onderwijs.	
26	H. Volten.		Met verlof in Nederland.	
27	G. Reeman.	F. W. (m).	1e hulponderw. 1e » B Batavia.	19 Juli 1888
28	A. J. Verbeek.	F.	1e hulponderw. 1e » B Soerabaja.	17 April 1890
29	P. Van Vlodrop.	F. D.	Met verlof in Nederland.	

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
30	E. A. Haitink van der Heide.	F.	Met verlof in Nederland.	
31	A. Nuijsink.	F.	Hoofdonderw. school Wonosobo.	23 Mei 1887
32	P. A. Burger.	F. W. G.	1e hulponderw. » Blitar.	2 Nov. 1889
33	H. P. T. Witkamp.	W. G.	Hoofdonderw. » Djombang.	9 Juli 1890
34	A. Schouten.	W(m). F. D.	» » Djember.	21 Juni 1887
35	M. P. Boogaard.		» » Muntok.	16 Aug. 1889
36	D. Harting Pzn.	F.	Met verlof in Nederland.	
37	W. F. Fels.	F.	1e hulponderw. 1e school B Semarang.	14 April 1890
38	J. Veltens.	Teek. G. E. F.	Met verlof in Nederland	
39	H. Sonius.	G.	Hoofdonderw. school Bodjonegoro.	26 Aug. 1879
40	F. J. Hanjoel.	F.	» » Tjandi	2 Dec. 1890
41	A. Boender.		» » Maros.	15 Oct. 1889
42	W. E. Endert.	W.	1e hulponderw. 2e » Semarang.	31 Dec. 1888
43	G. Adams.		Met verlof in Nederland.	
44	H. Zeger de Beijl.		Hoofdonderw. 2e school Gombong.	2 Mei 1889
45	S. A. Van der Kolff.	W. D. E. F.	» » Keboemen.	2 » 1888
46	A. J. J. H. Van Riemsdijk.		Met verlof in Nederland.	
47	W. P. Hillen.	Teek. G. F.	» » » »	
48	J. J. A. Van Gogh.	F.	» » » »	
49	S. Van Rijnbach.	F.	1e hulponderw. school Poerworedjo.	11 April 1888
50	J. Postma.		Met verlof in Nederland.	
51	H. O. Van der Meij.		» » » »	
52	W. Van der Veen.	Teek. G. D.	Hoofdonderw. school Ngawi.	2 Mei 1888
53	A. Knoppert.		1e hulponderw. 2e school Batavia.	31 Maart 1890
54	C. W. Mulder.	W. Aardr.(m)	1e » 1e » Salatiga.	11 » 1889
55	A. Van Nieuwenhuizen.	W. F.	Met verlof in Nederland.	
56	W. Nieuwenhuijs.		1e hulponderw. 3e school Semarang.	14 April 1890
57	J. Tj. Visser.		Hoofdonderw. » Serang.	4 Juni »

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
58	G. J. Kerlen.	G. W.	Met verlof in Nederland.	
59	W. Kooiman.	W.	Hoofdonderw. aan de school voor Inl. geneeskundigen te Weltevreden.	
60	J. Borgesius.	F. D.	Met verlof in Nederland.	
61	J. J. Werst.	F.	Hoofdonderw. school Bangkalan.	11 Juni 1889
62	D. J. Pont.		1e hulponderw. » Bandong.	2 Feb. 1887
63	A. C. J. Fournier.		Hoofdonderw. » Pamekasan.	24 Oct. 1888
64	M. Scheele.	Lbk. Lmk. F. Teek. W. (m).	» » Djoewana.	24 Nov. »
65	T. Kromhout.	Teek. F.	Hoofdonderw. school Garoet.	19 Juli 1888
66	H. D. J. Rijnenberg.		» » Boelekomba.	19 Dec. »
67	G. Tacoma.		» » Bojolali.	31 » »
68	H. A. De Nooij.	L en. V. Lbk. Lmk. W. Teek. G. S. M. F.	Gedetacheerd b/h Inlandsch onderwijs.	
69	J. L. Van der Made.	Teek. G. W. D. F.	Hoofdonderw. school Soemenep.	14 Maart 1887
70	M. H. Burger.	W. E. F.	Met verlof in Nederland.	
71	M. P. L. G. Hansen.		Hoofdonderw. school Poerwakarta.	2 Dec. 1890
72	J. Van Leeuwen.	Lmk. W G. F. Eindex. (5).	1e hulponderw. 3e » Batavia.	9 April 1889
73	W. Schuit.	Teek.	Hoofdonderw. » Ngandjoek.	31 Dec. 1888
74	D. A. Detmar.		» » Japara.	9 Mei 1889
75	H. Van Bockel.	F.	» » Solok.	26 Juni 1899
76	H. Schaap.	F.	» » Soebang.	2 Dec. »
77	G. Valk.		» » Fort de Kock.	13 Nov. »
78	J. E. G. v. Lookeren.	Ha.	Hoofdonderw. school Bandjarnegara.	23 Feb. 1886
79	A. Roose.		1e hulponderw. 2e school Soerakarta.	2 Mei 1890
80	G. R. Le Bruijn.		1e » 2e » Djokjakarta.	15 Oct. 1889
81	A. Verdam.		Hoofdonderw. » Grissee.	30 Juni 1885

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
82	C. J. F. Gaillard.		1e hulponderw. 1e school Probolinggo.	16 Mei 1885
83	P. F. H. Ockers.		Hoofdonderw. » Koepang.	14 Sept. 1883
84	H. Voskuil.	G.	1e hulponderw. 2e » Mr.-Cornelis.	2 Mei 1889
85	G. Bakker.	G.	1e » 2e » Padang.	7 April 1884
86	H. Van Goor.	G.	Met verlof in Nederland.	
87	A. Van Limborgh.	W. F.	» » » »	
88	H. Stoel.	G. Teek. W.	1e hulponderw. 4e school Soerabaja.	1 Aug. 1888
89	W. Van der Spek.	G. F. W.	1e » 3e » Soerakarta.	20 April 1889
90	H. W. De Vriendt.	D W.	1e » » Magelang.	9 » »
91	P. Ch. W. Bopp.	Lbk.	1e » 2e » Soerabaja.	20 Jan. 1890
92	R. H. A. Thierbach.		Hoofdonderw. » Bangil.	13 Mei »
93	J. Kaptijn.		1e hulponderw. 2e » Buitenzorg.	24 Dec. 1888
94	J. Lammens.	F. W.	1e » » Ternate.	31 Maart 1890
95	L. Visser.	G. F. W.	Hoofdonderw. » Toeloeng-Agoeng.	17 Juni »
96	G. B. Feekes.	G. W.	» » Koetoardjo.	26 » »
97	A. Van der Kolff.	Lbk.	» » Amoerang.	5 Dec. 1889
98	Th. P. Rienstra.		1e hulponderw. » Pasoeroean.	13 Juni 1888
99	L. De Pagter.		1e » » Klaten.	6 Juli 1889
100	D. Koumans.	F. E. D.	1e » » Bandjermasin.	29 Juni 1888
101	W. Grondijs.	F.	Hoofdonderw. » Koedoes.	1 April 1890
102	P. Prins.	G. Teek. W. D. F.	» » Lawang.	19 Dec. 1888
103	R. A. Schoonhoven.	Lbk. F. E. D.	1e hulponderw. 1e » A Semarang.	1 Aug. »
104	R. Smit.	F. Teek. G.	1e » 1e » A Batavia.	25 Juni 1889
105	J. Poetsma.	Teek. G.	Met verlof in Nederland.	
106	D. H. v. d. Maaten.	W. E.	1e hulponderw. 1e school A Soerabaja.	22 » »
107	S. Hermanides.	G.	1e » 2e » Makasser.	29 Jan. »
108	H. H. Muntinghe.	F.	1e » 1e » Kota-Radja.	25 Feb. »
109	E. Vogelzang.	W.	Hoofdonderw. » Tjilatjap.	9 April »
110	J. Jaspers.	Lbk. F. M. D.	1e hulponderw. » Amboina.	20 » »

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
111	F. J. Eijsenburger.	Teek. W. G.	Hoofdonderw. school Indramajoe.	2 Mei 1889
112	O. Van Ganswijk.		1e hulponderw. 1e » Djokjakarta.	9 » »
113	W. J. Gerards.		1e » 1e » Mr.-Cornelis.	10 » »
114	B. G. Hogewind.	G. Teek. W. F.	Hoofdonderw. » Tondano.	25 Juni »
115	P. A. Biegman.		Met verlof in Nederland.	
116	A. J. D. J. Jans.	F. D.	Hoofdonderw. school Depok.	26 Juni 1890
117	J. J. F. Krugers.	F. Teek. G.	1e hulponderw. » Banda Neira.	18 Nov. 1889
118	E. Blok.	W. M.	1e » » Rembang.	30 Sept. »
119	H. Maassen.	W.	1e » » Modjokerto.	30 » »
120	A. W. Hoesen.	F. W. Teek. G.	1e » » Cheribon.	30 » »
121	M. De Haas.	W.	1e » » Malang	1 April 1890
122	J. Ondkerk.	F. E. W.	1e » 1e » Padang.	12 Mei »
123	C. De Rooij.	F. E. G.	1e » 1e » Makasser.	13 » »
124	C. Van der Velde.	F	1e » » Kediri.	13 » »
125	H. Van Strieland.	F. D. W.	Hoofdonderw. » Sidoardjo.	13 » »
126	H. F. Heijmann.	F.	» » Gorontalo.	2 Juni »
127	B. Bakker.	W. Teek.	» » Toeban.	4 » »
128	K. H. Corporaal.	F.	Tijd. b/h middelbaar onderwijs.	
129	L. Stroband.	E. W.	Hoofdonderw. school Padang-Sidempoean.	27 Mei »
130	F. Van der Woude.		1e hulponderw. 3e » Soerabaja.	17 Juni »
131	W. L. Vogelesang.	G.	1e » » Menado.	17 » »
132	A. E. J. Roskott.		Hoofdonderw. » Sitoebondo.	5 Juli »
133	Th. W. Roes.	F.	» » Pad.-Pandjang.	2 » »
134	W. G. Reinking.		» » Tandj.-Pinang.	11 » »
135	H. J. Duijvelaar.		1e hulponderw. 1e » Gombong.	11 » »
136	H. M. Van Haften.		1e » 3e » Soerabaja.	11 » »
137	G. J. De Zwaan.		1e » » Palembang.	11 » »

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
138	L. Hazelhoff.		1e hulponderw. school Pekalongan.	24 Juli 1890
139	Ch. J. Cornelis.	Teek.	1e » 1e » Buitenzorg.	5 Aug. »
140	P. Van Duijn.	F. D.	1e » 1e » Soerakarta.	16 » »
141	J. H. L. Teutelink.	F.	1e » » Tegal.	6 Oct. »
142	W. Brouwer.	F. E. G.	1e » » Banjoemas.	11 Nov. »
143	J. J. Van Eupen.	F.	1e » 2e » Salatiga.	2 Dec. »
144	M. De Rooij.	F.	1e » » Ambarawa.	2 » »
145	C. Blom.	F(m). 3.	Hoofdonderw. » Besoeki.	12 » »

Onderwijzers der 3e klasse,

met akte van bekwaamheid als hoofdonderwijzer.

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
1	W. H. Pieters.	F. G.	Gedetacheerd b/h Inlandsch onderwijs.	
2	A. H. Gérard.		Buiten betrekking.	
3	A. Le Clercq.		Met verlof in Nederland.	
4	H. H. Buijs.		Idem.	
5	L. D. Van Cappelle.	F. W.	Gedetacheerd b/h Inlandsch onderwijs.	
6	D. Pronk.	F.	Idem.	
7	C. H. Brouwer.	F.	Hulponderw. school Bojolali.	1 Sept. 1890
8	W. Rijkee.		» » Banda.	16 Juni »
9	H. Van Braam.		» 1e » Djokjakarta.	14 Mei 1889
10	H. H. L. Van Bakel.		» 2e » Padang.	2 April 1886
11	H. P. Van der Hoorn.		» 1e » A Semarang.	22 Mei 1890
12	J. J. Van de Geijn.		» » Tondano.	25 Juni 1889
13	P. Van Geelen.	F.	» 1e » Padang.	11 Juli 1890
14	A. Van Witzenburg.		» 1e » A Soerabaja.	11 » »
15	P. Van Ravensteijn.	Teek.	» 2e » Soerabaja.	11 » 1889
16	A. G. Boes.	F. G.	» 2e » Probolinggo.	16 » »
17	A. Tj. Van der Meulen.	Teek.	» 3e » Semarang.	24 » »
18	J. P. Van Ekris		» 1e » Buitenzorg	22 Mei 1890
19	P. Van de Steeg.	W. G. Teek.	» » Fort de Kock	30 Sept. 1889
20	W. Westerhof.		» » Soemenep.	1 Feb. 1890
21	E. J. Van Dijk.		» 2e » Gombong.	15 Feb. »
22	W. Van der Meulen.	F E.	» 1e » Soerakarta.	27 Sept. 1889
23	B. Van Gelder		» » Bondowoso.	1 Oct. »
24	J. Vorenkamp.	F. D. W. Eindex 5 j.	» 1e » B Batavia.	13 Nov. »
25	D. De Boer.		Gedetacheerd b/h Inlandsch onderwijs.	
26	L. Valk. (1)		Hulponderw. 3e school Batavia.	24 Juli 1889

(1) Is gezworen landmeter.

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
27	E. F. Moll.		Hulponderw. 1e school A Batavia.	18 April 1888
28	J. Keijman.		» 1e » B Soerabaja.	19 Aug. 1890
29	J. C. E. Bartelds.	F. D. E. Eindex. 5 j.	» 1e » A Batavia.	23 » »
30	A. Hofman.		» » Koetoardjo.	23 » »
31	K. Sanders.		» » Fort de Kock.	29 » »
32	D. Van Geuns.	Eindex. 5. j.	» » Tjilatjap.	2 Sept. »
33	L. G. E. Sprengers.		» » Benkoelen.	2 » »
34	F. W. Eckenhausen.		» 3e » Soerabaja.	12 » »
35	W. C. A. Goedbloed.	F.	» » Pamekasan.	13 » »
36	L. Monteban.	Teek. G.	» » Djember.	22 » »
37	H. W. Bredee.		» » Modjokerto.	24 » »
38	J. Brouwers.		» » Riouw.	2 Oct. »
39	A. Van der Mee.	F. E.	» 1e » B Semarang.	6 » »
40	R. C. Draaisma.		» » Pekalongan.	6 » »
41	S. De Ruijter.		» 1e » Gombong.	6 » »
42	J. Ph. Hillebrandt.		» » Sidoardjo.	5 Nov. »
43	J. Pul[1].	G. W.	» » Lawang.	6 » »
44	D. Koster.		» 3e » Soerakarta.	10 » »
45	H. P. Silvester.		» » Muntok.	11 » »
46	S. A. Bartstra.		» » Djombang.	1 Dec. »
47	J. P. Van Dam.		» » Bojolali.	2 » »

Onderwijzers der 3e klasse,

niet bezittende eene akte van bekwaamheid als hoofdonderwijzer.

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
1	L. A. De la Croix.		Hulponderw. 2e school Semarang.	24 Mei 1883
2	L. Jollij.		» 4e » Soerabaja.	3 April 1885
3	Th. A. Den Daas.		Wd. hoofonderw. Ambonsche school te Magelang.	
4	H. Vanger.		Hulponderw. aan de school voor Inlandsche geneeskundigen te Weltevreden.	
5	E. J. Nijhoff.		Hulponderw. 5e school Batavia.	13 Nov. 1889
6	H. E. Bock.		» 2e » Soerakarta.	6 Jan. 1888
7	C. Den Hamer.	F. L en V. M.	» 1e » B Batavia.	22 Sept. 1890
8	W. Hiemstra.		Gedetacheerd b/h inl. onderwijs.	
9	H. W. De Beijl.		Hulponderw. school Koedoes.	10 Aug. 1887
10	D. K. N. Selier.		Met verlof in Nederland.	
11	J. Boekstal.		Hulponderw. 3e school Amoerang.	13 Nov. 1889
12	Th. Luijtjes.	6.	» « Bandong.	24 Juli 1890
13	C. A. Van der Reest(1).		» Ambonsche school Magelang.	
14	F. W. Krüss.		Hulponderw. 1e school Gombong.	26 » »
15	B. De Vries.		» » A Batavia.	6 Oct. »
16	T. F. Viersen.		» » Menado.	24 Juni »
17	J. Van Kwawegen Azn.		» » Tjilatjap.	19 April »
18	M. J. Meijer.	Eindex. (5). W.	» 1e » Gombong.	10 Feb. »
19	J. F. Young.		» 2e » Batavia.	1 Juli 1889
20	J. B. Wouda.		» 2e » »	1 » »
21	S. K. Sanders.		» » Wonosobo.	1 Juli 1889
22	C. C. Van Helsdingen.		Met verlof in Nederland.	
23	F. Van Gulick.		Hulponderw. 4e school Batavia.	17 Oct. 1888

(1) Heeft getuigschrift voor koorgezang, uitgereikt door de maatschappij tot bevordering van toonkunst.

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
24	W. Van der Heiden.		Op non-activiteit.	
25	J. H. Behrns.		Hulponderw. 2e school Soerabaja.	5 Aug. 1890
26	M. Van Broekhuijsen.	Teek. G.	» 1e » Makasser.	29 Jan. 1889
27	J. Ploeger.		» » Menado.	27 Sept. 1888
28	N. Keetelaar.		» » Saparoea.	10 Feb. 1890
29	J. C. Van der Meijden.		Hulponderw. school Tegal.	19 April 1886
30	W. J. Krijgsman.		Met verlof in Nederland.	
31	H. Kedde.		Hulponderw. » Ternate.	12 Juni 1890
32	G. J. R. Gosenson.		» 5e » Batavia.	28 Maart »
33	P. Vermeulen.		» » Poerworedjo.	28 » »
34	W. Jager Dekker.		Tijd. hulponderw. » Soekaboemi.	22 Sept. »
35	J. N. Drigny.	Eindex. (5). E.	Hulponderw. » Bonthain.	18 April 1888
36	G. Verwijk.		» » Koepang.	20 » »
37	E. De Fillietaz Bousquet.	F. Eindex. (5).	» 1e » Gombong.	18 Dec. 1889
38	L. H. J. Van Douveren.	F.	» 6e » Batavia.	24 Juni 1890
39	H. J. Stroband.		» 1e » Gombong.	29 Jan. 1889
40	J. Brink. (tijd.)	W.	Gedetacheerd b/h Inlandsch onderwijs.	
41	C. W. Hoogendoorn.		Hulponderw. school Toeloeng-agoeng.	28 Aug. 1888
42	Th. J. A. Hilgers.	G.	» 2e » Kota-Radja.	4 Sept. »
43	F. A. T. W. Körnmann.		» 1e » Gombong.	15 Oct. 1890
44	W. Wardenaar.		» » Sitoebondo.	11 Sept. 1888
45	J. Stigter.	F. E.	» 1e » Mr.-Cornelis.	22 » 1890
46	E. H. Ramakers.	Teek.	» 1e » Gombong.	27 Mei »
47	L. Tobi.		» 2e » Kota-Radja.	22 Sept. »
48	G. A. Tuijl Schuitemaker.	G. (m).	» 2e » Djokjakarta.	29 Jan. 1889
49	E. F. Meerdink.	Eindex. (3).	Tijd. hulponderw. » Magelang.	5 Aug. 1890
50	K. H. Van Leijen.		Hulponderw. » Boeloekoemba.	5 » »

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
51	S. Ritsma.	G.	Hulponderw. school Ambarawa.	13 Mei 1890
52	B. Priester.		» » Gorontalo.	12 Juni »
53	H. A. J. Van Waesberge.	G.	» 2e » Makasser.	5 Dec. »
54	W. Th. M. Van Rooij.		» » Ngawi.	19 Sept. 1889
55	J. H. Correljé.		» 1e » B Soerabaja.	1 Oct. »
56	Ch. J. G. Dufour.	F.	» 1e » Gombong.	1 » »
57	R. Smelt.		» » Bodjonegoro.	16 » »
58	G. Van Eijken.		» » Serang.	16 » »
59	N. Janse.		Tijd. hulponderw. 2e » Djokjakarta.	16 » »
60	J. Scholten.		Hulponderw. 1e » B Semarang.	17 Feb. 1890
61	J. Groenema.		» 2e » »	16 Nov. 1889
62	J. Ezerman.		Tijd. hulponderw. » Maros.	24 Maart 1890
63	W. Verbrugge.		» » » Bandjirmasin.	28 » »
64	F. F. C. Cordesius.	Eindex. (5).	» » 1e » Padang.	12 Mei »
65	W. B. Van Hogezand.		» » » Neira.	13 » »
66	J. W. A. Van Welsem.		» » » Amboina.	28 » »
67	J. G. Dammerboer.		» » 1e » Gombong.	16 Juni »
68	L. Moens.	F.	Hulponderw. » Malang.	17 » »

Onderwijzeressen der 1e klasse. (Alphabetisch).

NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
W. A. P. De Bruijn Ouboter.	Hw. F. E. D.	Hoofdonderw. meisjessch. Soerakarta	15 Maart 1886
B. A. H. Van Charldorp.	Hw. F. D.	Met verlof in Nederland.	
S. E. Géraud.	Hw. F. E.	Hoofdonderw. 1e meisjessch. Soerabaja.	13 Sept. 1882
C. C. Van Geuns.	Hw. F. E.	» 2e » Batavia.	18 April 1888
R. A. Krull.	Hw. F. E. D.	Met verlof in Nederland.	
E. A. Van der Meijden.	F. E.	Hoofdonderw. meisjessch. Buitenzorg.	6 Oct. 1890
M. Nauta.	E. F.	» » Djokjakarta.	9 Febr. 1888
A. C. A. Nieuwenhuijs.	G(m). F. Hw.	» 2e » Soerabaja.	19 Juni »
J. E. Van Oeveren, geb. Van Schaik.	Hw. F. E. D.	» » Semarang.	16 Juli 1889
M. L. Schafer.	F. E. D.	» 1e » Batavia.	11 Aug. 1887
M. L. Steinbuch.	Hw. F. E. D.	Met verlof in Nederland.	
M. M. E. C. Tijdeman.	F. E.	Tijd. b/h middelbaar onderwijs.	
C. H. Verwohlt.	Hw. F. E. D	Hoofdonderw. meisjessch. Meester-Cornelis.	22 Feb. 1890

Onderwijzeressen der 2e klasse.

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
1	M. F. Der Kinderen.	F. E. D.	Hoofdonderw. meisjessch. Bandong.	31 Oct. 1889
2	A. H. Janssen.	Hw. F. E.	» » Poerworedjo.	20 Nov. 1889
3	M. G. Meijer.	Hw. F. E. D.	Met verlof in Nederland.	
4	M. Koopal.	Hw. G. W. F.	Hoofdonderw. meisjessch. Menado.	29 Juni 1888
5	N. F. E. Filet.	F. E.	» » Madioen.	26 Juni 1890
6	E. Van Loon.	F. E. Hw.	Met verlof in Nederland.	
7	C. G. Van Thielen.	F. E. D.	Hoofdonderw. meisjessch. Magelang.	18 April 1888
8	C. H. A. Merz.	F. E.	Met verlof in Nederland.	
9	M. J. Van Lessen.	Hw. F. E. D.	Hoofdonderw. meisjessch. Bandjermasin.	9 Oct. 1883
10	H. C. Sandt van Nooten.	Hw. F. E. D.	» » Blitar.	26 Juni 1890
11	J. Boeglos.	Hw. F. E.	» » Ambarawa.	11 Juli »
12	A. J. Rosskopf.	F. E.	» » Tegal	6 Oct. »
13	L. M. Janssen, geb. Andeweg.		» » Salatiga.	14 Dec. 1885
14	T. Zijlstra.	Hw. G. W. F. D.	» » Pasoeroean.	14 Jan. 1887
15	P. A. M. Lange.	F. E. D.	» » Probolinggo.	28 » 1888
16	L. W. Ovink.	Hw. F. E. D. N. (m.)	» » Malang.	9 April 1890
17	M. Burgdorffer.	F. E. D.	1e hulponderw. » Buitenzorg.	23 Feb. 1887
18	M. A. W. Breijmann.	F. E. D.	» 2e » Batavia.	2 Sept. 1890
19	W. A. De Jong.	F.	Hoofdonderw. meisjessch. Cheribon.	23 Juli 1887
20	L. Ch. Slot.	F. E.	1e hulponderw. 1e meisjessch. Soerabaja.	23 » »
21	G. Dijkstra.	F.	Hoofdonderw. meisjessch. Makasser.	11 Aug. »
22	A. P. L. Van den Ham.	Hw. F. E. D.	» » Banda Neira	16 Juli 1889
23	A. R. Kiewiet de Jonge.	F. E. D. Hw.	» » Padang.	6 Dec. 1890

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
24	A. A. Wilmes.	F.	1e hulponderw. meisjessch. Djokjakarta	19 Oct. 1889
25	M. S. Van der Willigen.	F. D. E.	» 1e » Batavia.	9 April 1890
26	C. C. C. Gude.	F. E. Hw.	» 2e » Soerabaja.	21 Mei »
27	J. M. Van der Voort.	F.	» » Mr.-Cornelis.	11 Juli »
28	A. E. L. Steens Zijnen	F. D. E.	Hoofdonderw. » Amboina.	11 » »
29	B. S. A. Gastmann.	F. E. D.	1e hulponderw. » Semarang.	6 Oct. »
30	W. A. Van den Nieuwenhof.	F.	» » Soerakarta.	6 Dec. »

Hulponderwijzeressen

met akte van bekwaamheid als hoofdonderwijzeres.

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
1	F. M. Sauerbier.	F. E.	Wd. hulponderw. meisjessch. Salatiga.	24 Nov. 1890
2	J. J. C. Nagel, geb Bouman.	F.	Hulponderw. meisjessch. Cheribon.	31 Oct. 1888
3	B. W. C. Gerlings.	F. D.	Op non-activiteit.	
4	W. C. Kroon.	F.	Hulponderw. 3e school Batavia.	8 Maart 1890
5	A. Voswinkel Dorselen.	F. E.	» » Rembang.	15 Oct. »
6	H. A. Hoffmann.		» 2e gem. school Soerabaja.	28 Aug. 1889
7	C. Wilmes.	F.	» 1e meisjessch. Batavia.	9 April 1890
8	G. Monteban.		» school Besoeki.	16 Mei »
9	A. J. S. Goteling Vinnis.	F. E. Hw. Eindex. (5j.)	» 1e » Probolinggo.	19 Juni »
10	H. A. M. Naessens.	F.	» » Pontianak.	11 Juli »
11	J. A. Frölich.	F.	» meisjessch. Djokjakarta.	6 Oct. »

Hulponderwijzeressen

niet bezittende eene akte van bekwaamheid als hoofdonderwijzeres.

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
1	L. Heijnneman.		Hulponderw. 1e school Padang.	12 Mei 1890
2	C. L. Homburg.		» » Koedoes.	6 Dec. 1890
3	A. Immink.	F. E.	» gem. school Malang.	15 Jan. 1884
4	A.M. Hoogenstraaten.	F.	» meisjesschool Magelang.	13 Juli 1878
5	S. E. Wijnveldt.	F. E.	» 5e school Soerabaja.	19 Dec. 1879
6	E. M. Sexauer.	F.	» » Ngandjoek.	11 Juli 1890
7	A. W. M. S. Muller, geb. Kobold.	F. E.	» » Klaten.	4 Nov. 1888
8	E. A. Sacré.	Hw. F.	» » Pekalongan	19 Aug. 1886
9	W. P. L. De Roos.	Hw. F.	» » Kediri.	15 Dec. 1888
10	E. M. D. Gude.	F.	» » Indramajoe.	28 » 1889
11	C.E.Süverkropp,geb. Arnold.	F.	» gem. school Bandjermasin.	17 Oct. 1882
12	J. A. F. Maeijer.	D. E. F.	» » » Bandoeng.	10 Mei 1883
13	S. A. Müller.		» 6e » Batavia.	23 Dec. 1890
14	J. E. M. Masthoff.	Hw. F. E.	» 1e meisjessch. Batavia.	23 » 1890
15	R. R. Kuipers.	Hw. F.	» 2e » Soerabaja.	15 Jan. 1884
16	J. P. M. Kamerling.	F. E.	» » Buitenzorg.	3 Aug. 1887
17	A.H.J. Vrendenberg.		» 1e gem. school Makasser.	3 Maart 1890
18	J. J. Ankringa.		» » Pasoeroean.	11 Dec. 1882
19	F. M. Bianendijk.	F.	» meisjesschool Tegal.	17 Dec. 1885
20	H. Lorej.		» 5e school Soerakarta.	21 Jan. 1887
21	E. C. Den Hollander, geb. Agerbeek.		» » Medan.	15 Jan. 1888
22	A. F. S. Kessler.		» meisjesschool Buitenzorg.	3 Oct. 1885
23	A. M. Rosskopf.	Hw. F.	» 1e school B Semarang.	19 Juli 1888
24	A. W. Humme.		» Bangil.	22 Juni 1889
25	F.W.D.E. Scheltema Beduin.		» » Poerwakarta.	14 Juni 1888
26	J. A. F. Zelle.	Hw. F.	» 2e » Salatiga.	19 Sept. 1889

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
27	A. M. Smulders.	Hw. F. E. D.	Met verlof in Nederland.	
28	M. L. Visscher van Gaasbeek.	Hw.	Hulponderw. school Banjoemas.	26 April 1890
29	S. J. C. Bosscher.	E.	» 2e gem. school Batavia.	10 Oct. 1889
30	J. W. Slot.	F. E.	» 1e school Mr.-Cornelis.	10 Nov. 1890
31	A. C. Collard.	Hw. F. E.	» meisjesschool Soerakarta.	25 April 1887
32	F. H. Buning.	Hw.	Met verlof in Nederland.	
33	T. E. A. Van Bloemen Waanders.		Hulponderw. school Madioen.	19 Juni 1886
34	F. Bausch.		» 1e » Salatiga.	26 Mei »
35	H. E. Michaelis.		» 1e » B Batavia.	23 Dec. 1890
36	I. A. G. Arndt.		» gem. school Amboina.	31 Oct. 1887
37	C. A. H. De Rooij.	Hw. F. E.	» school Toeloeng-Agoeng.	22 Mei 1885
38	M. T. M. Vogelzang.	E.	» meisjesschool Ambarawa.	17 Oct. 1888
39	M. J. A. De Boer.	F.	» 1e school A Soerabaja.	30 Dec. 1884
40	E. M. G. P. Van der Spek, geb. Versteegh.		» 3e » Soerakarta.	6 Jan. 1888
41	D. Haertlein.		» » Ngawi.	27 Juni 1889
42	A. W. Voll.		» meisjesschool Menado.	3 Sept. 1885
43	C. A. Buning.		» 1e school Probolinggo.	2 Oct. 1890
44	A. M. Kress geb. Zwennes.		» 3e » Semarang.	19 Sept. 1889
45	M. A. L. Van Welij, geb. Bar. van Hoëvell.	F.	» 6e » Batavia.	30 Sept. 1885
46	H. J. B. Elberg.		» » Ambarawa.	14 Nov. 1888
47	G. S. Dominicus Van den Bussche.	G(m). F.	» » Tjandi.	14 » »
48	S. J. G. Schiotling.		» 2e » Padang.	7 Feb. 1890
49	Jonkvrouw E. Van Raders.	E. F.	Op non-activiteit.	
50	C. C. H. Hesselberg.	Hw. E. F.	Hulponderw. 2e meisjessch. Batavia.	5 Mei 1888

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
51	M. J. H. Ch. Joosten.		Hulponderw. meisjessch. Pasoeroean.	11 Juni 1888
52	E. Somermeijer.		» 1e school A Semarang.	16 Nov. 1889
53	A. A. Godin.	F. Hw.	Op non-activiteit.	
54	S. J. Cramer.		Hulponderw. 1e meisjessch. Soerabaja.	17 Oct. 1888
55	M. M. Raket.	F.	Op non-activiteit.	
56	N. H. M. Blokzeijl.		Hulponderw. meisjessch. Semarang.	13 April »
57	A. E. Heijnis.		» 1e school Djokjakarta.	25 Aug. »
58	M. H. A. Schadee.		» » Kendal.	24 Oct. »
59	C. M. Van Goens.		» 2e » Mr.-Cornelis.	23 Dec. 1890
60	L. M. Vintcent.	F. E.	» 1e » Buitenzorg.	30 Juni 1888
61	J. C. Mattern, geb. Hamar de la Bréthonière.		» » Tjiandjoer.	28 Sept. »
62	L. M. E. Velders.		» gem. » Poerworedjo.	23 Aug. 1889
63	L. M. Kam.		Met verlof in Nederland.	
64	C. M. H. Engelhard.	Eindex. 3 j.	Hulponderw. 2e meisjessch. Batavia.	14 Maart 1890
65	E. E. Kloer.		» » Amboina.	3 » »
66	H. J. W. Bensbach.		» 2e school Makasser.	24 Oct. 1888
67	C. W. Süverkropp.		» gem. » Menado.	28 Mei »
68	J. Ch. H. De Boer.	F.	» 3e » Soerabaja.	3 » »
69	S. E. Colder.	Hw.	» meisjessch. Mr.-Cornelis.	10 Nov. 1890
70	A. E. Pietersz.		» 2e school Semarang.	19 Juli 1888
71	W. F. Schlahmilch.		» gem. » Magelang.	20 April »
72	M. A. E. Honig.		» 1e » A Soerabaja.	24 Juli »
73	F. A. Mensinga.	D.	» gem. » Magelang.	6 Oct. 1890
74	M. B. Nijhoff.		» 4e » Batavia.	16 Oct. 1889
75	M. L. W. F. Born.	F.	Met verlof in Nederland.	
76	H. Pothoff.		Hulponderw. 2e school Semarang.	12 Maart »
77	A. J. Elenbaas.		» » Bodjonegoro.	7 Sept. »
78	A. M. Zeeman.	(Eindex. 5).	» » Modjokerto.	4 Mei 1888
79	M. Ch. Van Overvest.		» 2e » Djokjakarta.	14 Sept. »
80	M. Verschoor.	E(m). (3)	Met verlof in Nederland.	
81	H. W. Burlage.		Hulponderw. meisjessch. Bandjermasin.	18 Juni 1889

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
82	J. A. L. Van Bloemen Waanders.		Hulponderw. meisjessch. Neira.	17 Jan. 1890
83	C. E. Bosch, geb. Baptist.	Hw. E. F.	» » Poerworedjo.	3 » »
84	A. M. Witbols Feugen.		» 1e school A Batavia.	6 Oct. »
85	H. A. Tamson.		» » Soekaboemi.	3 Jan. »
86	M. J. A. Harloff.		» » Oengaran.	19 Juni 1889
87	P. A. Bruining, geb. Maarseveen.	F. Hw.	» meisjessch. Soerakarta.	8 Sept. 1890
88	J. C. De Bruijn Kops.	D.	» school Palembang.	22 Oct. 1889
89	E. Razoux Kuhr.		Tijd. » 2e » Soerakarta.	27 Sept. »
90	A. B. Andriesse.		» 1e » B Soerabaja.	1 Feb. 1890
91	J. A Kock.	F.	» hulponderw. 1e school Soerakarta.	23 Dec. »
92	A. L. L. Van Dongen.		» » » Loemadjang.	16 Juli 1888
93	F. L. Heijnen.		» 2e gem. » Batavia.	14 Dec. 1889
94	J. La Fontaine.		» » » » Blitar.	27 Juli 1888
95	M. A. Bogaardt.		» 1e » Buitenzorg.	25 Feb. 1890
96	E. A. S. Haak Bastiaanse.		» 1e meisjessch. Soerabaja.	10 » »
97	H. C. M. Burgdorffer.		» gem. school Cheribon.	1 Oct. »
98	J. H. A. M. Tergau.	F.	» » 2e » Djokjakarta.	12 Mei »
99	J. W. C. Van der Aa.		» » Padang-Pandjang.	11 Juli »
100	E. M. Rosman.	E. (m.) Hw.	» 1e meisjessch. Soerabaja.	9 » »
101	J. H. L. Op de Laeij.		» school Garoet.	5 Nov. »
102	C. G. Veenhuijzen.	F.	» » 1e meisjessch. Batavia.	8 Maart »
103	E. F. Ch. M. Abbema.		» » » Probolinggo.	14 Aug. 1889
104	L. J. Hissink geb. Snellebrand.	Teek.	» school Keboemen.	4 Oct. 1890
105	G. J. Frölich.	F.	» 2e » Buitenzorg.	19 Nov. »
106	A. Mac. Gillavry.	F. Eindex. (5).	» » meisjessch. Bandong.	5 Dec. 1889

DOORLOOPEND NUMMER.	N A M E N.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
107	E. A. Odenthal.	F.E.	Tijd. hulponderw. 1e school Djokjakarta.	31 Dec. 1889
108	A. A. Van den Berg.	D.	» » meisjessch. Pasoeroean.	4 Jan. 1890
109	E. M. L. Wijhenke.		gem. school Tegal.	10 Dec. »
110	A. W. Kuipers.	F. E. Hw. Eindex. 5 j.	» meisjessch. Djokjakarta.	5 Juli »
111	H. W. Agerbeek.		» » 1e school A Semarang.	11 Maart »
112	C. W. M. Brouwer.	Hw.	» 3e » Soerabaja.	17 Juli »
113	Ch. H. A. M. Scheltens	Hw.	» » Kediri.	17 April »
114	C. H. Palm.	Eindex. 5 j.	» » 1e meisjessch. Batavia.	26 » »
115	G. J. M. Pillard.		» » school Sidoardjo.	22 Sept. »
116	L. M. Gravenhorst.		» » meisjessch. Padang.	12 Mei »
117	K. S. E. Zaalberg.		» » 1e school Djokjakarta.	12 » »
118	A. Rookmaaker.		» » gem. » Pasoeroean.	23 Dec. »
119	M. Critee.		» » meisjessch. Malang.	21 Mei »
120	J. L. Laurens.		» » 2e school Buitenzorg.	22 » »
121	C. H. Kroesen.	F.	» » meisjessch. Blitar.	24 Juli »
122	P. B. Inklaar.	E.	» » « Semarang.	19 Juni »
123	W. M. Van Hengel.		» school Grissee.	11 Juli »
124	M. Ch. K. Vonk Robbers.		» » » Djoewana.	11 » »
125	M. E. Kuitert.		» » gem. » Amboina.	11 » »
126	M. H. L. Gerth Van Wijk.		» » » Pati.	11 » »
127	A. W. M. E. Terwogt.		» meisjesch. Madioen.	6 Aug. »
128	C. A. Berends.		« » 5e school Soerabaja.	21 Juli »
129	L. H. Voet.		» » school Bandjernegara.	23 » »
130	J. W. Holle.		» » 2e school Soerabaja.	23 » »
131	S. Weintré.		» » gem. » Banda.	23 » »
132	C. M. Haighton.		» » » Japara.	23 » »
133	E. C. Wiselius, geb. Van Holst Pellekaan.	F. Hw.	» » Depok.	25 » »
134	S. De Nijs.		» » Toeban.	26 » »

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
135	E. P. L. Zaalberg.		**Tijd.** hulponderw. school Banjoewangie.	5 Aug. 1890
136	M. H. Somermeijer.		» » 1e » B Semarang.	18 » »
137	E. F. J. Olislaeger.		» » » Madioen.	6 » »
138	E. S. C. De Gelder.	F.	» » meisjessch. Makasser.	16 » »

Onbezoldigde hulponderwijzeressen.

DOORLOOPEND NUMMER.	N A M E N.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
1	G. L. Dom.		1e school Djokjakarta.	18 Juli 1889
2	H. G. E. Domingo.		5e » Soerabaja.	21 Sept. »
3	A. F. S. A. Smeets.		» Pekalongan.	28 » »
4	J. E. L. Brodhaag.		3e » Soerabaja.	5 Oct. »
5	M. J. Ch. Van der Willigen.		1e meisjesschool Batavia.	11 Maart 1890

Kweekelingen.

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van volgend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
1	Mej. A. M. E. Cordesius		2e meisjesschool Batavia.	19 Juli 1886
2	W. A. Lohn.		6e school Batavia.	26 Nov. 1888
3	Mej. S. M. Wijt.		2e » Probolinggo.	5 Aug. 1890
4	» F. Hamers.		» Padang-Pandjang.	22 » »
5	» H. A. De Graaff.		gem. » Tegal.	19 Sept. »

L^e. E.

Mutatiën onder het onderwijzend personeel van de openbare lagere scholen in Nederlandsch-Indië, gedurende het jaar 1890.

Onderwijzers en onderwijzeressen.

OVERLEDEN:

A. Baars Wzn.,	laatst	1e	hulponderwijzer	school	Menado.
W. W. Keizer,	»	tijd.	»	1e »	Gombong.
P. E. J. Grootenboer,	»		»	»	Benkoelen.
N. G. L. Lambregcts,	»	wd.	hulponderwijzeres	»	Djoewana.
J. De Quant,	»		hoofdonderwijzer	»	Bandong.
J. Luitjes,	»		»	»	Fort de Kock.

ONTSLAGEN:

Eervol uit 's lands dienst:

A. M. Van Schaik,	laatst	hoofdonderwijzer		school	Magelang.
A. M. Le Cluse,	»	hulponderwijzer	2e	»	Soerabaja.
M. A. 's Graeuwen,	»	hulponderwijzeres	1e	meisjessch.	Batavia.
H. M. E. Broers,	»	»		school	Bandermasin.
C. Stolp,	»	1e hulponderwijzer		»	Pasoeroean.
E. C. J. C. Graadt Van Roggen,	»	1e hulponderwijzeres	1e	meisjessch.	Soerabaja.

I. Leijen.	laatst	hulponderwijzer	hoofdenschool Magelang.
L. W. T. J. Romans Van Schaik,	»	hulponderwijzer	school kinderen van Ambonsche militairen te Magelang.
L. C. F. Naessens,	»	hulponderwijzeres	meisjessch. Probolinggo.
W. G. Van Heijningen,	»	»	school Kediri.

Uit 's lands dienst:

H. Th. Weehuijzen, laatst 1e hulponderwijzer 1e school Soerakarta.

Eervol uit de betrekking.

F. A. Heijnneman,	hoofdonderwijzeres	meisjesschool	Ambarawa.
H. G. Kruseman,	»	»	Padang.
M. L. Breijmann,	hulponderwijzeres	1e school	Padang.
E. d'Ablaing,	»	5e »	Soerabaja.
J. H. Boshouwer,	»	meisjeschool	Semarang.
E. Joostensz,	»	»	Djokjakarta.
M. M. Raket,	»	1e school	A Batavia.
F. Mayor,		gem. »	Tegal.
J. A. Labaar,	»	1e »	Probolinggo.
A. J. A. Eeg.	»	»	Sidoardjo.
H. A. Hardeman,	»	meisjesschool	Meester-Cornelis.
S. M. Van Goens,	»	1e school	B Soerabaja.
E. V. Beer,	»	1e »	Buitenzorg.
N. M A. Albers,	»	2e »	Meester-Cornelis.
H. I. Leuring,	»	1e »	Probolinggo.
A. C. A. Grootenboer,	»	1e »	Padang.

EERVOL ONTHEVEN:

Van de werkzaamstelling als:

Tijd. hulponderwijzer school Pamekasan, J. De Jong.

» hulponderwijzeres meisjesschool Salatiga, Tj. A. P. Hoorweg.

Tijd. hulponderwijzeres 1e school Padang, E. Th. Van Beuzekom.
» » » Lawang, M. A. Glasmacher.
» » meisjesschool Soerakarta, L. Brouwer.
» hulponderwijzer chool Soemenep, J. Zeeven.

OVERGEGAAN IN ANDERE BETREKKINGEN:

Th Den Daas, wd. hoofdonderwijzer school kinderen van Ambonsche militairen te Magelang.
C. Van der Beest, hulponderwijzer » » » » » » »
K. H. Corporaal, tijdelijk leeraar hoogere burgerschool Soerabaja.
W. Hiemstra, » geplaatst aan de kweekschool te Padang-Sidempoean.
J. Brink, » hulponderwijzer hoofdenschool Magelang.
D Vooren, 2e onderwijzer aan de kweekschool te Amboina.
L. G. Gerhard, leeraar aan het gymnasium Willem III Batavia.
W. Voorthuijsen, 2e onderwijzer aan de kweekschool te Bandong.
E. A. E. Kalshoven, hoofdcommies Dept. Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid.

VERLOF NAAR EUROPA TOEGEKEND AAN:

A. M. Smulders,		hulponderwijzeres	2e	school	Padang.
D. G. Sigmond,		hoofdonderwijzer	2e	»	Semarang.
M. Verschoor,		hulponderwijzeres	meisjesschool		Amboina.
W. P. Hillen,	1e	hulponderwijzer		school	Ternate.
E. Van Loon,		hoofdonderwijzeres	meisjesschool		Malang.
A. J. J. H. Van Riemsdijk,		hoofdonderwijzer		school	Koedoes.
J. Borgesius,	1e	hulponderwijzer	1e	»	B Soerabaja.
P. A. Biegman,	1e	»	2e	»	Soerakarta.
H. O. Van der Meij,		»	1e	»	Padang.
P. Van Vlodrop,		hoofdonderwijzer		»	Pontianak.
M. G. Meijer,		hoofdonderwijzeres	meisjesschool		Tegal.
G. J. Kerlen,		hoofdonderwijzer		school	Padang Pandjang.
A. Van Nieuwenhuizen,		»		»	Gorontalo.
K. J. Razelius,		»	1e	»	B Soerabaja.
C. C. Van Helsdingen,		hulponderwijzer	gem.	»	Amboina.

C. Van Duuren,	hoofdonderwijzer	school	Toeban.
J. Postma,	»	»	Padang-Sidempoean.
M. Ten Cate,	»	»	Rembang.
C. Van der Wende,	»	2e »	Kota-Radja.
P. Schippers.	»	»	Poerworedjo.
G. Adams,	»	»	Palembang.
A. Van Limborgh,	»	»	Sitoebondo.
P. M. Heijmans,	»	»	Riouw.
G. D. W. Te Niet,	»	»	kinderen van Ambonsche militairen te Magelang.
P. Veen,	»	»	Klaten.
I. Veltens,	1e hulponderwijzer	»	Pekalongan.
W. J. Krijgsman,	»	3e »	Soerabaja.
M. L. Steinbuch,	hoofdonderwijzeres	meisjesschool	Buitenzorg.
H. Volten,	hoofdonderwijzer	5e school	Batavia.
J. Luitjes,	»	»	Fort de Kock.
M. L. W. F. Born,	hulponderwijzeres	1e »	Meester-Cornelis.
J. J. A. Van Gogh,	1e hulponderwijzer	»	Banjoemas.

HERBENOEMD NA NONACTIVITEIT OF NA TERUGKEER VAN VERLOF:

A. Knoppert,	1e hulponderwijzer	2e gem. school	Batavia.
N. F. E. Filet,	hoofdonderwijzeres	meisjesschool	Madioen.
J. Oudkerk,	1e hulponderwijzer	1e school	Padang.
M. A. W. Breijmann	1e hulponderwijzeres	2e meisjesschool	Batavia.
M. De Haas.	1e hulponderwijzer	gem. school	Malang.
C. L. Homburg,	hulponderwijzeres	»	Koedoes.
J. W. Te Kolsté,	hoofdonderwijzer	2e »	Probolinggo.
Th. Luijtjes,	hulponderwijzer	gem. »	Bandong.
W. H. A. Van Meerkerk,	hoofdonderwijzer	2e »	Kota-Radja.
J. F. Visser,	»	»	Serang.
H. J. H. Bockmeulen,	1e hulponderwijzer	»	Madioen.
Th. W. Roes,	hoofdonderwijzer	»	Padang-Pandjang.
C. Blom,	»	»	Besoeki.
A. H. Nijland,	»	»	Poerworedjo.
H. Grondijs,	»	»	Benkoelen.
W. Hiemstra,	wd. hulponderwijzer	kweekschool	Padang Sidempoean.
Jonkvr. E. Van Raders,	hulponderwijzeres	2e school	Soerakarta.

IN DIENST GETREDEN :

Onderwijzers :

J. Ezerman.
W. Verbrugge.
F. T. C. Cordesius.
W. B. Van Hogezand.
J. W. A. Van Welsem.
J. G. Dammerboer.
L. Moens.
J. Keijman.
J. C. E. Bartelds.
A. Hofman.
K. Sanders.
D. Van Geuns.
L. G. E. Sprengers.
F. W. Eckenhausen.
W. C. A. Goedbloed.
L. Monteban.
H. W. Bredée.
J. Brouwers,
A. Van der Mee.
R. C. Draaisma.
S. De Ruijter.
J. Ph. Hillebrandt.
J. Pull.
D. Koster.
H. P. Silvester.
S. A. Bartstra.
J. P. Van Dam.

Onderwijzeressen :

C. Wilmes.
G. Monteban.
A. J. S. Goteling Vinnis.
H. A. M. Naessens.
M. A. Clasmacher.
H. W. Agerbeek.
L. Brouwer.
C. W. M. Brouwer.
Ch. H. A. H. Scheltens.
C. H. Palm.
G. J. M. Pillard.
L. M. Gravenhorst.
K. S. E. Zaalberg.
A. Rookmaaker.
M. Critee.
J. L. Laurens.
C. H. Kroesen.
P. B. Inklaar.
W. M. Van Hengel.
A. A. Van den Berg.
E. M L. Weijhenke.
J. A. Labaar.
A. W. Kuipers.
M. Ch. K. Vonk Robbers.
M. E. Kuitert.
M. H. L. Gerth Van Wijk.
A. W. M. E. Terwogt.
C. A. Berends.
L. A. Voet.
J. W. Holle.
S. Weintré.
C. M. Haighton.
E. C. Wiselius, geb. Van Holst Pellekaan.
S. De Nijs.
E. P. L. Zaalberg.
M. H. Somermeijer.
E. F. J. Olislaeger
E. S. C. De Gelder.

TERUGGESTELD :

(Op verzoek) Van onderwijzeres 2e klasse tot hulponderwijzeres, F. M. Sauerbier.

Idem Definitief tot hulponderwijzeres, Mevr. J. J. C. Nagel geb. Bouman, met de waarneming dier betrekking belast, vroeger onderwijzeres der 2e klasse.

Lᵃ. F.

Staat van den ouderdom der kinderen van Europeanen en met dezen gelijkgestelden, die

GEWESTEN.	6 jaar		7 jaar		8 jaar		9 jaar		10 jaar		11 jaar	
	jongens.	meisjes	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes	jongens.	meisjes.
Bantam.....	1	3	2	1	5	4	2	1	2	1	4	2
Batavia.....	70	53	120	102	157	114	144	122	139	100	155	134
Preanger-Regentschappen	11	11	26	16	25	16	21	22	24	15	20	14
Krawang.....	8	3	3	1	1	2	4	2	5	»	2	1
Cheribon.....	4	6	7	7	6	9	7	8	8	12	8	11
Tegal	3	1	14	4	7	7	10	10	7	8	7	11
Pekalongan.....	2	7	11	11	9	12	7	14	8	8	6	3
Semarang.....	45	37	80	58	81	69	98	52	98	59	99	74
Japara.....	5	9	9	11	14	9	15	13	10	12	11	8
Rembang.....	9	4	6	6	6	6	14	9	7	6	10	8
Soerabaja	44	40	77	44	106	68	82	64	76	66	80	66
Pasoeroean.....	14	21	38	27	34	26	16	20	24	28	20	29
Probolinggo	5	3	14	8	15	14	15	12	16	9	12	22
Besoeki.....	4	8	7	7	9	13	13	6	15	10	9	11
Kediri.....	17	13	17	15	23	33	16	17	15	23	14	18
Madioen.....	11	10	13	13	8	7	12	15	9	12	6	18
Soerakarta	19	21	47	39	53	25	41	38	46	32	35	27
Djokjakarta.....	15	6	25	24	35	31	32	26	41	35	18	19
Kedoe.....	10	6	16	11	16	15	9	13	5	12	5	10
Bagelen.....	17	20	19	15	33	19	35	15	45	16	72	11
Banjoemas	12	8	9	10	13	9	8	11	6	13	13	8
Madoera	3	4	6	4	5	6	7	1	7	6	9	5
Atjeh en Onderhoorigh..	11	5	11	11	11	7	5	5	7	3	3	6
Sumatra's Westkust....	22	12	34	27	32	25	35	24	39	24	24	21
Benkoelen.....	3	1	6	1	1	4	1	2	5	»	1	4
Transporteeren....	365	312	617	473	705	550	649	522	664	510	643	541

onder ultimo December 1890 de openbare lagere scholen in Nederlandsch-Indië bezochten.

12 jaar		13 jaar		14 jaar		15 jaar		16 jaar en ouder		Totaal		Totaal Generaal.	Aanmerkingen
jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.		
3	2	1	2	2	1	»	»	2	»	24	17	41	
120	101	102	133	97	82	63	49	25	18	1192	1008	2200	
16	10	8	13	5	10	4	7	»	6	160	140	300	
2	2	1	3	1	1	3	2	»	»	30	17	47	
6	8	8	3	7	4	6	3	2	1	69	72	141	
7	6	5	5	2	7	4	5	»	2	66	66	132	
8	7	1	3	4	1	2	1	1	»	59	67	126	
85	60	64	56	61	27	38	18	12	6	761	516	1277	
12	8	13	8	7	5	5	2	1	»	102	85	187	
1	10	9	11	8	5	5	6	3	»	78	71	149	
74	63	76	65	60	43	48	38	15	18	738	575	1313	
15	22	19	21	14	24	18	8	5	6	217	232	449	
16	13	15	18	7	10	4	5	»	»	119	114	233	
8	5	7	11	8	2	4	2	1	»	85	75	160	
15	16	16	10	8	12	11	10	6	4	158	171	329	
14	13	5	7	8	12	9	4	1	1	96	112	208	
42	38	38	23	32	31	22	18	6	4	381	296	677	
21	19	20	25	16	21	11	9	1	»	235	215	450	
7	5	6	10	8	5	1	9	»	3	83	99	182	
62	10	67	6	58	8	68	5	52	2	528	127	655	
8	6	11	4	8	4	5	2	2	»	95	75	170	
5	4	1	3	5	3	2	3	1	»	51	39	90	
1	1	1	2	1	1	1	»	1	»	53	41	94	
30	18	18	19	21	8	19	4	14	3	288	185	473	
2	2	2	»	»	2	1	1	»	»	22	17	39	
580	449	514	461	448	329	354	211	151	74	5690	4432	10122	

GEWESTEN.	6 jaar		7 jaar		8 jaar		9 jaar		10 jaar		11 jaar	
	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.
Per transport.....	365	312	617	473	705	550	649	522	664	510	643	541
Palembang.....	»	»	5	7	6	8	3	5	3	3	4	5
Oostkust van Sumatra..	3	3	6	5	6	2	5	1	3	2	1	7
Banka.....	»	»	2	»	1	»	4	»	»	1	»	»
Riouw.....	1	3	4	2	3	5	1	1	»	4	2	»
Westerafd. van Borneo..	4	»	2	»	4	3	1	4	3	1	2	4
Z. en O. afd. van Borneo.	5	3	9	10	3	4	11	9	7	9	3	3
Celebes en Onderh.....	18	14	11	23	24	16	23	19	17	17	9	13
Menado.....	2	7	8	9	17	4	16	9	16	13	6	17
Amboina.....	16	13	21	17	20	22	17	19	21	13	19	18
Ternate.....	3	1	3	3	2	3	2	7	3	5	3	2
Timor.....	2	1	3	3	»	1	2	»	1	1	»	2
TOTAAL IN 1890...	419	357	691	552	791	618	734	596	738	579	692	612
» » 1889...	414	338	599	502	756	567	759	575	706	576	646	541
Vermeerdering....	5	19	92	50	35	51	»	21	32	3	46	71
Vermindering.....	»	»	»	»	»	»	25	»	»	»	»	»

12 jaar		13 jaar		14 jaar		15 jaar		16 jaar en ouder		Totaal		Totaal Generaal.	Aanmerkingen.
jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.		
580	449	514	461	448	329	354	211	151	74	5690	4432	10122	
3	2	»	4	1	1	»	3	»	»	25	38	63	
1	4	1	2	»	2	»	»	»	1	26	29	55	
»	»	1	»	»	1	»	1	»	»	8	3	11	
5	3	»	1	1	3	»	»	»	»	17	22	39	
2	3	»	2	»	2	»	»	»	»	18	19	37	
8	9	2	9	6	5	3	4	»	3	57	68	125	
25	17	15	14	11	11	17	9	11	»	181	153	334	
11	10	11	10	7	11	13	6	7	3	114	99	213	
18	20	16	19	11	8	13	13	8	6	180	168	348	
2	2	3	»	3	»	2	»	»	»	26	23	49	
»	2	»	2	3	»	»	»	1	1	12	13	25	
655	521	563	524	491	373	402	247	178	88	6354	5067	11421	
620	554	554	478	494	368	379	222	199	108	6126	4829	10955	
35	»	9	46	»	5	23	25	»	»	228	238	466	
»	33	»	»	3	»	»	»	21	20	»	»	»	

L^a. G.

Staat van den ouderdom der kinderen van Europeanen en met dezen gelijkgestelden, die

GEWESTEN.	6 jaar		7 jaar		8 jaar		9 jaar		10 jaar	
	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.
Batavia	43	72	24	55	21	71	32	56	30	66
Semarang	8	10	22	33	16	44	17	35	13	42
Soerabaja	17	19	20	40	16	45	36	37	28	45
Sumatra's Westkust	6	11	1	14	»	15	»	9	»	9
TOTAAL IN 1890	74	112	67	142	53	175	85	137	71	162
» » 1889	66	86	75	149	86	140	72	163	73	169
Vermeerdering	8	26	»	»	»	35	13	»	»	»
Vermindering	»	»	8	7	33	»	»	26	2	7

onder ultimo December 1890 de bijzondere scholen in Nederlandsch-Indië bezochten.

11 jaar		12 jaar		13 jaar		14 jaar		15 jaar		16 jaar en ouder		Totaal		Totaal Generaal.
jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	
39	46	30	51	22	68	39	65	25	60	16	124	321	734	1055
14	55	13	45	9	45	7	39	15	55	6	30	140	413	553
27	47	25	47	27	39	34	29	16	24	2	45	248	417	665
»	18	»	12	»	12	»	9	»	2	»	4	7	115	122
80	166	68	155	58	164	80	142	56	121	24	203	716	1679	2395
79	145	77	175	84	158	61	153	52	104	17	187	722	1629	2351
1	21	»	»	»	6	19	»	24	17	7	16	»	50	44
»	»	9	20	26	»	»	11	»	»	»	»	6	»	»

L^a. H.

Staat van den ouderdom der kinderen van Europeanen en met dezen gelijkgestelden,

GEWESTEN.	6 jaar		7 jaar		8 jaar		9 jaar		10 jaar	
	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.
Bantam	1	3	2	1	5	4	2	1	2	1
Batavia	113	125	144	157	178	185	176	178	169	166
Preanger-Regentschappen	11	11	26	16	25	16	21	22	24	15
Krawang	8	3	3	1	1	2	4	2	5	»
Cheribon	4	6	7	7	6	9	7	8	8	12
Tegal	3	1	14	4	7	7	10	10	7	8
Pekalongan	2	7	11	11	9	12	7	14	8	8
Semarang	53	47	102	91	97	113	115	87	111	101
Japara	5	9	9	11	14	9	15	13	10	12
Rembang	9	4	6	6	6	6	14	9	7	6
Soerabaja	61	59	97	84	122	113	118	101	104	111
Pasoeroean	14	21	38	27	34	26	16	20	24	28
Probolinggo	5	3	14	8	15	14	15	12	16	9
Besoeki	4	8	7	7	9	13	13	6	15	10
Kediri	17	13	17	15	23	33	16	17	15	23
Madioen	11	10	13	13	8	7	12	15	9	12
Soerakarta	19	21	47	39	53	25	41	38	46	32
Djokjakarta	15	6	25	24	35	31	32	26	41	35
Kedoe	10	6	16	11	16	15	9	13	5	12
Bagelen	17	20	19	15	33	19	35	15	45	16
Banjoemas	12	8	9	10	13	9	8	11	6	13
Madoera	3	4	6	4	5	6	7	1	7	6
Atjeh en Onderhoorigheden	11	5	11	11	11	7	5	5	7	3
Sumatra's Westkust	28	23	35	41	32	40	35	33	39	33
Benkoelen	3	1	6	1	1	4	1	2	5	»
Transporteeren	439	424	684	615	758	725	734	659	735	672

die onder ultimo December 1890 alle lagere scholen in Nederlandsch-Indië bezochten.

11 jaar		12 jaar		13 jaar		14 jaar		15 jaar		16 jaar en ouder		Totaal		Totaal Generaal.
jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	
4	2	3	2	1	2	2	1	»	»	2	»	24	17	41
194	180	150	152	124	201	136	147	88	109	41	142	1513	1742	3255
20	14	16	10	8	13	5	10	4	7	»	6	160	140	300
2	1	2	2	1	3	1	1	3	2	»	»	30	17	47
8	11	6	8	8	5	7	4	6	3	2	1	69	72	141
7	11	7	6	5	5	2	7	4	5	»	2	66	66	132
6	3	8	7	1	3	4	1	2	1	1	»	59	67	126
113	129	98	105	75	101	68	66	53	53	18	36	901	929	1830
11	8	12	8	13	8	7	5	5	2	1	»	102	85	187
10	8	1	10	9	11	8	5	5	6	3	»	78	71	149
107	113	99	110	103	104	94	72	64	62	17	63	986	992	1978
20	29	15	22	19	21	14	24	18	8	5	6	217	232	449
12	22	16	13	15	18	7	10	4	5	»	»	119	114	233
9	11	8	5	7	11	8	2	4	2	1	»	85	75	160
14	18	15	16	16	10	8	12	11	10	6	4	158	171	329
6	18	14	13	5	7	8	12	9	4	1	1	96	112	208
33	27	42	38	38	25	32	31	22	18	6	4	381	296	677
18	19	21	19	20	25	16	21	11	9	1	»	235	215	450
5	10	7	5	6	10	8	5	1	9	»	3	83	99	182
72	11	62	10	67	6	58	8	68	5	52	2	528	127	655
13	8	8	6	11	4	8	4	5	2	2	»	95	75	170
9	5	5	4	1	3	5	3	2	3	1	»	51	39	90
3	6	1	1	1	2	1	1	1	»	1	»	53	41	94
24	39	30	30	18	31	21	17	19	6	14	7	295	300	595
1	4	2	2	2	»	»	2	1	1	»	»	22	17	39
723	707	648	604	572	625	528	471	410	332	175	277	6406	6111	12517

GEWESTEN.	6 jaar		7 jaar		8 jaar		9 jaar		10 jaar	
	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.
Per transport.....	439	424	684	615	758	725	734	659	735	672
Palembang.....	»	»	5	7	6	8	3	5	3	3
Oostkust van Sumatra	3	3	6	5	6	2	3	1	3	2
Banka.....	»	»	2	»	1	»	4	»	»	1
Riouw.....	1	3	4	2	3	3	1	1	»	4
Westerafdeeling van Borneo.....	4	»	2	»	4	3	1	4	3	1
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.	3	3	9	10	3	4	11	9	7	9
Celebes en Onderhoorigheden.....	18	14	11	23	24	16	23	19	17	17
Menado.....	2	7	8	9	17	4	16	9	16	13
Amboina.....	16	13	21	17	20	22	17	19	21	13
Ternate.....	3	1	3	3	2	3	2	7	3	3
Timor.....	2	1	3	3	»	1	2	»	1	1
TOTAAL IN 1890.....	493	469	758	694	844	793	819	733	809	741
» » 1889.....	480	424	674	651	842	707	831	738	779	745
Vermeerdering.....	13	45	84	43	2	86	»	»	30	»
Vermindering.....	»	»	»	»	»	»	12	5	»	4

11 jaar		12 jaar		13 jaar		14 jaar		15 jaar		16 jaar en ouder		Totaal		Totaal Generaal.
jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	
723	707	648	604	572	625	528	471	410	332	175	277	6406	6111	12517
4	5	3	2	»	4	1	1	»	3	»	»	25	38	63
1	7	1	4	1	2	»	2	»	»	»	1	26	29	55
»	»	»	»	1	»	»	1		1	»	»	8	3	11
2	»	5	3	»	1	1	3	»	»	»	»	17	22	39
2	4	2	3	»	2	»	2	»	»	»	»	18	19	37
3	3	8	9	2	9	6	5	3	4	»	3	57	68	125
9	13	25	17	15	14	11	11	17	9	11	»	181	153	334
6	17	11	10	11	10	7	11	13	6	7	3	114	99	213
19	18	18	20	16	19	11	8	13	13	8	6	180	168	348
3	2	2	2	3	»	3	»	2	»	»	»	26	23	49
»	2	»	2	»	2	3	»	»	»	1	1	12	13	25
772	778	723	676	621	688	571	515	458	368	202	291	7070	6746	13816
725	686	697	729	638	636	555	521	411	326	216	295	6848	6458	13306
47	92	26	»	»	52	16	»	47	42	»	»	222	288	510
»	»	»	55	17	»	»	6	»	»	14	4	»	»	»

L^a. **I.**

Staat van het onderwijzend personeel en van de leerlingen aan de openbare

SCHOLEN.	Aantal						Getal leerlingen	Getal leerlingen onder ultimo December 1890.							
					Kweekelingen			Europeanen.		Inlandsche Christenen.		Inlanders niet Christ.		Vreemde Oosterl.	
	Hoofdonderwijzers.	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzers.	Hulponderwijzeressen.	mannelijke.	vrouwelijke.	Ultimo 1889.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.

lagere scholen in Nederlandsch-Indië, onder ultimo December 1890.

Totaal.	Waarvan gratis leerlingen.	Getal leerlingen in de laagste klasse.	Getal leerlingen in de middelste klasse.	Getal leerlingen in de hoogste klasse.	Verzuimde schooldagen. Totaal in het jaar.	Verzuimde schooldagen. Gemiddeld per kind.	Getal leerlingen die de school verlieten, na al de vakken te hebben doorloopen.	Getal leerlingen die de school verlieten, om verschillende redenen.	AANMERKINGEN.
afdeeling.									
209	8	89	83	37	4032	19	10	114	*a*) Waar een † is ingevuld ontbreken de opgaven.
183	1	97	58	28	2876	16	8	104	
256	219	172	66	18	5526	22	12	73	
127	92	80	42	5	3022	24	10	62	
122	91	55	47	20	4311	35	3	47	
85	76	52	28	5	2683	32	3	14	
189	120	82	89	18	5056	27	6	84	
202	11	»	130	72	3648	18	27	45	
133	100	»	97	36	2650	20	6	37	
131	3	63	43	25	2543	19	18	58	
96	79	53	36	7	1867	19	1	36	
64	34	»	39	25	969	15	7	13	
45	21	21	16	8	114	3	»	1	In Juli geopend.
180	2	114	46	20	4311	24	27	80	
123	115	75	36	12	1977	16	2	53	
100	46	»	83	17	2211	22	12	56	
30	18	18	8	4	609	20	2	15	
24	9	17	2	5	*a*) †	†	»	»	In Augustus geopend.
130	64	84	40	6	1711	13	4	46	
51	25	»	20	31	680	13	»	17	
26	12	13	11	2	407	15	4	26	
71	35	40	24	7	1174	16	2	44	
54	12	38	13	3	675	12	»	16	
77	48	41	30	6	3185	41	6	33	
35	23	»	27	8	1038	30	6	16	
31	14	14	14	3	530	17	3	10	
45	30	26	12	7	494	11	»	11	
2819	1308	1244	1140	435	58299	—	179	1111	

SCHOLEN.	Aantal						Getal leerlingen	Getal leerlingen onder ultimo December 1890.							
					Kweekelingen.			Europeanen.		Inlandsche Christenen		Inlanders niet Christ.		Vreemde Oosterl.	
	Hoofdonderwijzers.	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzers.	Hulponderwijzeressen.	mannelijke.	vrouwelijke.	Ultimo 1889.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.
Per transport	21	6	29	37	1	1	2572	1475	1254	10	10	37	7	26	»
Benkoelen	1	»	1	»	»	»	38	22	17	»	1	1	»	»	»
Padang 1e school	1	»	3	1	»	»	151	120	43	»	»	1	»	»	»
» 2e school	1	»	2	1	»	»	112	107	19	»	»	7	»	»	»
» meisjesschool	»	1	»	1	»	»	52	»	48	»	»	»	»	»	»
Fort de Kock	1	»	2	»	»	»	58	32	30	»	»	1	»	4	»
Padang-Pandjang	1	»	»	1	1	»	40	15	21	»	»	»	»	»	»
Solok	1	»	»	»	»	»	»	8	17	»	»	»	»	»	»
Padang Sidempoean	1	»	»	»	»	»	11	6	7	»	»	»	»	»	»
Kotta-Radja 1e school	1	»	1	»	»	»	53	23	25	»	»	»	»	»	»
» 2e »	1	»	2	»	»	»	57	30	16	7	8	»	»	3	»
Medan	1	»	»	1	»	»	47	26	29	»	1	»	»	»	»
Muntok	1	»	1	»	»	»	28	8	3	»	»	2	2	6	»
Palembang	1	»	1	1	»	»	82	25	38	»	»	»	»	»	»
Riouw	1	»	1	»	»	»	31	17	22	»	»	1	»	»	»
Pontianak	1	»	»	1	»	»	44	18	19	»	»	»	»	2	»
TOTAAL IN 1890	35	7	43	44	2	1	3376	1932	1608	17	20	50	9	41	»
															2de Inspectie-
Semarang 1e school A	1	»	2	2	»	»	154	130	30	»	»	5	»	»	»
» 1e » B	1	»	3	2	»	»	202	131	81	»	»	5	1	»	»
» 2e »	1	»	3	2	»	»	201	139	40	1	»	6	»	»	»
» 3e »	1	»	2	1	»	»	146	87	38	»	»	7	»	»	»
» meisjesschool	»	1	»	3	»	»	90	»	98	»	»	»	»	»	»
» school te Tjandi	1	»	»	1	»	»	56	28	23	»	»	1	»	»	»
Salatiga 1e school	1	»	1	1	»	»	90	65	28	»	»	3	»	»	»
» 2e »	1	»	1	1	»	»	99	69	26	6	»	5	»	»	»
» meisjesschool	»	1	»	1	»	»	48	»	49	»	»	»	»	»	»
Ambarawa	1	»	2	1	»	»	128	76	41	13	1	7	»	2	»
» meisjesschool	»	1	»	1	»	»	27	»	21	»	»	»	»	»	»
Kendal	1	»	»	1	»	»	46	12	19	»	»	11	»	1	»
Oengaran	1	»	»	1	»	»	34	24	22	»	1	1	»	»	»
Pekalongan	1	»	2	1	»	»	106	59	67	»	»	5	»	»	»
Batang	»	»	»	»	»	»	23	»	»	»	»	»	»	»	»
Transporteeren	11	3	16	19	»	»	1450	820	583	20	2	56	1	3	»

Totaal.	Waarvan gratis leerlingen.	Getal leerlingen in de laagste klasse.	Getal leerlingen in de middelste klasse.	Getal leerlingen in de hoogste klasse.	Verzuimde schooldagen. Totaal in het jaar.	Verzuimde schooldagen. Gemiddeld per kind.	Getal leerlingen die de school verlieten, na al de vakken te hebben doorloopen.	Getal leerlingen die de school verlieten, om verschillende redenen	AANMERKINGEN.
2819	1308	1244	1140	435	58299	—	179	1111	
41	28	24	11	6	1114	27	2	13	
164	6	90	36	38	3270	20	15	60	
133	101	82	37	14	3101	23	11	12	
48	12	»	32	16	772	16	5	21	
67	28	39	17	11	1187	18	2	14	
36	10	18	12	6	834	23	1	20	
25	12	9	16	»	64	3	»	5	In Augustus geopend.
13	10	6	6	1	252	19	»	5	
48	2	29	13	6	1679	35	»	31	
64	61	60	3	1	1203	20	»	47	
56	14	30	22	4	682	12	»	21	
21	5	12	8	1	489	23	1	7	
63	31	35	19	9	1368	22	»	40	
40	12	22	10	8	501	13	1	7	
39	14	20	15	4	541	14	2	19	
3677	1654	1720	1397	560	75356	20	219	1433	

afdeeling.

165	2	76	61	28	4388	27	9	59	
218	9	89	85	44	4403	20	15	68	
186	167	118	56	12	7336	39	9	79	
132	125	86	42	4	4749	36	6	59	
98	68	»	79	19	3055	32	9	45	
52	12	32	16	4	1177	23	»	39	
96	3	49	27	20	1992	21	11	42	
106	99	74	26	6	1772	17	2	49	
49	29	»	29	20	1123	23	7	20	
140	98	101	29	10	3119	22	»	62	
21	11	»	15	6	590	28	5	10	
43	18	25	12	6	920	21	3	11	
48	22	26	21	1	1421	29	»	10	
131	80	79	46	6	2176	17	3	31	
»	»	»	»	»	»	»	»	»	In Juli gesloten.
1485	743	755	544	186	38221	—	77	584	

SCHOLEN.	Aantal						Getal leerlingen.	Getal leerlingen onder ultimo December 1890.							
	Hoofdonderwijzers.	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzers.	Hulponderwijzeressen.	Kweekelingen.			Europeanen		Inlandsche Christenen.		Inlanders niet Christ.		Vreemde Oosterl.	
					mannelijke.	vrouwelijke.	Ultimo 1889.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.
Per transport	11	3	16	19	»	»	1450	820	583	20	2	56	1	3	»
Tegal	1	»	2	1	»	1	107	66	30	»	»	6	»	»	»
» meisjesschool	»	1	»	1	»	»	34	»	36	»	»	»	»	»	»
Koedoes	1	»	1	1	»	»	76	37	27	»	»	1	»	1	»
Japara	1	»	»	1	»	»	41	25	15	»	»	»	4	»	»
Pati	1	»	1	1	»	»	71	30	27	»	1	8	»	»	»
Djoewana	1	»	»	1	»	»	33	10	16	»	»	4	»	1	»
Rembang	1	»	1	1	»	»	79	35	32	»	»	2	»	»	»
Toeban	1	»	»	1	»	»	47	15	13	»	1	2	»	»	»
Bodjonegoro	1	»	1	1	»	»	62	28	26	»	»	10	1	2	»
Banjoemas	1	»	1	1	»	»	69	47	36	»	»	8	»	»	»
Tjilatjap	1	»	2	»	»	»	44	36	22	»	»	11	»	»	»
Poerbolinggo	»	»	»	»	»	»	31	»	»	»	»	»	»	»	»
Bandjarnegara	1	»	»	1	»	»	58	12	17	»	»	22	»	»	»
Poerworedjo	1	»	2	1	»	»	144	62	26	10	1	36	»	»	»
» meisjesschool	»	1	»	1	»	»	39	»	35	»	»	»	»	»	»
Keboemen	1	»	»	1	»	»	36	11	9	»	2	22	1	»	»
Koetoardjo	1	»	1	»	»	»	»	12	19	»	»	12	1	»	»
Gombong 1e school	1	»	10	»	»	»	466	402	»	»	»	»	»	»	»
» 2e »	1	»	1	»	»	»	53	31	24	5	3	7	»	1	»
Wonosobo	1	»	1	»	»	»	39	10	14	»	»	20	1	1	»
Magelang	1	»	2	2	»	»	160	83	45	3	»	24	2	2	»
» meisjesschool	»	1	»	1	»	»	50	»	54	»	»	»	»	»	»
Djogjokarta 1e school	1	»	2	3	»	»	188	145	78	»	»	11	»	»	»
» 2e »	1	»	3	2	»	»	191	90	49	23	6	33	»	8	»
» meisjesschool	»	1	»	3	»	»	99	»	88	»	4	»	»	»	»
Soerakarta 1e school	1	»	2	1	»	»	137	99	45	»	»	»	»	»	»
» 2e »	1	»	2	2	»	»	164	123	45	7	5	3	»	»	»
» 3e »	1	»	2	1	»	»	105	70	37	»	»	3	»	7	1
» meisjesschool	»	1	»	3	»	»	113	»	111	»	»	»	»	»	»
Klaten	1	»	1	1	»	»	94	47	31	»	»	»	»	»	»
Bojolali	1	»	2	»	»	»	76	42	27	»	»	»	»	1	»
Madioen	1	»	1	2	»	»	136	67	39	»	»	18	»	»	»
» meisjesschool	»	1	»	1	»	»	»	»	46	»	»	»	»	»	»
Ngawi	1	»	1	1	»	»	73	29	27	»	»	17	»	2	»
Transporteere	38	9	58	56	»	1	4565	2484	1729	68	25	336	11	29	1

Totaal.	Waarvan gratis leerlingen.	Getal leerlingen in de laagste klasse.	Getal leerlingen in de middelste klasse.	Getal leerlingen in de hoogste klasse.	Verzuimde schooldagen. Totaal in het jaar.	Verzuimde schooldagen. Gemiddeld per kind.	Getal leerlingen die de school verlieten, na al de vakken te hebben doorloopen.	Getal leerlingen die de school verlieten, om verschillende redenen.	AANMERKINGEN.
1485	743	755	544	186	38221	—	77	584	
102	58	72	25	5	1574	16	3	40	
36	20	»	25	11	752	21	3	10	
66	26	32	29	5	1914	29	8	34	
44	25	20	18	6	892	20	5	4	
66	36	33	26	7	1212	18	7	22	
31	22	18	13	»	796	25	»	10	
69	45	20	27	22	1249	18	5	40	
31	17	16	10	5	595	19	3	16	
67	24	32	27	8	1560	23	»	28	
91	46	39	44	8	981	11	1	33	
69	38	45	21	3	2258	32	3	11	
»	»	»	»	»	»	»	»	»	In Augustus gesloten.
51	14	30	15	6	518	10	8	15	
135	57	92	35	8	4076	30	»	113	
35	11	»	28	7	580	16	»	9	
45	14	31	13	1	1084	24	»	17	
44	25	31	12	1	181	4	»	2	In Augustus geopend.
402	402	138	252	12	5500	13	110	63	
71	40	35	30	6	421	6	2	19	
46	15	29	15	2	926	20	»	11	
159	72	116	31	12	5215	33	»	83	
54	21	»	37	17	761	14	1	11	
234	5	146	66	22	3993	17	5	53	
209	162	151	50	8	4788	23	4	43	
92	32	»	73	19	1421	15	1	31	
144	4	92	40	12	2426	17	3	68	
183	170	129	40	14	4652	25	8	54	
118	82	81	27	10	1764	15	5	45	
111	50	»	85	26	2308	20	20	19	
78	68	46	26	6	1498	19	»	43	
70	65	32	33	5	1310	18	7	36	
124	63	87	32	5	3078	24	2	76	
46	23	»	37	9	232	5	»	4	In Augustus geopend.
75	31	37	32	6	1256	16	6	33	
4685	2526	2385	1818	480	99992	—	297	1680	

SCHOLEN.	Aantal						Getal leerlingen.	Getal leerlingen onder ultimo December 1890.							
					Kweekelingen.			Europeanen		Inlandsche Christenen.		Inlanders niet Christ.		Vreemde Oosterl	
	Hoofdonderwijzers.	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzers.	Hulponderwijzeressen.	mannelijke	vrouwelijke.	Ultimo 1889.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.
Per transport	38	9	58	56	»	1	4565	2484	1729	68	25	336	11	29	1
Patjitan	»	»	»	»	»	»	32	»	»	»	»	»	»	»	»
Kediri	1	»	1	2	»	»	121	59	54	»	»	»	»	4	»
Blitar	1	»	1	1	»	»	119	60	31	1	»	14	»	»	»
» meisjesschool	»	1	»	1	»	»	»	»	30	»	»	»	»	»	»
Toeloeng-Agoeng	1	»	1	1	»	»	66	25	35	»	»	3	»	1	»
Ngandjoek	1	»	»	1	»	»	45	14	21	»	»	2	»	»	»
Bandjermasin	1	»	2	1	»	»	119	57	32	2	»	»	»	1	»
» meisjesschool	»	1	»	1	»	»	37	»	36	»	1	»	»	»	1
TOTAAL IN 1890	43	11	63	64	»	1	5104	2699	1968	71	26	355	11	35	2

3de Inspectie-

Soerabaja 1e school A	1	»	2	2	»	»	173	123	44	»	»	»	»	»	»
» 1e » B	1	»	3	1	»	»	196	121	62	»	»	»	»	»	»
» 2e »	1	»	3	2	»	»	192	129	68	»	»	6	»	»	»
» 3e »	1	»	2	2	»	»	152	89	60	»	»	5	»	6	»
» 4e »	1	»	2	»	»	»	67	47	19	»	»	»	»	»	»
» 5e »	1	»	1	2	»	»	104	92	16	»	»	»	»	»	»
» 1e meisjesschool	»	1	»	4	»	»	151	»	156	»	»	»	»	»	»
» 2e »	»	1	»	2	»	»	62	»	62	»	»	»	»	»	»
Grissee	1	»	»	1	»	»	38	19	12	»	»	»	»	»	1
Modjokerto	1	»	2	1	»	»	87	58	36	1	»	»	»	»	»
Djombang	1	»	1	»	»	»	»	20	15	»	»	»	»	»	»
Sido-ardjo	1	»	1	1	»	»	62	40	25	»	»	»	»	4	»
Pamekasan	1	»	1	»	»	»	48	19	12	»	»	8	»	3	»
Soemenep	1	»	1	»	»	»	38	18	18	»	»	»	»	»	»
Bangkalan	1	»	»	»	»	»	20	14	9	»	»	3	»	»	»
Pasoeroean	1	»	1	2	»	»	137	90	34	»	»	»	»	4	»
» meisjesschool	»	1	»	2	»	»	47	»	61	»	»	»	»	»	»
Malang	1	»	2	1	»	»	122	98	43	»	»	1	»	1	»
» meisjesschool	»	1	»	1	»	»	43	»	49	»	»	»	»	»	»
Bangil	1	»	»	1	»	»	36	12	16	»	»	»	»	1	1
Lawang	1	»	1	»	»	»	40	17	29	»	»	»	»	»	»
Transporteere	17	4	23	25	»	»	1815	1006	846	1	»	23	»	19	2

Totaal.	Waarvan gratis leerlingen.	Getal leerlingen in de laagste klasse.	Getal leerlingen in de middelste klasse.	Getal leerlingen in de hoogste klasse.	Verzuimde schooldagen. Totaal in het jaar.	Verzuimde schooldagen. Gemiddeld per kind.	Getal leerlingen die de school verlieten, na al de vakken te hebben doorloopen.	Getal leerlingen die de school verlieten, om verschillende redenen.	AANMERKINGEN.
4685	2526	2385	1818	480	99992	—	297	1680	
»	»	»	»	»	»	»	»	»	In Juli gesloten.
117	62	62	43	12	2952	25	1	38	
106	55	79	19	8	1385	13	8	61	
30	15	»	20	10	107	4	»	1	In Juli geopend.
64	30	39	18	7	1524	23	5	15	
37	9	14	20	3	401	11	»	8	
92	60	61	23	8	2108	23	5	47	
38	18	«	27	11	995	26	2	9	
5167	2775	2640	1988	539	109464	21	318	1859	

afdeeling.

167	4	92	44	31	2990	17	20	85	
183	10	73	76	34	3755	20	14	92	
203	150	157	44	2	6448	32	3	81	
160	109	113	43	4	5013	31	4	77	
66	15	40	24	2	858	14	3	19	
108	101	65	38	5	2595	23	1	36	
156	1	»	120	36	3751	24	35	45	
62	57	»	51	11	1131	18	1	25	
32	16	8	14	10	576	16	»	27	
95	59	48	38	9	1851	19	1	41	
35	18	33	2	»	121	3	»	3	In September geopend.
69	39	45	17	7	1119	18	4	39	
42	17	18	19	5	1572	33	5	16	
36	23	17	10	9	926	24	»	9	
26	12	12	10	4	518	20	»	16	
128	73	75	34	19	2503	19	8	74	
61	27	»	51	10	1078	16	1	33	
143	58	107	29	7	2968	22	2	87	
49	15	»	37	12	1255	25	1	18	
30	26	16	12	2	750	25	1	26	
46	9	27	9	10	1007	22	2	36	
1897	839	946	722	229	42795	—	106	885	

SCHOLEN.	Aantal						Getal leerlingen.	Getal leerlingen onder ultimo December 1890.							
					Kweekelingen.			Europeanen.		Inlandsche Christenen		Inlanders niet Christ.		Vreemde Oosterl.	
	Hoofdonderwijzers.	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzers.	Hulpon lerwijzeressen.	mannelijke.	vrouwelijke.	Ultimo 1889.	jongens.	meisjes.	jongens	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.
Per transport.....	17	4	23	25	»	»	1815	1006	846	1	»	23	»	19	2
Probolinggo 1e school.....	1	»	1	2	»	»	102	65	42	»	»	»	»	»	»
» 2e »	1	»	1	»	»	1	46	37	28	»	»	»	»	»	»
» meisjesschool.....	»	1	»	1	»	»	29	»	32	»	»	»	»	»	»
Kraksaän.....	»	»	»	»	»	»	23	»	»	»	»	»	»	»	»
Loemadjang.....	1	»	»	1	»	»	28	17	12	»	»	1	1	1	»
Besoeki.....	1	»	»	1	»	»	30	12	12	1	1	»	»	»	»
Sitoebondo.....	1	»	1	»	»	»	51	29	21	»	»	2	»	»	»
Banjoewangi.....	1	»	»	1	»	»	41	13	17	»	»	5	»	»	»
Bondowoso.....	1	»	1	»	»	»	38	16	17	»	»	4	»	»	»
Djember.....	1	»	1	»	»	»	27	15	8	»	»	2	»	»	»
Makasser 1e school.....	1	»	2	1	»	»	113	68	42	»	»	»	»	10	»
» 2e »	1	»	2	1	»	»	117	65	37	»	»	»	»	10	»
» meisjesschool.....	»	1	»	1	»	»	37	»	29	»	»	»	»	»	»
Maros.....	1	»	1	»	»	»	26	12	10	»	»	»	»	»	»
Bonthain.....	1	»	1	»	»	»	36	17	17	»	»	1	»	1	»
Boelekomba.....	1	»	1	»	»	»	40	19	18	»	»	1	»	»	»
Menado.....	1	»	3	1	»	»	168	80	40	41	11	»	»	2	»
» meisjesschool.....	»	1	»	1	»	»	35	»	38	»	1	»	»	»	»
Tondano.....	1	»	1	»	»	»	49	10	5	30	5	»	»	1	»
Gorontalo.....	1	»	1	»	»	»	32	12	8	7	»	4	»	2	»
Amoerang.....	1	»	1	»	»	»	54	12	8	28	8	»	»	»	»
Amboina.....	1	»	2	2	»	»	178	103	61	7	3	»	»	8	»
» meisjesschool.....	»	1	»	1	»	»	37	»	24	»	2	»	»	»	»
Banda (Neira).....	1	»	3	1	»	»	88	54	32	12	6	1	»	4	»
» meisjesschool.....	»	1	»	1	»	»	30	»	31	»	6	»	»	»	»
Saparoea.....	1	»	1	»	»	»	60	23	20	16	7	»	»	»	»
Ternate.....	1	»	2	»	»	»	77	26	23	2	3	»	»	8	2
Timor-Koepang.....	1	»	1	»	»	»	29	12	13	5	1	»	»	»	»
TOTAAL IN 1890...	39	9	50	41	»	1	3436	1723	1491	150	54	44	1	66	4

Totaal.	Waarvan gratis leerlingen.	Getal leerlingen in de laagste klasse.	Getal leerlingen in de middelste klasse.	Getal leerlingen in de hoogste klasse.	Verzuimde schooldagen. Totaal in het jaar.	Verzuimde schooldagen. Gemiddeld per kind.	Getal leerlingen die de school verlieten na al de vakken te hebben doorloopen.	Getal leerlingen die de school verlieten om verschillende redenen.	AANMERKINGEN.
1897	859	946	722	229	42795	—	106	885	
107	7	55	29	25	1896	18	6	19	
65	56	44	17	4	1437	22	1	16	
32	9	»	26	6	743	23	2	12	
»	»	»	»	»	»	»	»	»	In April gesloten.
32	13	30	2	»	1070	33	»	18	
26	8	16	7	3	739	28	3	13	
52	21	23	20	9	1216	23	2	12	
35	18	17	16	2	1021	27	1	10	
37	12	23	13	1	427	12	»	14	
25	4	17	7	1	323	12	1	12	
120	1	65	39	16	2327	19	5	29	
112	97	72	31	9	2724	24	9	28	
29	23	»	18	11	480	15	2	23	
22	22	11	9	2	801	32	1	7	
36	32	17	15	4	1410	38	3	10	
38	35	14	13	11	568	9	1	11	
174	96	127	34	13	2552	14	»	42	
39	30	»	31	8	359	9	»	8	
51	16	28	20	3	800	16	2	8	
33	8	18	11	4	424	14	1	5	
56	20	27	27	2	930	16	»	9	
182	132	109	53	20	1625	9	»	41	
26	14	»	14	12	426	14	8	10	
109	41	88	19	2	2268	21	1	31	
37	10	»	26	11	625	15	»	4	
66	43	43	21	2	560	8	2	5	
64	40	34	24	6	917	13	9	18	
31	15	16	12	3	454	15	»	9	
3533	1662	1838	1276	419	71717	20	166	1309	

Totaal.	Waarvan gratis leerlingen.	Getal leerlingen in de laagste klasse.	Getal leerlingen in de middelste klasse.	Getal leerlingen in de hoogste klasse.	Verzuimde schooldagen. Totaal in het jaar.	Verzuimde schooldagen. Gemiddeld per kind.	Getal leerlingen die de school verlieten, na al de vakken te hebben doorloopen.	Getal leerlingen die de school verlieten, om verschillende redenen.	AANMERKINGEN.
tulatie.									
3677	1654	1720	1397	560	75356	20	219	1433	
5167	2775	2640	1988	539	109464	21	318	1859	
3533	1662	1838	1276	419	71717	20	166	1309	
12377	6091	6198	4661	1518	256537	21	703	4601	
11916	5795	5916	4543	1457	249341	21	563	4411	
461	296	282	118	61	7196	»	140	190	
»	»	»	»	»	»	»	»	»	

La. K.

Staat van het onderwijzend personeel en van de leerlingen aan de bijzonde

SCHOLEN.		Aantal.						Getal leerlingen onder ultimo December 1889.	Getal leerlingen onder ultim					
						Kwekelingen.			Europeanen.		Inlandsche Christenen.		Inlanders niet christenen	
WAAR.	VAN WIEN.	Hoofdonderwijzers.	Hoofdonderwijzeressen	Hulponderwijzers.	Hulponderwijzeressen.	Mannelijke	Vrouwelijke		Jongens.	Meisjes.	Jongens.	Meisjes.	Jongens.	Meisjes.
1ste Inspectie														
Batavia.....	Gorter en Stein.....	1	»	7	»	»	»	162	169	»	»	»	»	»
»	Mej. Philipsen (Ursulinen).....	»	1	»	10	»	4	265	11	269	»	»	»	»
»	» Weskamp (idem).....	»	1	»	20	»	2	436	26	435	»	»	»	»
»	J. Beck.....	1	»	1	1	»	»	78	54	20	»	»	»	»
»	G. Van Genderen (school met den bijbel)	1	»	»	2	»	1	66	59	7	»	»	»	»
Buitenzorg.....	Mevr. Van den Dungen Gronovius...	»	1	»	»	»	»	14	2	3	»	»	»	»
Padang.....	Mej. Boerkamp (zusters van liefde)..	»	1	»	6	»	»	129	7	113	»	»	»	»
	Totaal in 1890	3	4	8	39	»	4	1150	328	849	»	»	»	»
2de Inspectie														
Semarang.....	Van het R. K. Weeshuis:													
»	1° de jongensschool.....	*a*) 1	»	»	1	»	»	54	54	»	»	»	»	»
»	2° » meisjesschool.....	»	1	»	3	»	1	136	»	144	»	»	»	»
»	Van het Protest. Weeshuis.....	1	»	1	2	»	»	126	70	54	»	»	»	»
»	Mej. Claessens (Franciscanessen)....	»	1	»	4	»	»	130	13	130	»	»	»	»
»	» Lissone (idem).....	»	1	»	1	»	1	87	3	85	»	»	»	»
	Totaal in 1890	2	3	1	11	»	2	533	140	413	»	»	»	»

gere scholen in Nederlandsch-Indië onder ultimo December 1890.

ecember 1890.			Getal leerlingen in de			Verzuimde schooldagen.		Getal leerlingen die de school verlieten,		AANMERKINGEN.
Vreemde Oosterlingen.										
Jongens.	Meisjes	Totaal.	laagste klasse.	middelste klasse.	hoogste klasse.	Totaal in het jaar.	Gemiddeld per kind.	na al de vakken te hebben doorloopen.	om verschillende redenen.	
f d e e l i n g.										
»	»	169	43	51	73	1174	7	37	16	Waar een † is ingevuld ontbreken de opgaven.
»	»	280	96	81	103	560	2	9	52	
»	»	461	172	134	155	3708	8	50	69	
»	»	74	21	35	18	†	†	†	†	
»	»	66	30	18	18	†	†	†	†	
»	»	5	2	3	»	†	†	»	16	
»	»	122	44	40	38	†	†	8	21	
»	»	1177	408	362	407	†	†	†	†	
f d e e l i n g.										
»	»	54	15	29	10	420	8	2	3	*a)* Waarnemend.
»	»	144	81	54	9	1440	10	7	15	
»	»	124	62	34	28	2244	18	14	14	
»	»	143	51	49	43	2062	15	8	32	
»	»	88	62	23	3	2011	25	»	33	
»	»	553	271	189	93	8177	15	31	97	

SCHOLEN.		Aantal						Getal leerlingen onder ultimo December 1889.	Getal leerlingen onder ultim					
						Kweekelingen.			Europeanen.		Inlandsche Christenen.		Inlander niet Christenen	
WAAR.	VAN WIEN.	Hoofdonderwijzers.	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzers.	Hulponderwijzeressen.	Mannelijke.	Vrouwelijke		Jongens.	Meisjes.	Jongens.	Meisjes.	Jongens.	Meisjes.
										3de Inspectie				
Soerabaja.....	K. J. Teppers, (geestelijke broeders)..	1	»	7	»	»	»	173	161	»	»	»	4	»
»	Mej. Flecken, (geestelijke zusters)...	»	1	»	10	»	»	318	»	330	»	»	»	»
»	Mej. R. J. Almerood.....	»	1	»	5	»	»	92	»	82	»	»	»	»
»	G. Buijs Cz..... ...	1	»	1	2	»	»	88	80	»	»	»	»	»
Djombang.....	Mevr. J. H. M. Witkamp.....	»	1	»	»	»	»	»	7	5	»	»	»	»
	Totaal in 1890	2	3	8	17	»	»	671	248	417	»	»	4	»
										Recap				
1e Inspectie-afdeeling		3	4	8	39	»	4	1150	328	849	»	»	»	»
2e idem.		2	3	1	11	»	2	533	140	413	»	»	»	»
3e idem.		2	3	8	17	»	»	671	248	417	»	»	4	»
	Totaal in 1890.....	7	10	17	67	»	6	2354	716	1679	»	»	4	»
	» » 1889.....	7	9	20	63	»	5	»	722	1629	»	»	3	»
	Vermeerdering.....	»	1	»	4	»	1	»	»	50	»	»	1	»
	Vermindering	»	»	3	»	»	»	»	6	»	»	»	»	»

December 1890.			Getal leerlingen in de			Verzuimde schooldagen.		Getal leerlingen die de school verlieten,		AANMERKINGEN.
Vreemde Oosterlingen.										
Jongens.	Meisjes.	Totaal.	laagste klasse.	middelste klasse	hoogste klasse.	Totaal in het jaar.	Gemiddeld per kind.	na al de vakken te hebben doorloopen.	om verschillende redenen.	
afdeeling.										
»	»	165	72	52	41	801	5	24	53	
»	»	330	156	95	79	920	3	14	45	
»	»	82	26	17	39	1852	22	10	29	
»	»	80	35	20	25	1367	17	3	61	
»	»	12	7	3	2	3	»	»	»	In December geopend.
»	»	669	296	187	186	4945	7	51	168	
tulatie.										
»	»	1177	408	362	407	†	†	†	†	
»	»	553	271	189	95	8177	15	31	97	
»	»	669	296	187	186	4945	7	51	168	
»	»	2599	975	738	686	15120	†	†	†	
»	»	2354	984	793	577	†	†	†	†	
»	»	45	»	»	109	†	†	†	†	
»	»	»	9	55	»	†	†	†	†	

L^a. L.

Reglement voor de normaalscholen te Batavia en Soerabaja ter voorbereiding tot het examen voor de akte van bekwaamheid als hoofdonderwijzer of hoofdonderwijzeres bij het lager onderwijs.

(Vastgesteld bij art. 2 van het Gouvernements-besluit van 20 December 1890 No. 8).

Artikel 1.

De normaalscholen te *Batavia* en *Soerabaja* zijn bestemd om aan hen, die in het bezit zijn der akte van bekwaamheid als hulponderwijzer of hulponderwijzeres bij het lager onderwijs, de gelegenheid te geven om zich voor te bereiden tot het examen ter verkrijging der akte van bekwaamheid als hoofdonderwijzer of hoofdonderwijzeres.

Artikel 2.

Onder het toezicht van den Directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid is de leiding van elke school opgedragen aan een bestuur, bestaande uit den Inspecteur van het lager onderwijs der afdeeling binnen welke de school gevestigd is, als voorzitter, een secretaris en een penningmeester. De beide laatsten worden in eene door den Inspecteur voorgezeten vergadering van leeraren met volstrekte meerderheid van stemmen uit hun midden gekozen.

De gekozen bestuursleden treden na ommekomst van elken cursus af, doch zijn dadelijk herkiesbaar.

Bij afwezigheid van den voorzitter treedt de secretaris tevens als waarnemend voorzitter op.

Het bestuur vergadert zoo dikwijls de voorzitter of de twee andere leden dit noodig achten.

Artikel 3.

De secretaris is, behalve met de werkzaamheden in dit reglement vermeld of uit den aard zijner betrekking voortvloeiende, belast met het beheer van en de zorg voor den inventaris der school. De voorzitter is echter bevoegd hem in de zorg voor den inventaris of gedeelten daarvan door een of meer leeraren te doen bijstaan.

De secretaris geniet eene indemniteit voor schrijfbehoeften enz. van *f* 10 's maands, waaruit hij ook de kosten van een schoolbediende tevens boodschapper ten dienste van het bestuur heeft te bestrijden.

Artikel 4.

Het onderwijs wordt gegeven door leeraren, die op voordracht van het bestuur der school door den Directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid worden benoemd en ontslagen.

Voor elke school wordt een bedrag van *f* 240 's maands beschikbaar gesteld om onder de leeraren naar gelang van het hun opgedragen aantal lessen volgens aanwijzing van den Directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid in den vorm van toelagen te worden verdeeld.

Artikel 5.

De leeraren vereenigen zich tot eene vergadering van leeraren, voorgezeten door den voorzitter van het bestuur, zoo dikwijls dit noodig is om te voldoen aan de voorschriften van dit reglement, of wanneer de voorzitter dit wenschelijk acht, dan wel minstens drie leeraren met opgave van redenen hem daarom schriftelijk verzoeken.

Voor zoover in dit reglement niet anders is vastgesteld, bepaalt de bevoegdheid der vergadering van leeraren zich tot het doen van voorstellen en het geven van adviezen aan het bestuur der school of aan den Directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid omtrent alles, wat op de school betrekking heeft.

Artikel 6.

Het onderwijs wordt verdeeld over een cursus van twee studiejaren.

Het schooljaar begint op den eersten Maandag in Juli en eindigt half Mei van het volgende jaar.

Er zijn drie vacantiën, namelijk:

eene ingaande met 24 December en eindigende 2 Januari;

eene ingaande met Goeden Vrijdag en eindigende met den tweeden Paaschdag;

eene van half Mei tot den eersten Maandag in Juli.

Artikel 7.

Het onderwijs wordt gegeven in den vooravond gedurende 12 uren per week voor elk studiejaar.

Het omvat al de vakken, waarin examen moet worden afgelegd ter verkrijging der akte van bekwaamheid als hoofdonderwijzer of hoofdonderwijzeres.

Het leerplan, het rooster der lessen, de verdeeling daarvan onder de verschillende leeraren en de bij het onderwijs te gebruiken boeken worden door den Directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid op voorstel der vergadering van leeraren vastgesteld.

Voor zoover de aard van eenig leervak dit zonder schade voor het onderwijs toelaat, kan het aan de leerlingen der beide studiejaren, tot ééne klasse vereenigd, worden onderwezen.

Artikel 8.

Wanneer een leeraar verhinderd is de hem toebedeelde lessen te geven, doet hij daarvan tijdig mededeeling aan den voorzitter van het bestuur, die zooveel mogelijk in de lessen voorziet door ze aan andere leeraren op te dragen of ze zelf te geven.

Is zulk eene voorziening niet mogelijk, dan zorgt hij, dat de leerlingen daarvan tijdig kennis krijgen.

Van deze verhinderingen en voorzieningen wordt door den voorzitter aanteekening gehouden.

Artikel 9.

Zij, die van de lessen gebruik wenschen te maken, geven hun verlangen schriftelijk te kennen aan het bestuur der school en nemen plaats in het studiejaar, hun door dat bestuur aangewezen.

Zij zijn verplicht aan alle lessen deel te nemen, maar kunnen door het bestuur, op voorstel van den betrokken leeraar, van het onderwijs in een of meer vakken worden vrijgesteld.

Omtrent den overgang van het eerste naar het tweede studiejaar wordt door de vergadering van leeraren beslist.

Artikel 10.

Wanneer een leerling verhinderd is eene of meer lessen bij te wonen, geeft hij daarvan met vermelding der reden schriftelijk kennis aan den voorzitter van het bestuur.

Van alle verzuimen wordt door den voorzitter aanteekening gehouden.

Wanneer een leerling doorgaand de lessen ongeregeld bijwoont, zich verzet tegen de regelingen in het belang van orde en tucht getroffen, of gebrek aan belangstelling in

het onderwijs toont, kan hem door den Directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid op voorstel der vergadering van leeraren de deelneming aan de lessen worden ontzegd.

Artikel 11.

De leerlingen betalen een schoolgeld van *f* 5 per maand, uiterlijk in de eerste week van elk kwartaal, over de maanden van dat kwartaal, dan wel in de eerste week van de maand, volgende op die waarin zij zijn toegelaten, over de tijdens hun toelating nog niet ingetreden maand of maanden van het kwartaal te voldoen bij 's Lands kas ter plaatse waar de school gevestigd is.

Wie bij den aanvang der week, volgende op die waarin de betaling moet plaats hebben, de quitantie niet vertoond heeft aan den secretaris van het bestuur, die daarvan aanteekening houdt, mag de lessen niet bijwonen totdat hij aan deze verplichting heeft voldaan.

Bij toelating tot de school is voor een reeds ingetreden maand geene betaling verschuldigd; wie in den loop van een kwartaal de school verlaat, heeft recht op restitutie van het schoolgeld over de op het tijdstip van verlaten nog niet ingetreden maand of maanden van het kwartaal.

Artikel 12.

Zij, die reeds in het bezit zijn der akte van bekwaamheid als hoofdonderwijzer of hoofdonderwijzeres kunnen, na verkregen vergunning van den voorzitter van het bestuur, enkele lessen dan wel die van een geheel studiejaar bijwonen.

Zij zijn daarvoor geene betaling verschuldigd en de twee eerste alinea's van artikel 10 zijn op hen niet van toepassing.

Artikel 13.

Voor de aanschaffing van leermiddelen en boeken voor de bibliotheek en de bestrijding der kosten van verlichting en andere uitgaven wordt jaarlijks toegestaan eene som van *f* 600 ten behoeve der school te *Batavia* en van *f* 500 ten behoeve van die te *Soerabaja*.

Over deze gelden wordt zooveel noodig door den penningmeester beschikt op aanwijzing van het bestuur, dat na ommekomst van het jaar eene verantwoording aan den Directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid indient.

Artikel 14.

Het bestuur en de vergadering van leeraren correspondeeren met den Directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid over de hun opgedragen belangen, door tusschenkomst van den Inspecteur van het lager onderwijs der afdeeling, binnen welke de school gevestigd is.

Jaarlijks vóór 1 Februari dient elk bestuur een verslag der school over het afgelooper jaar in aan den Directeur voornoemd, ingericht op de door dezen aangegeven wijze.